

ISSN 1849-4838 (TISAK)
ISSN 1849-6091 (ONLINE)

glasnik HAZU

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI GODINA II./BROJ 3-4./ZAGREB, 2016./CIJENA 25 KN

TEMA BROJA

*Nobelovci članovi
Hrvatske akademije
znanosti
i umjetnosti*

RAZREDI HAZU

*III. Razred za
prirodne znanosti*

ZNANSTVENI

ZAVODI HAZU

*Zavod za povijesne
znanosti u Zadru*

MUZEJI, GALERIJE I

ZBIRKE HAZU

*Hrvatski muzej
arhitekture HAZU
i Hrvatski muzej
medicine i
farmacije HAZU*

PROJEKTI HAZU

*Kritičko izdanje
Sabranih djela
Milana Begovića*

BLAGO KNJIŽNICE, ARHIVA I ZBIRKI HAZU

Poljički statut

IZLOG IZDANJA HAZU

*Časoslov Farnese
s minijaturama
Julija Klovića*

MEĐUAKADEMIJSKA SURADNJA

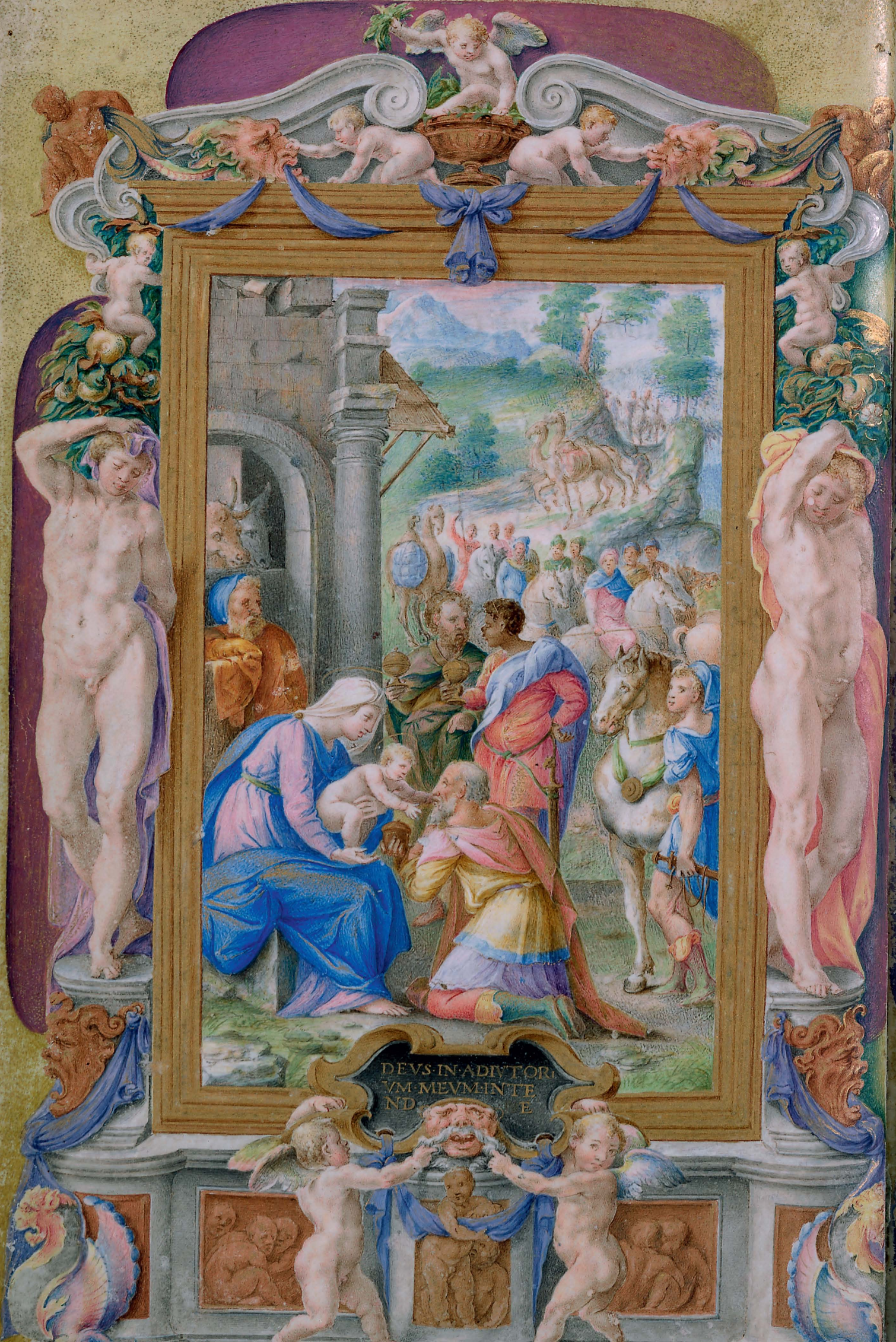
*Euromediterranska
akademska mreža –
EMAN*

IZJAVE HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

KRONIKA

*Događanja u
HAZU u 2015.*

DEVS IN ADIVTORI
VM MEVM INTE
ND E

GLASNIK HAZU

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE
Znanosti i umjetnosti

Godina II., broj 3-4., Zagreb, 2016.

Nakladnik / Publisher:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Za nakladnika / For the Publisher:

akademik Pavao Rudan, glavni tajnik HAZU

Glavni urednik / Editor-in-Chief:

akademik Ivan Gušić

Urednik / Editor:

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Likovni urednik / Design Editor:

Damir Fabijanić

Uredništvo / Editorial Board:

prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić,

dr. sc. Alemko Gluhak, akademik Ivan Gušić,

prof. dr. sc. Vjera Katalinić,

dr. sc. Bojan Marotti,

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović,

prof. dr. sc. Snježana Paušek Baždar

Tajnik uredništva / Secretary

of the Editorial Board:

Marijan Lipovac

Nakladničko vijeće / Publishing Board:

predsjednik HAZU: akademik Zvonko Kusić,

potpredsjednici HAZU: akademik Jakša Barbić i

akademik Velimir Neidhardt,

glavni tajnik HAZU: akademik Pavao Rudan

tajnici Akademijinih razreda: akademik Andrej Dujella,

akademik Stjepan Jecić, akademik August Kovačec,

akademik Vladimir Marković, akademik Frano Parać,

akademik Pavao Pavličić, akademik Marko Pečina,

akademik Franjo Šanjek

Lektorica i korektorka / Copy Editing

and Proof-Reading:

Maja Silov Tovernić

Prevoditeljice / Translation into English:

Ana Bizjak, Željka Miklošević, Gorka Radočaj

Engleska lektura / English Copy Editing:

Graham McMaster

Layout / Graphic Design and Typesetting:

Ivana Čukelj

Tisak / Printed by:

Tiskara Zelina

Adresa uredništva / Editorial Office:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,

Uredništvo Glasnika HAZU,

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

E-mail: glasnik@hazu.hr;

Telefon+telefaks / Phone+Fax: 385/01/4895366

Marketing, pretplata / Marketing, subscriptions:

glasnik@hazu.hr

Glasnik HAZU izlazi dva puta godišnje

Cijena jednog broja 25 kuna

Godišnja pretplata: 40 kuna (uključena poštarina)

HRVATSKA AKADEMIJA Znanosti i umjetnosti

Poslovni račun broj HR5123600001101541734 kod

Zagrebačke banke d.d., Zagreb

Tiskanje Glasnika HAZU novčano
je potpomogla Zaklada Hrvatske
akademije znanosti i umjetnosti

SADRŽAJ / Content

GLASNIK HAZU (godište II., br. 3-4., Zagreb, siječanj – prosinac 2015.)

- 2 **Uvodna riječ predsjednika HAZU / Foreword by the President**
*Akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti*
- 5 **Tema broja / Feature**
Nobelovci članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti /
Nobel Prize Winners in the Croatian Academy
of Sciences and Arts
Snježana Paušek-Baždar
- 19 **Razredi HAZU / Academy Departments**
III. Razred za prirodne znanosti HAZU /
III. Department of Natural Sciences
Akademik Ivan Gušić
- 23 **Znanstveni zavodi HAZU / Institutes for Scientific Research**
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru / Institute for Historical
Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zadar
Tado Oršolić
- 33 **Muzeji, galerije i zbirke HAZU /
Museums and Galleries of the Croatian Academy**
Hrvatski muzej arhitekture HAZU /
The Croatian Museum of Architecture
Dubravka Kisić
- 43 **Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU /
Croatian Museum of Medicine and Pharmacy**
Silvija Brkić-Midžić
- 47 **Projekti HAZU / Academy Projects**
Kritičko izdanje *Sabranih djela Milana Begovića* /
Collected Works of Milan Begović – Critical Edition
Tihomil Maštrović
- 55 **Blago knjižnice, Arhiva i zbirke HAZU / The Treasures
of the Academy Library, Archives and Collections**
Poljički statut / The Poljica Statute
Nedjeljko Mihanović
- 59 **Izlog izdanja HAZU / Academy Editions**
Časoslov *Farnese* s minijaturama Julija Klovica /
The Farnese Book of Hours with Miniatures by Julije Klovic
Ivan Golub
- 66 **Međukademijska suradnja / Inter-Academy Collaboration**
Euromediterranska akademska mreža – EMAN /
Euro-Mediterranean Academic Network – EMAN
- 68 **Izjave Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti /
Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts**
- 73 **Kronika / Past Events**
Događanja u HAZU u 2015. /
Events at the Croatian Academy in 2015
- 112 **Suradnici u ovom broju Glasnika HAZU /
Contributors in this Issue**
- 112 **Popis likovnih priloga / Figures and tables**

Uvodna riječ predsjednika HAZU

Vizija je Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, kao najviše hrvatske znanstvene i umjetničke institucije, da Hrvatska postane društvo znanja i znanosti te da se hrvatska znanost snažno uključi u europske i svjetske znanstvene tijekove trajnim poticanjem istraživanja i razvoja znanosti. Još je utemeljitelj naše Akademije biskup Josip Juraj Strossmayer 1861. postavio tezu da mali narodi poput Hrvata samo znanošću, znanjem i obrazovanjem mogu postati ravnopravni velikim narodima, a ta je misao od prije stoljeća i pol aktualna i danas, u doba globalizacije. Dakle, Hrvatska se akademija od svojeg osnivanja zalaže za neprestani znanstveni i kulturni napredak te neumorno potiče međunarodnu znanstvenu suradnju osnažujući bilateralne kontakte s više od 30 akademija Europe i svijeta i aktivnim članstvom u međunarodnim asocijacijama. Brojni današnji članovi Akademije priznati su znanstvenici na međunarodnoj razini te svojim radom pridonose razvoju znanosti, koja je već po svojoj prirodi internacionalna, napose danas, kad moderna sredstva komunikacije omogućuju nesmetanu komunikaciju znanstvenika iz cijeloga svijeta i brzu primjenu znanstvenih dostignuća. Osobito je dobra Akademijina suradnja sa znanstvenicima čija je izvrsnost okrunjena Nobelovom nagradom. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti već stoljeće i pol u svoje redove bira ugledne znanstvenike i iz drugih naroda, a članovi HAZU danas su i četvorica dobitnika Nobelove nagrade. To su kemičari Jean-Marie Lehn, Robert Huber i Manfred Eigen te fizičar Carlo Rubbia. Članovima Akademije bila su još i dvanaestorica pokojnih nobelovaca, među kojima i trojica Hrvata: kemičari Lavoslav Ružička i Vladimir Prelog te književnik Ivo Andrić. Nobelova nagrada dobitnicima jamči besmrtni status prije svega u njihovu narodu, ali i na globalnoj razini. Osim trojice hrvatskih nobelovaca, Hrvati s ponosom i za-

hvalnošću trebaju pamtiti i 124 nobelovca koja su 1991. potpisala *Apel za mir u Hrvatskoj* dokazujući time da nisu samo veliki znanstvenici nego i humanisti, demokrati te istinski građani svijeta koji su stradanje Hrvatske u srpskoj agresiji doživjeli kao vlastito. Taj čin solidarnosti s Hrvatskom ujedno je podigao ugled i samoj Nobelovoj nagradi kao najprestižnijem svjetskom priznanju. Akademija je od druge polovice XIX. stoljeća, u doba oblikovanja modernih nacija, svojim sustavnim znanstvenim radom pridonosila izgradnji hrvatskoga nacionalnog identiteta i jačanju ideje o državnopravnom kontinuitetu Hrvatske služeći u doba neslobode kao svojevrsan supstitut hrvatske državnosti. Prije 25 godina, tijekom borbe za punu afirmaciju Hrvatske i njezino pozicioniranje u međunarodnoj zajednici, Hrvatska akademija još se jednom potvrdila kao vodeća nacionalna institucija hrvatskoga naroda i svih hrvatskih građana. Upravo su Akademijini kontakti sa svjetskom znanstvenom zajednicom imali važnu ulogu tijekom borbe za međunarodno priznanje Hrvatske i širenje istine o njezinoj stradanju. U doba kad su se hrvatska država i njezina diplomacija tek ustrojavale hrvatski su akademici, zahvaljujući svojim službenim i privatnim kontaktima s kolegama u svijetu, pridonijeli da se postupno promijeni nasklon stav međunarodne zajednice o hrvatskoj borbi za samostalnost. Na taj način Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti dokazala se kao odgovoran i svjestan čimbenik hrvatskoga društva, kao najviši simbol države i nacije, ali i kao nezaobilazna poveznica Hrvatske sa suvremenim svijetom, koji se upravo zahvaljujući vrhunskoj znanosti sve više integrira.

Akademik Zvonko Kusić
Predsjednik Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti

Foreword by the President

The vision of the Croatian Academy of Sciences and Arts, the highest national scientific and artistic institution, is for Croatia to become a society of knowledge and science and for Croatian science to be deeply involved in European and global scientific trends, while its mission is to help this process by providing continuous encouragement to research and scientific development.

In 1861, the founder of the Academy, Josip Juraj Strossmayer, thought that small nations such as Croatia can reach equality with big nations only through science, knowledge and education, and that thought, originating one and a half centuries ago, is still current and valid today, in the age of globalisation. Therefore, the Croatian Academy has ever since its establishment advocated continual scientific and cultural progress, has unceasingly encouraged international scientific collaboration by building and supporting bilateral contacts with more than 30 academies in Europe and worldwide, and maintained an active membership in international associations.

Numerous current members of the Academy are internationally recognized scientists and their work contributes to scientific development, which is by its very nature international. This is evident especially today when contemporary technologies allow for easy and smooth communication among scientists from all over the world and timely application of scientific accomplishments. Especially fruitful has been the Academy's collaboration with scientists whose excellence has been acknowledged by the Nobel Prize.

For a century and a half, the Croatian Academy of Sciences and Arts has elected as members esteemed scientists from other countries and memberships of the Academy have been granted to four Nobel laureates - the chemists Jean-Marie Lehn, Robert Huber and Manfred Eigen and the physicist Carlo Rubbia. Also Academy members were also twelve Nobel laureates, three of whom were Croatian - chemists Lavoslav Ružička and

Vladimir Prelog, and the writer Ivo Andrić. Nobel Prizes guarantee those who have who them lasting esteem, primarily among the members of their own nation and then globally. In addition to its three Nobel laureates, the Croatian nation should proudly remember the 124 Nobel laureates who in 1991 signed *An Appeal for Peace in Croatia* proving thereby not only that they were great scientists, but also humanists, democrats and true citizens of the world, who experienced the Croatian suffering under Serbian aggression as their own. That act of solidarity with Croatia additionally strengthened the reputation of the Nobel Prize as the most prestigious international recognition.

Ever since the second half of the 19th century, and the nation-building period, the Academy's comprehensive scientific activities have contributed to the construction of the national identity and supported the idea of the legal and political continuity of Croatia by acting as a sort of substitute for Croatian statehood in times of political lack of independence. Twenty-five years ago, during the struggle for a full affirmation of Croatia and its international positioning, the Croatian Academy once again proved to be the leading national institution of the Croatian people and all Croatian citizens. The contacts the Academy had established with the global scientific community played a major role in advocating for Croatia's international recognition and in spreading the truth about its sufferings.

At the time when the Croatian government and diplomacy were being instituted, Croatian Academy members contributed, through their professional and private contacts with international colleagues, to a gradual change in the aversion of international figures to Croatia's fight for independence. The Croatian Academy of Sciences and Arts thereby proved what a responsible and responsive role in Croatian society it has, as supreme symbol of state and nation, but also as an indispensable Croatian link with the contemporary world, where it is first-rate science that has gradually facilitated its integration.

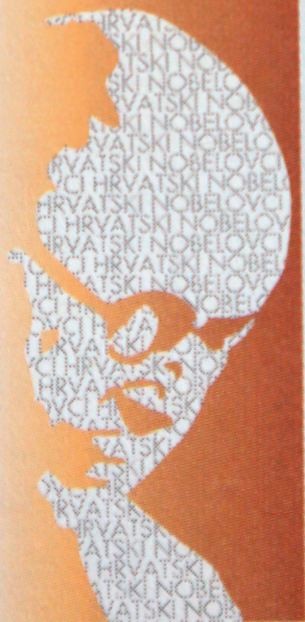
Professor Zvonko Kusić, MD, PhD
President of the Croatian
Academy of Sciences and Arts

■ HRVATSKA

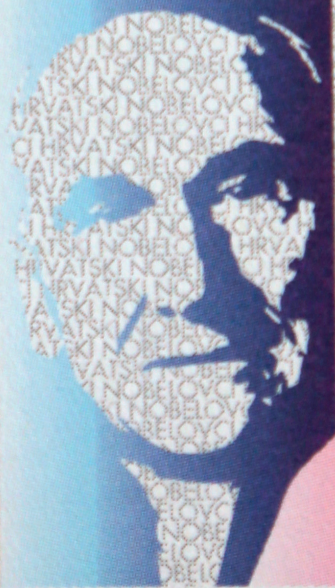
REPUBLIKA

HP FDC-HP 21/2001

Lavoslav
Ružička

Vladimir
Prelog

Ivo
Andrić

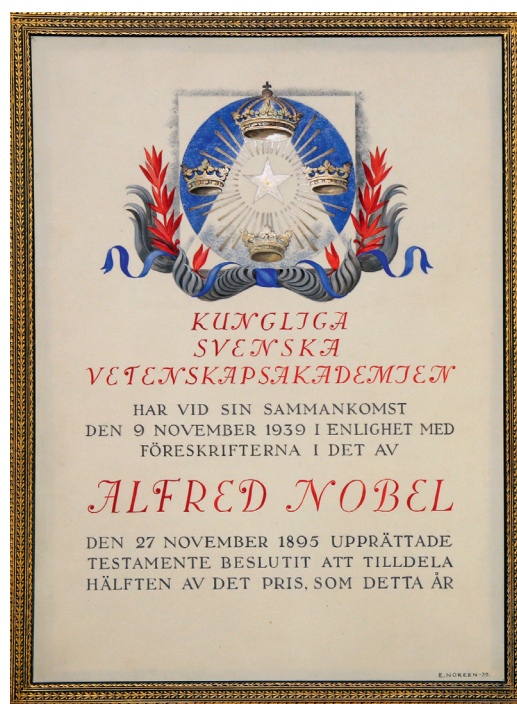

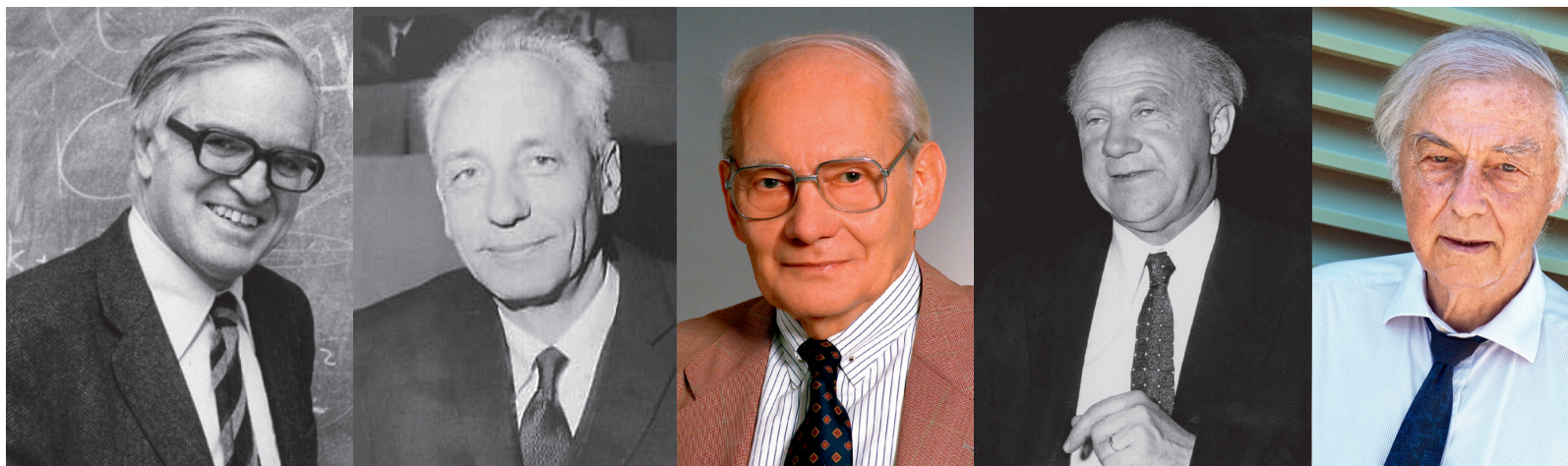
DANIEL
POPOVIĆ
design

NOBELOVCI članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Snježana Paušek-Baždar

Od svojeg utemeljenja godine 1861. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti pratila je suvremene znanstvene i umjetničke dosege u svijetu. Njezini članovi komunicirali su i surađivali s vrhunskim svjetskim znanstvenicima, književnicima i umjetnicima. Stoga je Akademija, osim hrvatskih nobelovaca **Lavoslava Ružičke, Vladimira Preloga i Ive Andrića**, izabrala i imenovala za svoje dopisne ili počasne članove svjetske mislioce, stvaraoce i nobelovce koji su bili izuzetno zaslužni za razvitak znanosti i umjetnosti, nekad i sad. To su u pravilu istaknuti znanstvenici, književnici i umjetnici iz inozemstva koji surađuju s hrvatskim academicima na zajedničkim projektima te su, kao gosti Akademije, u Hrvatskoj održali važna predavanja o suvremenim znanstvenim spoznajama. U godini njihova izbora u pravilu je tiskan i članak o njima u redovitoj publikaciji *Ljetopis HAZU*.

Nobelovci članovi Akademije:

Aage N. BOHR (1922. – 2009.), danski fizičar, sin znamenitog Nielsa Bohra, profesor na Sveučilištu u Kopenhagenu i ravnatelj Instituta za teorijsku fiziku. Nagrađen je Nobelovom nagradom za fiziku (1975.) za otkriće veze između kolektivnog i čestičnog gibanja u atomskim jezgrama i za razvoj teorije nuklearne strukture koja počiva na toj povezanosti. Godine 1977. izabran je za dopisnog člana Akademije. Suradivao je s hrvatskim akademikom Gajom Alagom, pionir hrvatske teorijske fizike atomskih jezgara.

Jean DAUSSET (1916. – 2009.), francuski hematolog i imunolog, profesor eksperimentalne medicine na *Collège de France* u Parizu. Otkrio je glavni sustav tkivne kompatibilnosti koja omogućuje kompatibilnost između davalca i primatelja za transplantaciju organa, za što je 1980. dobio Nobelovu nagradu. Godine 1979. izabran je za dopisnog člana Akademije. Sudjelovao je (u suautorstvu) na simpoziju *Symposium on Human Dileoid Cells* (23. – 24. rujna 1970.) u organizaciji Akademije i Instituta za imunologiju (njegovo izlaganje *HL-A antigens detected bcy complement fixation reaction in tissue culture human embryonic cells* iste je godine tiskano u zasebnom izdanju Akademije; ur. akademik B. Gušić).

Manfred EIGEN (1927.), njemački biofizičar. Djelovao je kao ravnatelj Instituta za biofizičku kemiju *Max Planck* u Göttingenu. Dobitnik je Nobelove nagrade za kemiju (1967.) za svoje studije o eksperimentalnoj analizi i tumačenju izrazito brzih kemijskih reakcija. Kasnije se bavio evolucijom bioloških makromolekula te je

uspostavio novo područje biotehnologije, „evolucijsku biotehnologiju“. Suosnivač je uspješne tvrtke EVOTEC BioSistemi AG u Hamburgu. Za dopisnog člana HAZU izabran je 1992. Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Njemačkoj izvijestilo je Akademiju i njemačku javnost pismom, tiskanim u *Vjesniku HAZU*, o svečanoj predaji povelje prigodom njegova imenovanja za dopisnog člana HAZU.

Werner HEISENBERG (1901. – 1976.), njemački fizičar, dobitnik Nobelove nagrade za fiziku (1932.) za „stvaranje kvantne mehanike“. Godine 1966. izabran je za dopisnog člana Akademije. U povodu izlaska njegove knjige *Kvanti i polja* objavili su akademici Gaja Alaga i Dubravko Tadić opsežan članak u časopisu *Encyclopaedia Moderna* (1972.) Akademijina Instituta, a nešto kasnije u istom časopisu sam Heisenberg objavio je međunarodno važan članak *The Philosophical Background of Modern Physics* (1974.). Značenje Heisenbergova otkrića istaknuo je predavanjem *Herisenbergov obrat u shvaćanju svijeta* u Akademijinoj palači njezin tadašnji predsjednik akademik Ivan Supek, te je ono iste godine tiskano u ediciji *Predavanja održana u JAZU* (1986.).

Robert HUBER (1937.), njemački biokemičar. Suradnik je i ravnatelj emeritus Instituta *Max Planck* Sveučilišta Martinsried u Bavarskoj. Istaknuti je stručnjak u određivanju strukture velikih bioloških molekula rendgenskim zrakama. Prvi je izveo kristalizaciju intermembranskoga proteina, koji je izuzetno važan za fotosintezu u bakterijama, te je odredio njegovu strukturu.

Dobitnik je Nobelove nagrade (1988.) za određivanje strukture proteinskog kompleksa koji je bitan za fotosintezu, jednu od najvažnijih reakcija na zemlji. Za dopisnog člana HAZU izabran je 1992.

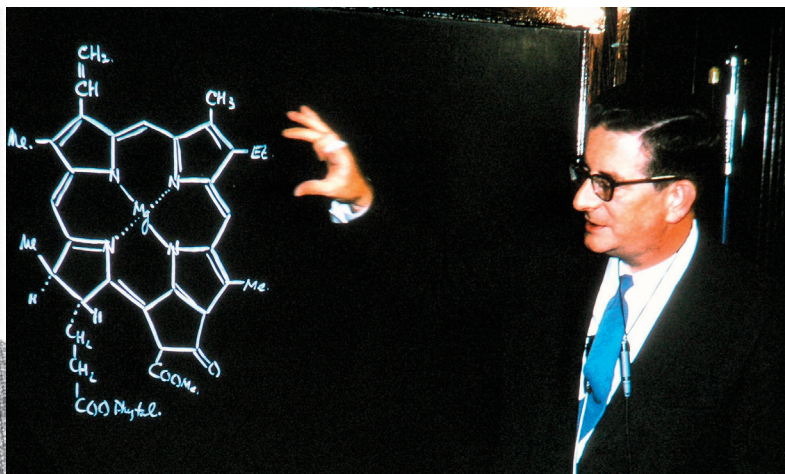
Jean Marie LEHN (1939.), francuski kemičar. Djelovao je na *Collège de France* u Parizu, a potom je bio ravnatelj Instituta za nanotehnologiju u Karlsruheu. Sintetizirao je tzv. *kriptande*, molekule koje oponašaju vitalne kemijske funkcije u živom organizmu. Dobitnik je Nobelove nagrade za kemiju (1987.) za razvoj i korištenje molekulskih struktura specifične interakcije visoke selektivnosti. Smatra ga se inovatorom novog područja „supramolekularne kemije“. Za dopisnog člana Akademije izabran je 1990. Član je Međunarodnog znanstvenog savjeta Instituta *Ruder Bošković*. Niz godina surađivao je s akademikom Vinkom Škarićem, a sada surađuje s akademikom Mladenom Žinićem.

Czesław MIŁOSZ (1911. – 2004.), poljski književnik. Aktivno je djelovao u kulturnom životu poljskog pokreta otpora, a potom je bio diplomat u New Yorku, Washingtonu i Parizu. Odbio se vratiti u Poljsku te odlazi u Ameriku, gdje od 1960. predaje na Sveučilištima u Berkeleyju i Harvardu. Osim zbirki poezije objavio je brojne romane, eseje i prijevode. Djela su mu obilježena temama katastrofizma, intelektualnom introspekcijom i zabrinutošću za sudbinu kulture. Izložio je viziju poezije kao spasiteljice u obrani života. Najvažnije djelo *Zasužnjeni um* (*Zniewolony umysł*), esejističku analizu staljinizma, napisao je u emigraciji. Dobitnik je No-

belove nagrade za književnost (1980.). Izabran je 1992. za dopisnog člana HAZU. Nekrolog mu je napisao akademik Nikica Petrak u *Ljetopisu HAZU* (2005.).

Linus Carl PAULING (1901. – 1994.), američki kemičar i biokemičar. Dobitnik je dviju Nobelovih nagrada – Nobelovom nagradom za kemiju (1954.), za doprinos poznavanju prirode kemijskih veza, i Nobelovom nagradom za mir (1962.), za svoju kampanju protiv nuklearnih testova. Godine 1966. izabran je za dopisnog, a potom 1994. i za počasnog člana HAZU. Nekrolog mu je objavio akademik Drago Grdenić u *Ljetopisu* (1994.) i u *Vjesniku HAZU* (1995.) te prof. dr. Zvonimir Maksić u časopisu *Encyclopaedia Moderna Akademijina Instituta* (1994.). Povrh toga, HAZU je u povodu njegove 100. obljetnice rođenja organizirala skup (25. travnja 2001.) te objavila *Obljetničku spomenicu* s uvodnim govorom tadašnjeg predsjednika akademika Ive Padovana i s tekstovima akademika Ivana Supeka i Smiljka Ašpergera.

Carlo RUBBIA (1934.), talijanski fizičar. Bavio se fizikom elementarnih čestica. Pet godina (1989. – 1994.) djelovao je kao ravnatelj CERN-a u Ženevi, u najvećem laboratoriju za fiziku na svijetu, gdje je vodio pokuse za stvaranje anti-protona na antiprotonskom sudaraču. Otkrio je čestice W i Z kao komunikatore slabog međudjelovanja te je godinu dana nakon tog otkrića dobio Nobelovu nagradu za fiziku (1984.). Kasnije je djelovao kao profesor fizike na sveučilištima u Harvardu i Paviji. Bio je direktor grupe za energetiku, zaštitu okoliša i tehnologije pri

Ujedinjenim narodima. Godine 1992. izabran je za dopisnog člana HAZU.

Herbert Aleksandar SIMON (1916. – 2001.), američki ekonomist. Bivio se istraživanjima u rasponu od računalnih znanosti, umjetne inteligencije, kognitivne psihologije, administracije i ekonomije do statistike. Smatra se utemeljiteljem područja umjetne inteligencije. Dobitnik je Nobelove nagrade za ekonomiju (1978.) za istraživanja o donositeljima ekonomskih odluka u poduzećima. Za dopisnog člana HAZU izabran je 1994. U povodu njegove smrti, iste godine akademik Eugen Pusić objavio je nekrolog u *Ljetopisu HAZU*.

Jan TINBERGEN (1903. – 1994.), nizozemski ekonomist. Djelovao je kao profesor na Sveučilištima u Amsterdamu i Rotterdamu te u Odjelu za ekonomske informacije Lige naroda u Ženevi. Utemeljio je i razvio područje ekonometrije koje povezuje matematiku i statistiku, te je godine 1956. utemeljio Ekonometrijski institut na Sveučilištu Erasmus u Rotterdamu, koji je kasnije nazvan Institut Tinbergen. Prvi je dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju (1969.) za doprinose razvoju ekonometrije i matematičkih modela u opisu gospodarskih zbivanja. Za dopisnog člana HAZU izabran je 1994. godine. Poslije njegove smrti, iste godine, objavljen mu je nekrolog u *Ljetopisu HAZU* autora akademika Gordana Družića.

Robert Burns WOODWARD (1917. – 1979.), američki kemičar. Djelovao je kratko na Sveučilištu u Illinoisu, a potom na Harvardu. Smatra se ocem sintetske organske kemije. Zajedno sa suradnicima izveo je totalnu sintezu brojnih složenih prirodnih kemijskih spojeva, a za najsloženiju sintezu vitamina B₁₂, zajedno s S. R. Hoffmannom, sastavio je Woodward-Hoffmannova pravila kojima je moguće predvidjeti odvijanje stereokemijskih reakcija. Nagrađen je Nobelovom nagradom za kemiju (1965.) za rad na sintezi prirodnih spojeva. Godine 1979. izabran je za dopisnog člana HAZU. Poslije njegove smrti, iste godine, objavljen mu je nekrolog u *Ljetopisu HAZU* autora akademika Vinka Škarića.

*

U Spomen-knjigu HAZU, u koju su se upisali mnogi istaknuti gosti prigodom posjeta Akademiji (britanska kraljica Elizabeta II., švedski kralj Carl XVI. Gustaf sa suprugom kraljicom Silvijom, danski princ Henrik i drugi), uz hrvatske nobelovce, počasne članove Lavoslava Ružičku i Vladimira Preloga, upisao se i počasni član HAZU, američki kemičar i biokemičar, dvostruki nobelovac Linus Carl Pauling (1901. – 1994.). ●

Nobel Prize Winners in the Croatian Academy of Sciences and Arts

Ever since its foundation in 1861 the Croatian Academy of Sciences and Arts has followed contemporary scientific and artistic achievements in the world. Its members have communicated and collaborated with the most distinguished and internationally renowned scientists, humanists, thinkers and artists. Among them there are many Nobel Prize winners whom the Croatian Academy elected as corresponding or honorary members. Today it has no honorary members. Next to the Croatian Nobel Prize winners Lavoslav RUŽIČKA and Vladimir PRELOG, an honorary member of the Croatian Academy was the American chemist and biochemist who was awarded two Nobel Prizes, Linus Carl PAULING (1901 – 1994). In addition to Pauling, the Croatian Academy elected as corresponding members eleven other Nobel Prize winners who have made exceptional contributions to the development of science. Among them there are four Nobel Prize winners in Chemistry, three in Physics, two in Economics, one in Medicine and one in Literature. The elected Nobel Prize winners in Chemistry are: Manfred EIGEN (1927), German chemist and biophysicist, elected in 1992; Robert

HUBER (1937), German biochemist, elected in 1992; Jean Marie LEHN (1939), French chemist, elected in 1990 and Robert Burns WOODWARD (1917 – 1979), American chemist, elected in 1979. The elected Nobel Prize winners in Physics are: Aage N. BOHR (1922 – 2009), Danish physicist, elected in 1977; Werner HEISENBERG (1901 – 1976), German physicist, elected in 1966 and Carlo RUBBIA (1934), Italian physicist, elected in 1992. The Nobel Prize winners in Economic Sciences are: Herbert Aleksandar SIMON (1916 – 2001), American economist, elected in 1994, and Jan TINBERGEN (1903 – 1994), Dutch economist, elected in 1994. The Nobel Prize winner in Medicine is Jean DAUSSET (1916 – 2009), French haematologist and immunologist, elected in 1979, and the Nobel Prize winner in Literature is Czesław MIŁOSZ (1911 – 2004), Polish writer, elected in 1992. Full members of the Croatian Academy and the wider academic community have, or had in the past, long-standing collaboration with the aforementioned Nobel Prize winners, who are also corresponding members of the Croatian Academy, on common scientific research tasks and projects.

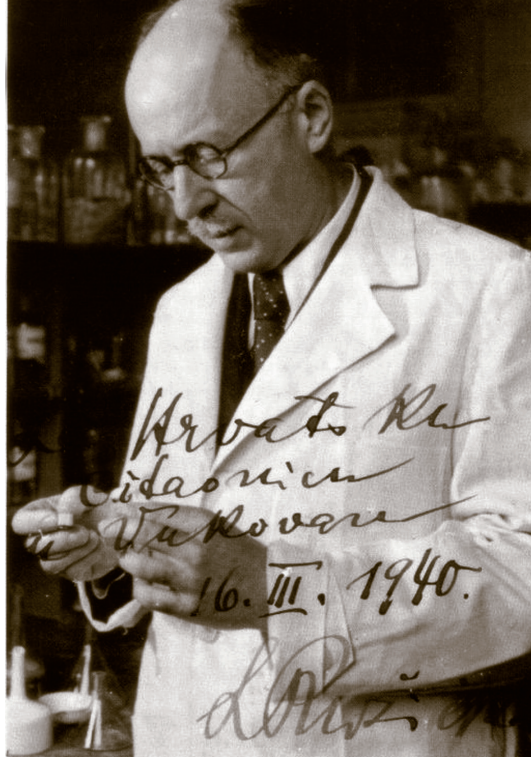
LAVOSLAV RUŽIČKA

Lavoslav Ružička, rođen 13. rujna 1887. u Vukovaru, prvi je nobelovac rodom iz Hrvatske. Svoj znanstveni doprinos s područja kemije ostvario je u Švicarskoj, u Zürichu, gdje je proveo više od pedeset godina. Otac mu je umro vrlo rano (1891.), pa se majka preselila s njim i bratom u Osijek, gdje je pohađao i završio osnovnu školu i gimnaziju. Kako mu je otac oporučno, zakladom, ostavio sredstva za školovanje, tako on odlazi na studij u inozemstvo, na najstariju Visoku politehničku školu u Karlsruheu (Njemačka), gdje je za četiri godine ne samo diplomirao (1908.) nego i doktorirao (1910.) kod glasovitog kemičara Hermanna Staudingera disertacijom *Über Phenylmethylketten*. Nakon Staudingerova prelaska na Saveznu visoku tehničku školu (ETH) u Zürich, Ružička je prešao s njim i djelovao na toj školi, uz prekid od nekoliko godina, kad je djelovao na Sveučilištu u Utrechtu (1926. – 1929.). Nakon odlaska Richarda Kuhna u Heidelberg, Ružička je pozvan iz Utrehta na njegovo mjesto profesora i predstojnika Odjela za organsku kemiju u Zürich. Tijekom akademske karijere uspješno je surađivao s vodećim švicarskim tvrtkama na području istraživanja i proizvodnje parfema te brojnih prirodnih spojeva, hormona, insekticida i ostaloga.

Ružička je, zajedno sa suradnicima, objavio gotovo šesto radova. Tri glavna područja njegova znanstvenog rada su: veliki prstenovi, viši terpeni ili politerpeni i spolni hormoni. Dobitnik je Nobelove nagrade za kemiju (1939.) za istraživanja na području prirodnih spojeva, posebno steroida i politerpena. Njegovo biogenetsko izoprensko pravilo – *ugljikov skelet terpena sastoji se od izoprenskih jedinica povezanih na regularan (glava-rep) ili iregularan način (rep-rep) način* – postalo je temeljem razumijevanja biosinteze i strukture niza prirodnih spojeva i njegov je najveći doprinos kemijskoj znanosti.

Ružička je svoje nobelovsko predavanje, uslijed ratnih uvjeta, najprije održao u Zagrebu (16. ožujka 1940.), a tek 1953. u Stockholmu. Ono je u Zagrebu izazvalo golem interes javnosti. Prisustvovalo je gotovo dvije tisuće posjetitelja. Lavoslav Ružička umro je u Mammernu na Bodenskom jezeru 26. rujna 1976.

Osim kemije, kojom se bavio, Ružičku je zanimalo flamansko slikarstvo i vrtlarstvo. Posjedovao je glasovitu zbirku flamanskih majstora, osobito XVII. stoljeća, a oporučno ju je ostavio *Kunsthausu* u Zürichu (1948.). U vrtu svoje vile uzgajao je remek-djela vrtlarskog umijeća, osobito alpskog bilja. Grad Vukovar u Ružičkinj je rodnoj kući otvorio spomen-muzej (1977.), koji je uništen u Domovinskom ratu, ali je, zaslugom HAZU, obnovljen i ponovno otvoren na 120. obljetnicu Ružičkina rođenja (2007.). U Vukovaru se od 1978. održavaju *Ružičkini dani*, tradicionalni skupovi kemičara, kemijskih inženjera i tehnologa, a novoosnovano Veleučilište (2005.) u tom gradu također je dobilo Ružičkino ime. Zmajski stol u Osijeku i Grad Osijek istaknuli su Ružičkino poprsje na Rondelu velikana (2007.) u spomen na znamenite učenike osječke Gimnazije. Ružička je bio nositelj brojnih počasnih doktorata i član više europskih akademija. Izabran je za počasnog člana HAZU (1940.).

skom ratu, ali je, zaslugom HAZU, obnovljen i ponovno otvoren na 120. obljetnicu Ružičkina rođenja (2007.). U Vukovaru se od 1978. održavaju *Ružičkini dani*, tradicionalni skupovi kemičara, kemijskih inženjera i tehnologa, a novoosnovano Veleučilište (2005.) u tom gradu također je dobilo Ružičkino ime. Zmajski stol u Osijeku i Grad Osijek istaknuli su Ružičkino poprsje na Rondelu velikana (2007.) u spomen na znamenite učenike osječke Gimnazije. Ružička je bio nositelj brojnih počasnih doktorata i član više europskih akademija. Izabran je za počasnog člana HAZU (1940.).

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti svečano je 20. travnja 2015. otvorila za javnost Memorijalne sobe hrvatskih nobelovaca Lavoslava Ružičke i Vladimira Preloga u zgradi Knjižnice Akademije na Strossmayerovu trgu 14.

Akademik Vitomir Šunjić

LAVOSLAV RUŽIČKA

Lavoslav Ružička, born on 13 September 1887 in Vukovar, was the first Nobel Prize winner of Croatian origin. His contribution to the study of chemistry was made in Zürich, Switzerland, where he spent more than fifty years. Ružička lost his father very early (in 1891), so he moved with his mother and brother to Osijek where he finished primary and secondary school. As his father left him a trust fund, he went abroad to study at the oldest Institute of Technology in Karlsruhe (Germany), where in four years he not only graduated (1908), but also earned his PhD (1910) with the dissertation *Über Phenylmethylketten*, the famous

chemist Hermann Staudinger having been his mentor. When Staudinger left to work at the Federal Institute of Technology (ETH) in Zürich, Ružička followed and worked with him there, except during the few years when he worked at the University of Utrecht (1926 – 1929). After Richard Kuhn had gone to Heidelberg, Ružička was invited to leave Utrecht and fill his office as Professor and Head of the Organic Chemistry Department in Zürich. In the course of his academic career he collaborated with leading Swiss companies in the area of research and perfume production, numerous natural compounds, hormones, insecticides and other things.

Together with his associates, Ružička published almost six hundred works. The three main areas of his scientific work were: large rings, polyterpenes and sex hormones. He was awarded the Nobel Prize for Chemistry (1939) for his research on natural compounds, especially steroids and polyterpenes. His biogenetic isoprene rule that says *the carbon skeleton of terpenes is composed of isoprene units linked in regular (head – tail) or irregular (tail – tail) arrangements* became the basis for understanding biosynthesis and the structure of a series of natural compounds and it represents his greatest contribution to chemistry.

Ružička held his Nobel Prize winning lecture, in the midst of the war, first in Zagreb (16 March 1940), and only in 1953 in Stockholm. In Zagreb, his lecture created huge public interest, attracting an audience of almost two thousand people. Lavoslav Ružička died in Mammern on Lake Constance on 26 September 1976.

Apart from his profession of chemistry, Ružička was also interested in Flemish painting and gardening. He owned a substantial collection of works by Flemish masters, especially those of the 17th century, which he left to the Kunsthau in Zürich (1948). The garden of his villa is a masterpiece of gardening, particularly of alpine plants. The town of Vukovar opened a memorial museum in Ružička's birth house (1977); destroyed in the Homeland War, it was rebuilt and reopened on the 120th anniversary of his birth (2007), thanks to the Croatian Academy. Since 1978 Ružička Days, traditional gatherings of chemists, chemical engineers and technologists, have been held in Vukovar, and a newly-founded college (2005) in that town is also named after him. The Association *Zmajski stol u Osijeku* and the City of Osijek placed Ružička's bust at the Roundel of Great Men (2007), created in memory of famous former students of Osijek grammar school. Ružička holds many honorary doctorates and he was a member of several European academies. In 1940 he was elected Honorary Member of the Croatian Academy.

On 20 April, the Croatian Academy of Sciences and Arts inaugurated the Memorial Room dedicated to Croatian Nobel Prize winners Lavoslav Ružička and Vladimir Prelog in the Academy Library building, at Strossmayerov trg 14.

VLADIMIR PRELOG

Vladimir Prelog rođen je u Sarajevu 23. srpnja 1906. Gimnaziju je polazio u Osijeku i Zagrebu. Nakon mature odlazi u Prag i upisuje studij kemije na Kemijskom fakultetu Tehničkog sveučilišta. Već kao student aktivno se uključuje u znanstvena istraživanja, tako da nakon diplomiranja (1928.) doktorira (*summa cum laude*) već 1929. Na poziv vodstva tadašnjeg Tehničkog fakulteta u Zagrebu, prihvaća poziciju voditelja Odjela za organsku kemiju. Sa suprugom Kamilom rođ. Vitek dolazi u Zagreb 1935. i započinje istraživanja s grupom mladih suradnika i doktoranada. Radi na sintezama sulfonamida, kina-alkaloida, barbiturata i drugih biološki aktivnih spojeva te uspješno surađuje s kemijskom i farmaceutskom tvrtkom Kaštel, pretećom današnje PLIVE. U Zagrebu svjetski uspjeh postiže prvom sintezom adamantana 1941. (u suradnji s R. Seiwertthom). Krajem iste godine, na poziv nobelovca Lavoslava Ružičke, odlazi u Saveznu visoku tehničku školu (ETH) u Zürichu. Na ETH je u zvanje naslovnog profesora izabran 1945., a redoviti profesor postaje 1950. Na mjestu direktora Laboratorija za organsku kemiju ETH nasljeđuje L. Ružičku 1957. Nobelova nagrada za kemiju, koju dijeli s australsko-britanskim znanstvenikom John W. Cornforthom, dodijeljena mu je 1975. Vladimir Prelog je 1952. izabran za dopisnog člana HAZU, a za počasnog člana Akademije 1986. Umirovljen je 1976., ali nastavlja s radom na ETH praktički do svoje smrti 7. siječnja 1998. Na poticaj HAZU, posmrtni ostatci V. Preloga preneseni su 2001. godine iz Zürichu u Zagreb, u grobnicu HAZU na zagrebačkom groblju Mirogoj.

Prelog se nakon dolaska na ETH u Zürichu 1941. najprije bavi kemijom alkaloida (doprinos određivanju struktura strihnina i cevina), a zatim, tijekom 60-ih godina, kemijom srednjih prstenova (*Prelog's strain*) i asimetričnom sintezom (*Prelog's rule*) i njezinom primjenom u određivanju apsolutne konfiguracije koralnih organskih molekula te pionirski ulazi u istraživanje stereokemije enzimima kataliziranih redukcija. U suradnji s O. Khanom i Sir C. Ingoldom utemeljuje sustav za označavanje konfiguracije kiralnih molekula (*Cahn-Ingold-Prelog's rule*). Prelogov interes zatim se usmjerava prema antibioticima; određuje strukture niza kompleksnih antibiotika (narbo-

micin, 1962.; nonacitin, 1962.; ferioksamín, 1964.; rifamicin, 1973.). Velik uspjeh postiže određivanjem strukture boromicina, prvog poznatog antibiotika s atomom bora u molekuli (1971.). Prelog i sur. 1964. otkrivaju novu, do tada nepoznatu vrstu stereoizomerije nazvanu cikloenantiomerijom. Krajem 70-ih Prelog istražuje spojeve s osnom kiralnošću (vespireni, spirobifluoreni) te kiralne krunaste etere i lipofilne derivate vinske kiseline u enantio-selektivnom transportu aminokiselina kroz lipofilne membrane. Ovo posljednje područje njegova znanstvenog interesa spada u početke supramolekularne kemije. Prelogove zasluge za razvoj hrvatske organske kemije i farmaceutske tvrtke PLIVA ostvarene ponajprije kroz doktorsko i poslijedoktorsko školovanje više desetaka mladih hrvatskih znanstvenika nemjerljive su.

Akademik Mladen Žinić

VLADIMIR PRELOG

Vladimir Prelog was born in Sarajevo on 23 July 1906. He attended grammar school in Osijek and Zagreb and when he finished his school years he moved to Prague to study chemistry at the Technical University School of Chemistry. While still a student he actively participated in scientific research. Prelog received his PhD in 1929 (*summa cum laude*), only a year after graduation (1928). In 1935 he accepted the position of Head of the Department for Organic Chemistry at the Technical Faculty in Zagreb, where he arrived with his wife Kamila, née Vitek, and immediately started doing research with a group of young associates and doctoral candidates. He worked on the synthesis of sulphonamides, quinine alkaloid, barbiturates and other biologically active compounds and worked with the chemical

and pharmaceutical company Kaštel, predecessor of today's PLIVA. In Zagreb, he gained global recognition for the first synthesis of adamantane in 1941 (his collaborator was R. Seiwerth). Towards the end of that same year he accepted the invitation of Nobel Prize Winner Lavoslav Ružička and joined him at the Swiss Federal Institute of Technology (ETH) in Zürich. At ETH, he earned the title of Reader in 1945, and of Professor in 1950. He took L. Ružička's place as the Head of the ETH Organic Chemistry Laboratory in 1957. Together with the Australian-British scientist John W. Cornforth, he received the Nobel Prize for Chemistry in 1975. Vladimir Prelog was elected Corresponding Member of Croatian Academy in 1952 and Honorary Member in 1986. He retired in 1976, but continued his work at ETH practically until his death on 7 January 1998. At the initiative of the Croatian Academy of Sciences and Arts, in 2001 Prelog's remains were moved from Zürich to Zagreb and buried in Mirogoj Cemetery.

Upon his arrival at ETH in Zürich in 1941, Prelog at first focused on the chemistry of alkaloids (his contributed to the determination of the structure of strychnine and cevine) and then during the 1960s he concentrated on the chemistry of medium rings (*Prelog's strain*) and on asymmetric synthesis (*Prelog's rule*) and its application in determining the absolute configuration of chiral organic molecules, pioneering research into the stereochemistry of enzyme-catalysed reductions. His collaboration with O. Cahn and Sir C. Ingold resulted in the creation of a system of nomenclature for chiral molecule configurations (the *Cahn-Ingold-Prelog rules*). Prelog's interest was then directed towards antibiotics; he determined the structure of a series of complex antibiotics (narbomycin, 1962; nonactin, 1962; ferrioxamine, 1964; rifamycin, 1973). His great success was the determination of the structure of boromycin, the first known antibiotic with a boron atom in the molecule (1971). In 1964, Prelog and his associates discovered a new, until then unfamiliar kind of stereoisomerism called ciclo-enantiomerism. Towards the end of the 1970s Prelog did research on compounds with axial chirality (vespirenes, spirobifluorenes), on chiral crown ethers and on lipophilic derivatives of tartaric acid in enantioselective transport of amino acids through lipophilic membranes. The latter area of his scientific interest signified the beginnings of supramolecular chemistry. Prelog's achievements in the development of organic chemistry in Croatia and also in the development of the pharmaceutical company PLIVA, primarily through doctoral and post-doctoral scholarships awarded to several dozen young Croatian scientists, are immense.

IVO ANDRIĆ

Ivo Andrić rođen je u Dolcu pokraj Travnika 9. listopada 1892. Osnovnu školu završio je u Višegradu, a gimnaziju je polazio u Sarajevu (1903. – 1912.). Na sveučilištima u Zagrebu (1912./13.), Beču (1913./14.) i Krakovu (1914.), kao stipendist sarajevskoga Hrvatskog potpornog društva *Napredak*, studirao je filozofiju, slavenske književnosti i povijest, ali nije diplomirao. Ipak, deset godina kasnije, 1924., doktorirao je u Grazu. Početkom rata 1914. austrijske vlasti utamničile su ga (Split, Šibenik, Maribor) kao pripadnika pokreta tzv. nacionalističke omladine, da bi ga poslije toga internirale, najprije u Ovčarevo kod Travnika, potom u Zenicu, a onda je godine 1917. amnestiran. Odlazi u Zagreb i Krapinu, gdje se liječi. U Zagrebu je smješten u Bolnici milosrdnih sestara, koja je tih burnih godina bila utočište nekih progonjenih književnika i kulturnih djelatnika. U rujnu 1919. odlazi u Beograd, gdje prihvaća ponuđeni posao u Ministarstvu vjera Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Od 1921. diplomatski je činovnik u Ministarstvu vanjskih poslova, gdje kao veleposlanik službuje sve do 1941. Za Drugog svjetskog rata živi povučeno u Beogradu, a 1945. zastupnik je Bosne i Hercegovine u Saveznoj skupštini FNR Jugoslavije. Od 1946. redoviti je član Srpske akademije nauka i umetnosti, a 1951. izabran je za dopisnog člana JAZU u Zagrebu. Godine 1961. dobitnik je Nobelove nagrade za književnost. Umro je u Beogradu 13. ožujka 1975.

U književnosti se Ivo Andrić javio godine 1911. poezijom. Na početku svoga književnog stvaralaštva surađuje u nizu hrvatskih književnih časopisa *Hrvatskom đaku* (1911.), *Bosanskoj vili* (1911.),

Vihoru (1913., 1914.), *Hrvatskom pokretu* (1914.), *Književnim novostima* (1914.), *Savremeniku* (1914.) itd. Književni ugled stječe sudjelovanjem u pjesničkoj zbirci *Hrvatska mlada lirika* koju godine 1914. objavljuje Društvo hrvatskih književnika. Jedan je od pokretača i urednika časopisa *Književni jug* što je u jugoslavenskom duhu 1918./19. izlazio u Zagrebu. Prve su Andrićeve knjige – *Ex ponto* (1918.) i *Nemiri* (1919.) – objavljene u Zagrebu, a njima valja pridodati i pripovijest *Put Alije Gjerzeleza*, koja je godine 1920. tiskana u Beogradu, no – budući da je pisana hrvatskim jezikom – nedvojbeno pripada „hrvatskom razdoblju“ Andrićeve stvaralaštva.

Od godine 1918. Ivo Andrić član je Društva hrvatskih književnika i sve do godine 1921., po svemu sudeći, a prije svega po književnikovu eksplicitnom očitovanju, on je nedvojbeno hrvatski književnik ostavivši svojim književnim radom neizbrisive tragove u hrvatskoj književnoj povijesnici. Andrićevim odlaskom u Beograd započinje njegovo sve glasnije odustajanje od hrvatske književnosti, što je posljedica nijekanja njegova hrvatstva, kojega se on, vođen svojim političkim konvertitstvom, dragovoljno odriče. Ipak, to Andrićevo odustajanje od matične književnosti, od hrvatskoga jezika i vlastite nacionalne pripadnosti ne može izmijeniti njegovu uljudbenu i kulturološku utemeljenost u hrvatskom kulturnom podneblju, pa i onda kada on to više ne želi ničim očitovati, štoviše spreman je i krivotvoriti svoje ranije nedvojbeno hrvatsko očitovanje.

Započevši književnu karijeru kao pjesnik, Ivo je Andrić ponajbolja književna ostvarenja ostvario u prozi, od kojih je većina napisana za vrijeme piščeve dragovoljne beogradske osame u ratno doba 1941. – 1945., koja su objavljena odmah po završetku rata. To je niz njegovih osobito uspješnih romana: *Na Drini ćuprija* (1945.), *Travnička bronika* (1945.), *Gospođica* (1945.) i *Prokleta avlija* (1954.).

Danas Ivo Andrića mnogi, s punim pravom, smatraju i hrvatskim i srpskim i bosanskohercegovačkim piscem.

Tihomil Maštrović

IVO ANDRIĆ

Ivo Andrić was born in Dolac near Travnik on 9th October 1892. He finished elementary school in Višegrad and attended high school in Sarajevo (1903 – 1912). As a scholarship student of Sarajevo's Napredak Croatian Cultural-Educational Society, he studied philosophy, Slavic literature and history at universities in Zagreb (1912/13), Vienna (1913/14) and Krakow (1914), but he never complet-

ed his studies. In early 1914 he was imprisoned by the Austrian government (Split, Šibenik, Maribor) as a member of the so-called national youth movement, and he was then jailed, first in Ovčarevo near Travnik and then in Zenica, until 1917 when he received amnesty. He left for Zagreb and Krapina where he received treatment. He was placed in the Sisters of Charity Hospital in Zagreb, which was a sanctuary for some of the persecuted novelists and cultural workers of that turbulent time. In September 1919, he travelled to Belgrade where he accepted a job offer at the Ministry of Religions of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. From 1921 he worked as a diplomatic clerk at the Ministry of Foreign Affairs where he served as an ambassador until 1941. During WW2, he lived quietly in Belgrade. In 1945 he represented Bosnia and Herzegovina at the Federal Assembly of FNR Yugoslavia. In 1946 he became a full member of the Serbian Academy of Science and Arts, and in 1951 he was elected a corresponding member of JAZU (Yugoslav Academy of Sciences and Arts). He received the Nobel Prize for literature in 1961. He died in Belgrade on 13th March 1975.

Ivo Andrić appeared on the literary scene in 1911 with his poetry. When he began writing he worked with many Croatian literature magazines, such as *Hrvatski đak* (1911), *Bosanska vila* (1911), *Vihor* (1913, 1914), *Hrvatski pokret* (1914), *Književne novosti* (1914), *Savremenik* (1914) and others. His literary reputation was really made when he took part in a poetry collection *Hrvatska mlada lirika* (*Croatian Young Lyrics*), published in 1914 by the Croatian Poets' Society. He was one of the founders and editors of *Književni jug* (*Literary South*), a Yugoslav-oriented magazine that was published in Zagreb during 1918/19. His first books *Ex ponto* (1918) and *Nemiri* (1919) were published in Zagreb, as well as the novella *Put Alije Gjerzeleza*; this was also printed in Belgrade in 1920, but due to the fact that it was written in Croatian, it definitely belongs to the "Croatian period" of his literature.

Ivo Andrić became a member of Croatian Poets' Society in 1918 and he was undoubtedly a Croatian writer until 1921 in all aspects, primarily due to his explicit statement, leaving a permanent trace with his work in Croatian literature history. His relocation to Belgrade marks his mounting denunciation of Croatian literature, a consequence of his denial of Croatian identity that he renounced freely, influenced by his political conversion. Nevertheless, not even his renunciation of his original literature, Croatian language and his own national identity can change the fact that his origins were in the area

of Croatian culture and civilisation, even when he refused to acknowledge it and even counterfeited his earlier clear declaration as a Croat.

Ivo Andrić started his literary career as a poet, but his masterpieces were in prose; he wrote most of them during his voluntary solitude in Belgrade during wartime from 1941 till 1945. They were published immediately after the war. This refers to a string of successful novels: *Na Drini ćuprija* (1945), *Travnička hronika* (1945), *Gospodica* (1945) and *Prokleta avlija* (1954).

Nowadays Ivo Andrić is considered by many, and rightly so, as a Croatian, Serbian and Bosnia-and-Herzegovinian writer.

MEMORIJALNA SOBA NOBELOVACA LAVOSLAVA RUŽIČKE I VLADIMIRA PRELOGA

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti uređena je Memorijalna soba nobelovaca Lavoslava Ružičke i Vladimira Preloga. Riječ je o multimedijском postavu s brojnim dokumentima, pismima, fotografijama i osobnim predmetima, a posjetitelji mogu pogledati i dokumentarne filmove o toj dvojici istaknutih hrvatskih kemičara. U izložbenom postavu posvećenom Ružički nalazi se i original povelje o dodjeli Nobelove nagrade 1939., dok se u Prelogovu postavu nalazi i dio njegove stručne biblioteke, namještaj iz njegove radne sobe, odijelo koje je nosio na dodjeli Nobelove nagrade 1975. te zbirka kutija šibica iz svjetskih hotela koje je skupljao tijekom svojih putovanja. Na posebnom info-pultu prezentirani su i brojni detalji o postupku dodjele Nobelove nagrade, o Alfredu Nobelu i o dosadašnjim nobelovcima. Poticaj za uređenje Memorijalne sobe dali su 2001. tadašnji predsjednik HAZU akademik Ivo Padovan i dopisni član HAZU prof. dr. Nikola Jović prigodom svečanosti otkrivanja spomen-ploče Vladimiru Prelogu u Zürichu na zgradi Savezne tehničke visoke škole (ETH). Nakon toga profesor Jović darovao je Akademiji predmete iz Ružičkine ostavštine, dok su Prelogovu ostavštinu darovali njegova supruga Kamila i sin Jan Prelog, a dio izložaka nekadašnji Prelogovi studenti. (M. L.)

MEMORIAL ROOM OF NOBEL PRIZE WINNERS LAVOSLAV RUŽIČKA AND VLADIMIR PRELOG

The Memorial Room dedicated to Nobel Prize winners Lavoslav Ružička and Vladimir Prelog was opened in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts. It is a multimedia room filled with numerous documents, letters, photos and personal objects, where visitors can also watch documentaries about the two distinguished Croatian chemists. The original document announcing the Nobel Prize winner of 1939 is kept in the part dedicated to Ružička, while the Prelog part contains a portion of his professional library, furniture from his study, the suit he was wearing when he received the Nobel Prize in 1975 and his collection of matchboxes from hotels around the world. A special information desk offers numerous details about how the Nobel Prize is awarded, about its winners and about Alfred Nobel. The idea to create the Memorial Room came in 2001 from Ivo Padovan, then President of the Academy, and Professor Nikola Jović, Corresponding Member, during the inauguration of Vladimir Prelog's memorial plaque placed on the Federal Institute of Technology (ETH) building in Zürich. After that, Professor Jović gave the Academy some objects from Ružička's legacy, while Prelog's wife Kamila and his son Jan Prelog donated some of his personal objects, and other exhibits were donated by former Prelog's students.

NOBELOVCI I DOMOVINSKI RAT U HRVATSKOJ

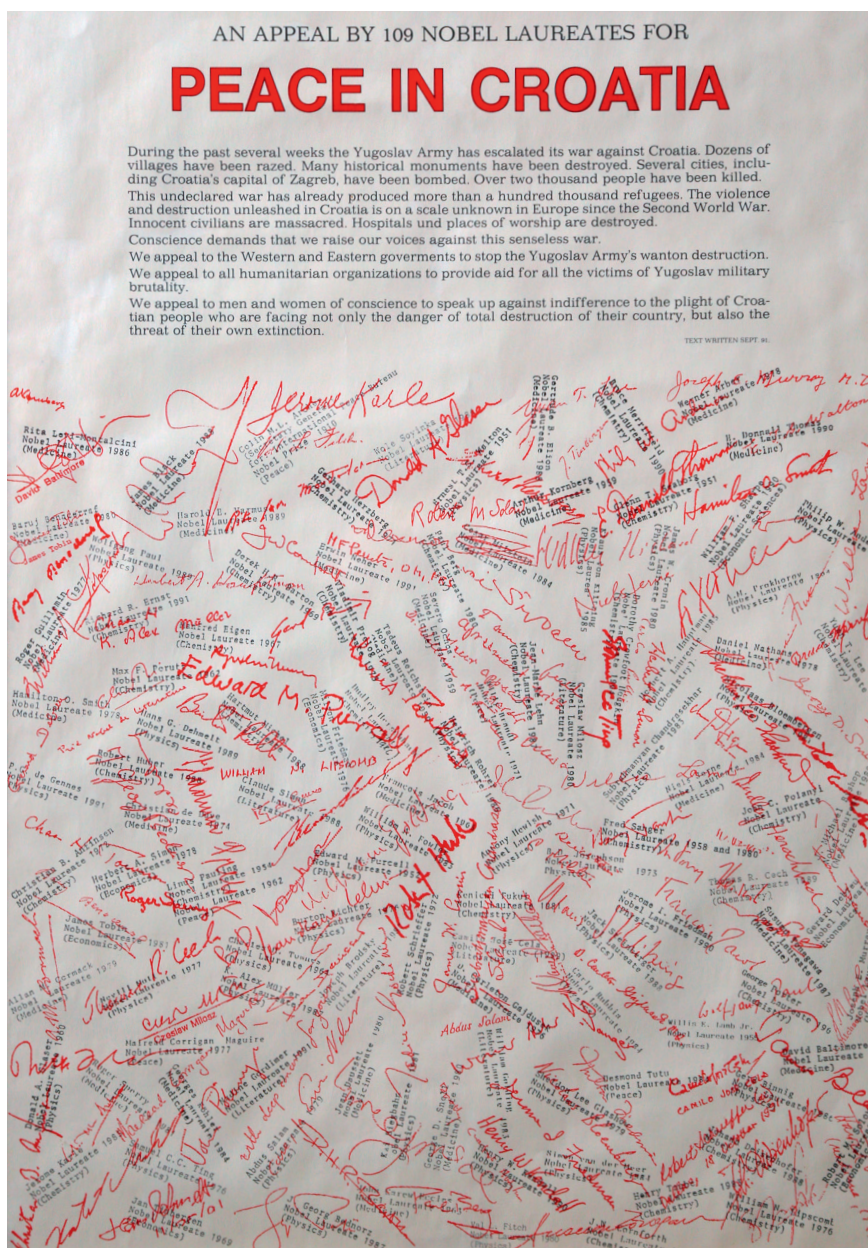
Tijekom Domovinskog rata krajem kolovoza 1991. započela je bitka za Vukovar, koja je trajala puna tri mjeseca. Bila je to najveća i najkrvavija bitka u Domovinskom ratu. Tijekom 87 dana Jugoslavenska narodna armija, uz pomoć srpskih paravojnih snaga, opsjedala je hrvatski grad Vukovar. Bitka je završena porazom slabo naoružanih vukovarskih hrvatskih branitelja, velikim razaranjem grada Vukovara te brojnim ubojstvima i progonom hrvatskog stanovništva. U bitci je poginulo između 2.900 i 3.600 ljudi. Iako je ta bitka bila gubitak za Hrvatsku, koja nije povratila kontrolu nad gradom do 1998. godine, to je također bila velika vojna i moralna pobjeda nad srpskim agresorom koja je pomogla da Hrvatska dobije međunarodnu potporu za svoju neovisnost.

Dok su međunarodni političari mirno promatrali hrvatsku tragediju bez pravih odgovora, najprominentniji znanstvenici svijeta, od kojih se nije očekivalo da se miješaju, progovorili su jasno i glasno. Nekoliko dana pred konačni pad Vukovara, promatrajući kako se ne čini ništa da se zaustavi zločin i agresija na Hrvatsku, skupina od 49 nobelovaca iz cijelog svijeta 13. studenog 1991. potpisala je peticiju, jedinstvenu u povijesti, kojom se pozivaju svjetski lideri da zaustave rat i nasilje u Hrvatskoj. U potresno napisanoj peticiji nobelovaca stoji, između ostalog: "Nasilje i uništavanje koje se zbiva u Hrvatskoj doseglo je stupanj kakav u Europi nije viđen još od Drugog svjetskog rata. Mi ovim pozivamo na mir, tražimo od svih vlada, humanitarnih organizacija, svih žena i muškaraca da učine sve moguće kako bi se što prije zaustavilo ubijanje u Hrvatskoj."

Vukovar je uskoro pao uz strašne zločine srpske vojske nad nevinnim ljudima. U sljedećim mjesecima *Apel za mir u Hrvatskoj* potpisalo je gotovo stotinu nobelovaca.

Idejni začetnik peticije bila je hrvatska znanstvenica, kemičarka i biofizičarka s Instituta *Ruder Bošković* u Zagrebu Greta Pifat-Mrzljak. Ona se usavršavala u Institutu *Max Plank* u Göttingenu kod njemačkog nobelovca, dopisnog člana HAZU Manfreda Eigena te je uz njegovu pomoć i uz pomoć, također dopisnog člana HAZU, nobelovca Roberta Hubera organizirala jedinstvenu akciju za mir u Hrvatskoj. Sva dokumentacija o akciji nobelovaca objelodanjena je u knjizi *Nobel Laureates for Peace in Croatia*, Sveučilišna naklada, Zagreb 1992.

Tadašnji dopisni, a kasnije počasni član HAZU, dvostruki nobelovac Linus Pauling, bio je prvi koji je potpisao *An Appeal for Peace in Croatia* i svojim znanstvenim i moralnim integritetom dao poticaj za daljnju akciju, pa su tako *Apel za mir u Hrvatskoj* potpisala 124 dobitnika Nobelove nagrade, među kojima su i: Willy Brandt, bivši njemački kancelar, nadbiskup Desmond Tutu, tibetanski vjerski poglavar Dalaj Lama i brojni drugi. Uz hrvatskog nobelovca Vladimira Preloga, počasnog člana, peticiju je potpisalo osam od dvanaest dopisnih članova HAZU.

NOBEL LAUREATES AND THE CROATIAN HOMELAND WAR

The end of August 1991 saw the beginning of the battle for Vukovar, which lasted for three whole months. It was the biggest and bloodiest battle of the Homeland War. This Croatian city was under a 87-day-long siege by the Yugoslav People's Army helped by Serbian paramilitary troops. The battle ended in the defeat of the poorly armed Croatian defenders of Vukovar, destruction of the city and numerous acts of murder and persecution of the Croatian people. The battle took between 2900 and 3600 lives. Although it was a loss for Croatia, which was unable to gain control of the city until 1998, it was also a great moral victory that made the Serbian aggressors pay a high price and helped Croatia gain international support for its independence.

While international politicians calmly observed the Croatian tragedy with no real solutions, the most prominent scientists in the world, expected not to interfere, spoke out clearly and loudly. Several days before the fall of Vukovar, aware that nothing was being done to stop the atrocities and aggression, a group of 49 Nobel laureates from all over the world signed on 13 November 1991 a historically unique petition with which they called on world leaders to stop the war and violence in Croatia. The moving petition of the Nobel laureates reads: "The violence and destruction that have been taking place in Croatia have reached a level unprecedented in Europe since the Second World War. We call for peace, asking all governments, humanitarian organisations of women and men to do whatever can be done in order to stop the killing in Croatia as soon as possible".

Soon after, Vukovar fell and innocent people were afflicted by the awful crimes of the Serbian military. In the following months, nearly a hundred Nobel laureates signed *An Appeal for Peace in Croatia*. The idea for the petition came from Greta Pifat-Mrzljak, a Croatian scientist, chemist and biophysicist from the Ruđer Bošković Institute in Zagreb. She was, at the time, on a research visit at the Max Planck Institute in Göttingen where her supervisor was Manfred Eigen, a German Nobel Prize winner and a corresponding member of the Croatian Academy. With his help, and the help of another corresponding member of the Croatian Academy and Nobel laureate, Robert Huber, she organised

a unique campaign for peace in Croatia. All the documents relating to the campaign were published in the book *Nobel Laureates for Peace in Croatia* (publisher: Sveučišna naklada, Zagreb, 1992).

Two-time Nobel laureate and corresponding Member of the Croatian Academy later honorary Member Linus Pauling was the first to sign *An Appeal for Peace in Croatia*. His scientific and moral integrity were an incentive for the further action taken by 124 other Nobel Prize winners who also signed the petition. They included the former German Prime Minister Willy Brandt, Archbishop Desmond Tutu and the Tibetan spiritual leader Dalai Lama. In addition to the Croatian Nobel laureate and Honorary Member of the Croatian Academy Vladimir Prelog, the petition was signed by 8 out of 12 corresponding members of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

DRAGUTIN GORJANOVIĆ KRAMBERGER

III. Razred za prirodne znanosti

Akademik **Ivan Gušić**

Današnji Razred za prirodne znanosti, koji pod tim nazivom postoji od 1949., obuhvaća područja bioznanosti i geoznanosti i jedan je od nasljednika *Matematičko-prirodoslovnog razreda*, koji je bio spadao među prva tri razreda ustanovljena prilikom osnutka Akademije godine 1866. (matematičari, fizičari, kemičari i tehničari odvojili su se 1947., a liječnici i veterinari 1949.) Ostala dva prvotna razreda bila su *Historičko-filološki* i *Filozofičko-juridički*. Od prvih članova Akademije, izabranih prilikom osnutka Akademije, u današnji III. razred spadali bi, prema svojim djelatnostima i afinitetima, liječnik i botaničar češkog podrijetla Josip Kalasancije Schlosser vitez Klekovski (1808. – 1882.), Josip Torbar (1824. – 1900.), predsjednik Matematičko-prirodoslovnog razreda i predsjednik Akademije od 1890. do smrti, te zoolog-entomolog (iako je po obrazovanju bio pravnik) Živko Vukosović (1829. – 1874.). Sljedeće godine pridružit će im se gospodarstvenik, književnik i prirodoslovac (kakvim se sâm volio najčešće smatrati) Ljudevit Farkaš Vukotinović (1813. – 1893.), a do kraja XIX. stoljeća još i zoolog – malakolog Spiridion Brusina (1845. – 1908.), geolog Đuro Pilar (1846. – 1893.), koji su ujedno bili imenovani kao prvi profesori Hrvati na obnovljenom zagrebačkom Sveučilištu; ostali su većinom bili Česi. Uskoro će im se pridružiti petrograf i mineralog Mijo Kišpatić (1851. – 1926.), koji je svojim studijama o bosanskim ofiolitima bio ispred svojeg vremena, a puno međunarodno priznanje, kao i Gregor Mendel, dobio je tek na

prijelomu stoljeća, te osobito zaslužan geofizičar Andrija Mohorovičić (1857. – 1936.), bez čijeg se imena danas ne može zamisliti građa našeg planeta. Mohorovičićev diskontinuitet, ili u američkoj literaturi skraćeno Moho, spominje se u svakom sveučilišnom udžbeniku geologije u cijelom svijetu. Dragutin Gorjanović Kramberger (1859. – 1926.), međunarodno poznat po svojim radovima o krapinskom pračovjeku, izabran je 1892. za dopisnog (izvanrednog), a 1909. za redovitog (pravog) člana. Minucioznim studijem i obradom bogatoga fosilnog materijala iz Hušnjakova brda kraj Krapine Gorjanović je definitivno dokazao postojanje „praljudi“, hominida, koji su, iako ne izravno, prethodili našoj današnjoj vrsti (koju je Linné preuzetno nazvao *sapiens*) i time bitno utjecao na promjenu društvenog svjetonazora. Ranije, oskudnije nalaze poznati svjetski znanstvenici različito su tumačili. Primjerice, glasoviti njemački liječnik i patolog Rudolf Virchow (1821. – 1902.) smatrao je za ranije nalaze iz Neandertala da se radi o patološkim stanjima današnjeg čovjeka; neki drugi tvrdili su da se radi o smrznutim Napoleonovim vojnicima na povratku iz Rusije i slično. U domaćim okvirima Gorjanović je važan i po tome što je, utemeljivši 1909. Geološko povjerenstvo za Hrvatsku i Slavoniju – današnji Hrvatski geološki institut, osamostalio hrvatsku geologiju i oslobodio je peštanskog „tutorstva“.

Od nedavno preminulih članova Razreda treba spomenuti biokemičarku i molekularnu biologinju Ivanu Weygand-Đurašević (1952. – 2014.)

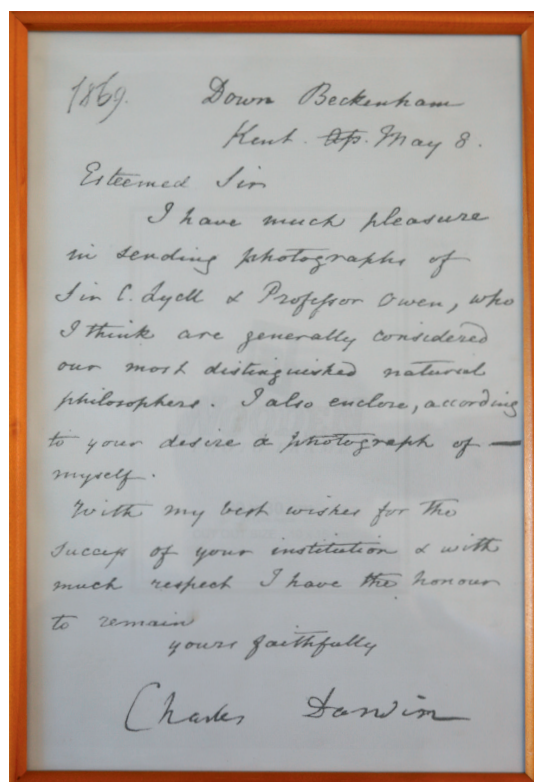
te dvojicu nestora hrvatske geologije, od kojih je svaki ostavio neizbrisiv trag ne samo u hrvatskoj nego i u svjetskoj znanosti: Ivana Jurkovića (1917. – 2014.), istraživača rudišta u brojnim afričkim i azijskim zemljama i utemeljitelja znanosti o rudištima u Hrvatskoj, te Milana Heraka (1917. – 2015.), koji je svojim radovima o geologiji i hidrogeologiji krša, ne samo u Hrvatskoj, stekao svjetska priznanja. “Opipljivi” rezultati njegovih istraživanja hrvatskoga krša naše su današnje uspješne hidroelektrane, u prvom redu Peruća (ali i druge, ne samo u Hrvatskoj), iako su prema Herakovim zamislima za njihovu gradnju mnogi svjetski stručnjaci za krš bili vrlo skeptični.

Današnji članovi iz bioznanstvene skupine pokrivaju područja od biomedicine i molekularne biologije do poljoprivrede i šumarstva. (Te dvije posljednje grane ubrajaju se, prema današnjim kategorizacijama znanosti, u biotehnologiju, pa bi s jednakim pravom spadale i u Tehnički razred). Od biomedicinara, Krista Kostial Šimonović (*1923.) nije više aktivna, no njezina istraživanja u području ekofiziologije i toksikologije nastavljaju mlađi suradnici. Andrija Kaštelan (*1934.) istraživanjem transplantacijskih antigena odigrao je pionirsku ulogu u hrvatskoj transplantacijskoj medicini, a patofiziolog Stjepan Gamulin (*1934.) istražuje ribosome i biosintezu proteina te se bavi i genomikom. Tu su još biokemičar i molekularni biolog Željko Kućan (*1934.), imunolog Vlatko Silobričić (*1935.) i antropolog Pavao Rudan (*1942.), koji je od 2011. i glavni tajnik Akademije. Uzgajanjem i gospodarenjem šumama bave se šumari Slavko Matić (*1938.) i Igor Anić (*1967.), a agronomi su stručnjak za melioracije Franjo Tomić (*1936.) i pedolog Ferdo Bašić (*1945.). Biolog Frano Kršinić (*1947.) istražuje plankton Jadranskog mora. Geoznanstvenici pokrivaju područja od geofizike do paleontologije. Tu su geofizičar-seizmolog Dragutin Skoko (*1930.), mineralog i geokemičar Vladimir Bermanec (*1955.), geolozi Branko Sokač (*1933.) i Ivan Gušić (*1938.), koji se pretežno bave geologijom naših Vanjskih (ili Krških) Dinarida i mikrofosilima iz njihovih vapnenačkih naslaga, te Mladen Juračić (*1953.), koji se bavi geologijom Jadrana i ulogom geologije u zaštiti okoliša. Razred ima 20 dopisnih članova, koji uključuju strane nanstvenike zaslužne za razvitak znanosti u Hrvatskoj i istaknute hrvatske znanstvenike koji rade u inozemstvu, među kojima i člana Francuske akademije znanosti Miroslava Radmana i člana Njemačke prirodoslovne akademije Le-

opoldine Nenada Bana. Razred ima i 13 članova suradnika, koji se uglavnom bave navedenim područjima, osim Josipa Balabanića (*1939.), koji se bavi poviješću prirodoslovlja i prirodnih znanosti u Hrvatskoj.

Članovi Razreda, kako redoviti tako i suradnici, rezultate svojih istraživanja većinom objavljuju u priznatim međunarodnim časopisima. Ranije su češće objavljivali u *Radu*, koji je donedavno bio zajednički časopis za sve razrede, a kraći stručni izvještaji objavljivali su se i u *Ljetopisu*. Nekoliko časopisa koje je izdavao Razred prestalo je izlaziti: *Prirodoslovna istraživanja* (1916. – 2002.), *Palaeontologia jugoslavica* i *Krš Jugoslavije* (1957. – 1989.), a *Anali za šumarstvo* i časopis za ornitologiju *Larus* (koji izdaje Zavod za ornitologiju HAZU) izlaze još i danas. U okviru Razreda djeluju i dva Akademijina zavoda: Zavod za ornitologiju i Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara. Oba zavoda jedine su ustanove specijalizirane za navedene djelatnosti, ne samo u Hrvatskoj nego i u širem okruženju. (Jedan znanstveni projekt Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara prikazan je u prvom broju *Glasnika HAZU*.)

U djelokrug Razreda spadaju i Centar za znanstveni i umjetnički rad u Vinkovcima (osnovan 1950.), kao i Arboretum Trsteno, stari dubrovački renesansno-gotički perivoj i povijesni spomenik, sa zbirkom egzotičnog drveća i grmlja. ●

JOSIP KALASANCIJE SCHLOSSER VITEZ KLEKOVSKI

III. Department of Natural Sciences

The present-day Department of Natural Sciences is one of the four heirs of the original Department of Mathematics and Natural History, which was one of the three originally (1866) established departments. Among the earlier members, who, if alive, would today fit into the Department of Natural Sciences, which is today restricted to Earth and Life sciences, were the geologist Đuro Pilar and the zoologist/malacologist Spiridion Brusina. They were also the first Croatian professors appointed at the renewed Zagreb University. Later came Mijo Kišpatić who, like Gregor Mendel, was only 50 years later, at the turn of the century, to be recognised for his pioneering research on ophiolites, and two who became world-famous when still alive: Andrija Mohorovičić, whose discovery of the discontinuity between the Earth's crust and mantle is mentioned in every geological textbook all over the world, and the Krapina-man discoverer Dragutin Gorjanović Kramberger, whose discovery made a great impact on the then prevailing world-view and decisively contributed to the final acceptance of the existence of extinct members of the genus *Homo*, the predecessor, though not quite a direct one, of our *sapiens* species. The present members include Earth and Life scientists. In Life sciences, ranging from biomedicine and molecular biology to agriculture and forestry, there are Krista Kostial Šimonović (no more active), immunologists Andrija Kaštelan

and Vlatko Silobrić, pathophysiologist Stjepan Gamulin, biochemist Željko Kućan, anthropologist Pavao Rudan, marine biologist Frano Kršinić, foresters Slavko Matić and Igor Anić, agriculturalists Franjo Tomić and Ferdo Bašić. Earth sciences, ranging from geophysics to (micro)palaeontology, include geophysicist Dragutin Skoko, mineralogist Vladimir Bermanec, and geologists Branko Sokač, Ivan Gušić, and Mladen Juračić. The department has 20 corresponding members. They include both prominent foreign researchers who are particularly responsible for the development of science in Croatia, and outstanding Croatian researchers working abroad. In addition to full and corresponding members, the Department also includes 13 associate members, who mostly continue the researches initiated by their predecessors. The department also has two institutes: Institute for Ornithology and Institute for Quaternary Palaeontology and Geology. Both of them are leading specialized institutions in their field of study, not only in Croatia but also in regional dimensions. A scientific project of the Institute for Quaternary Palaeontology and Geology was described in the first issue of this periodical. Outside of Zagreb, there is the Institute in Vinkovci and the Arboretum in Trsteno near Dubrovnik, an old Renaissance-Gothic public garden and historical monument, with a rich collection of exotic plants. ●

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

Tado Oršolić

Institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru svečano je otvoren 3. srpnja 1954. u gradskom predjelu Brodarica, u nekadašnjoj vili obitelji Tamino izgrađenoj 1912. Svrha osnivanja Akademijina Instituta bila je potreba sustavnog i intenzivnog istraživanja prošlosti južne Hrvatske, osobito Zadra, s težištem na nedovoljno obrađenoj povijesnoj građi, što je tim važnije zna li se da je taj hrvatski grad 1920. – 1944. bio u sastavu Italije, te je bilo važno sustavno organizirati znanstvena istraživanja o njegovu nedvojbenom hrvatstvu, što je ujedno bio Akademijin višestrani prinos obnovi i razvoju Zadra i njegove šire okolice.

Osnivanje Akademijina Instituta u Zadru, danas Zavoda za povijesne znanosti HAZU, projekt je koji je trajao godinama i iniciran je s više strana. Za osnivanja Instituta posebno su se zalagali Miroslav Krleža, tadašnji potpredsjednik Akademije, te akademici Josip Badalić i Antun Barac. Akademijin glavni tajnik akademik Branimir Gušić predložio je godine 1949. da se u kontekstu kulturne i znanstvene pomoći gradu Zadru, a i u okviru tadašnje izgradnje i obnove kompleksa benediktinskog samostana sv. Marije, osnuje institut koji bi organizirao znanstvenoistraživački rad u Zadru.

Institut je započeo s radom 3. srpnja 1954., a prvi predsjednik njegova Stručnog savjeta bio je akademik Antun Barac, kojega je iste godine (1954.) zamijenio akademik Grga Novak, a on je tu dužnost obavljao sve do 1974., odnosno 1978. godine. Od 1979. za voditelja Zavoda izabran je akademik Mate Suić. Njega je nakon njegove smrti 2002. zamijenio sadašnji voditelj akademik Franjo Šanjek. Prvi direktor (ravnatelj) Zavoda bio je akademik Josip Badalić, a nakon njega od konca 1955. do 1974. tu je dužnost obavljao dr. sc. Vjekoslav Maštrović. Za vrijeme njegova mandata Institut je razvio bogatu znanstvenoistraživačku i izdavačku djelatnost postavši nezaobilazna znanstvena ustanova ne samo u gradskim već u nacionalnim okvirima. U razdoblju do 1981. upraviteljsku dužnost preuzima Seid M. Traljić, zatim redom dr. sc. Vesna Jakić-Cestarić (1981. – 1984.), dr. sc. Šime Peričić (1984. – 1991.), dr. sc. Milko Brković (1991. – 2009.), dr. sc. Zlatko Begonja (2009. – 2015.) i od 2015. sadašnji upravitelj dr. sc. Tado Oršolić.

Akademijin Zavod tijekom svojeg je postojanja nekoliko puta mijenjao naziv. Tako već 1961. mijenja ime u Institut za historijske i ekonomske nauke Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru. Pod tim imenom djeluje sve

do 1974., kad mijenja naziv u Centar za znanstveni rad u Zadru u okviru Akademijina Istraživačkog centra u Zagrebu. Nakon četiri godine, 1978., preimenovan je u Zavod za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije u Zadru. Uspostavom međunarodno priznate i neovisne Republike Hrvatske, od 1991. naziva se Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru.

U sklopu Zavoda nalazi se vrijedna Pomorska zbirka s predmetima iz bogate pomorske prošlosti Zadra i okolice, otvorena 1966., koja je dostupna široj javnosti. U sklopu Zavoda u razdoblju 1958. – 1981. djelovao je i Restauratorski atelje (radionica). U ateljeu su radila dva stalno zaposlena akademska slikara restauratora s vanjskim suradnicima. Oni su restaurirali i konzervirali mnoga važna i vrijedna likovna djela, osobito crkvena i muzejska.

Važno je napose naglasiti izdavačku djelatnost Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru koji je u svojih sada više od šezdeset godina djelovanja postigao zavidan broj i razinu objavljenih i tiskanih publikacija što rječi to svjedoče o širokom spektru znanstvenog i kulturnog djelovanja Zavoda. Posebno treba izdvojiti *Radove Zavoda*, koji počinju izlaziti 1954., a do danas je tiskano ukupno 57 svezaka (zaključno s 2015. godinom) i za sada je to jedini Akademijin časopis i časopis iz Hrvatske iz područja polja povijesti koji se referira pri

EBSCO Publishing, a uvršten je u sljedeće međunarodne baze podataka *Web of Science Core Collection (WoSCC)* – *Arts & Humanities Citation Index (AH&HCI)*, *Scopus*, *Historical Abstracts*, *European Reference Index for Humanities (ERIH)*, *European Reference Index for Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS)*. Dostupan je u digitalnom obliku na portalu znanstvenih časopisa HRČAK.

Godišnjak *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, koji od 1954. do danas izlazi u kontinuitetu, jedna je od vodećih hrvatskih znanstveno-povijesnih publikacija. Znanstveni i stručni članci te ocjene i prikazi iz područja povijesnih znanosti (povijest, pomoćne povijesne znanosti, arheologija, povijest umjetnosti, itd.) vezani su uz prošlost Zadra i šire jadranske Hrvatske te općenito uz prošlost Hrvata iz Hrvatske i ostalih povijesnih hrvatskih zemalja. Ukupno je do sada u *Radovima Zavoda* objavljen 891 znanstveni i stručni članak te nekoliko stotina prikaza i ocjena knjiga.

Akademijin Zavod objavio je i trinaest monografija u seriji naslova *Djela / O. Fijo, Parobrodarstvo Dalmacije 1878.-1918.* (1962.); P. Starešina, *Pomorstvo Silbe* (1971.), J. Bezić, *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području* (1973.); M. Ančić, *Putanja klatna – Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo i Bosna u XIV. st.* (1997.); M. Diklić, *Pravaštvo u Dalmaciji do kraja Prvog svjetskog rata* (1988.) itd. /, sedam publikacija u

seriji *Posebna izdanja* / zbornici: *Pomorstvo Grada Zadra* (1963.), *Grad Zadar presjek kroz povijest* (1966.), *Kulturna baština Samostana sv. Marije u Zadru* (1968.), *Kulturna baština Samostana sv. Frane u Šibeniku* (1968.), *Povijest grada Nina* (1969.), *Povijest Vrane* (1971.), *Lepantska bitka i hrvatski pomorci* (1974.) i dr.; autorske knjige: Lj. Karaman, *Dalmatinske katedrale* (1964.), I. Perić, *Dalmatinski sabor 1861.–1912.* (1918.) (1978.), itd.), tri sveska jubilarnog *Pomorskog zbornika* (1962./63.), četiri sveska publikacije *Adriatica maritima* (1974. – 1985.), *Povremena izdanja* (katalozi izložbi) i više zbornika radova sa znanstvenih skupova /.

U proteklih šest desetljeća Zavod je bio organizator ili suorganizator više od pedeset znanstvenih i stručnih skupova te okruglih stolova, više od stotinu samostalnih javnih znanstveno-stručnih predavanja i sličnih znanstveno-kulturnih događaja ne samo u Zadru i zadarskom području nego i Hrvatskoj, među kojima se mogu spomenuti sljedeći znanstveni skupovi: *900 godina Krešimirove darovnice iz 1069.* (1969.), *Udio hrvatskih pomoraca u Lepantskoj bitci* (1971.), *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija* (1998.), *Zadar i okolica od Drugoga svjetskog rata do Domovinskog rata* (2008.), *Franjo Tuđman i stvaranje suvremene hrvatske države (1990.-1999.)* (2012.), *Novigrad nekad i sad* (2015.), manifestacija *Strossmayerovi dani u Zadru* (2015.) i dr.

Zavod je posebno zaslužan za očuvanje kulturne baštine, posebno vrijednih umjetnina *Zlato i srebro Zadra* te kompleksa crkve i samostana sv. Marije u Zadru. U Institutu je djelovao Odbor za izgradnju kompleksa samostana sv.

Marije u Zadru čiji je predsjednik savjeta bio akademik Branimir Gušić. Direktor ustanove *Stalna izložba crkvene umjetnosti* bio je dr. sc. Vjekoslav Maštrović. Više od dvadeset godina Institut je, zahvaljujući dr. sc. Vjekoslavu Maštroviću, sudjelovao i u radu Upravnog vijeća Nacionalnog parka Paklenica te mnogih drugih kulturnih ustanova i institucija u Zadru i Hrvatskoj. Zavod je dobitnik dviju nagrada Grada Zadra, 1967. i 2004., za izniman znanstveni i kulturni doprinos.

Više od šest desetljeća aktivnog djelovanja na kulturnom i znanstvenom polju Akademijina Zavoda u Zadru ostavilo je neizbrisiv trag i dalo trajni prilog sveukupnoj hrvatskoj znanstvenoj baštini. Trenutno je u Zavodu u Zadru zaposleno ukupno šest znanstvenih i stručnih djelatnika (od kojih četiri doktora znanosti): dr. sc. Tado Oršolić, viši znanstveni suradnik, dr. sc. Marija Zaninović Rumora, viši znanstveni suradnik, dr. sc. Grozdana Franov Živković, znanstveni suradnik, dr. sc. Martina Dubolnić Glavan, asistent, Ivna Anzulović, viši stručni suradnik, Ljiljana Ugrinić, knjižničarka – viši znanstveni suradnik. Stalno je zaposlen i jedan pomoćni radnik, domar. Većina znanstvenika Zavoda do 2010. godine bila je aktivno uključena u rad na znanstvenoistraživačkom projektu *Istraživanja prošlosti južne Hrvatske*, a danas su angažirani na znanstvenim projektima i sudjeluju kao vanjski suradnici na diplomskim i dodiplomskim studijima na Sveučilištu u Zadru. Znanstveni djelatnici Zavoda svoja djela i priloge objavili su u brojnim znanstvenim i stručnim publikacijama izvan Zavoda.

Akademijin Zavod u Zadru surađuje s brojnim znanstvenim, kulturnim i crkvenim institucijama u Zadru, ali i općenito u Hrvatskoj te u inozemstvu (BiH, Njemačka, Rusija, Bugarska, Poljska, Austrija, Italija, Francuska, Engleska). Suradnja je najplodnija sa Sveučilištem u Zadru, a posebno je izražena kroz izdanja Zavoda te visokoškolski nastavničko-znanstveni i istraživački rad, ali i sudjelovanjima u organizaciji i suorganizaciji znanstvenih skupova, izdanjima zajedničkih zbornika i monografija itd. Kvalitetna suradnja ostvarena je i s kulturnim ustanovama u Zadru, osobito s Državnim arhivom u Zadru, Ogrankom Matice hrvatske, Zadarskom nadbiskupijom, muzejima u Zadru te s pojedinim kulturnim društvima te školama, kako u Zadru tako i u općinama Zadarske županije. Posebno su dobri odnosi Zavoda s Gradom Zadrom i Zadarskom županijom. ●

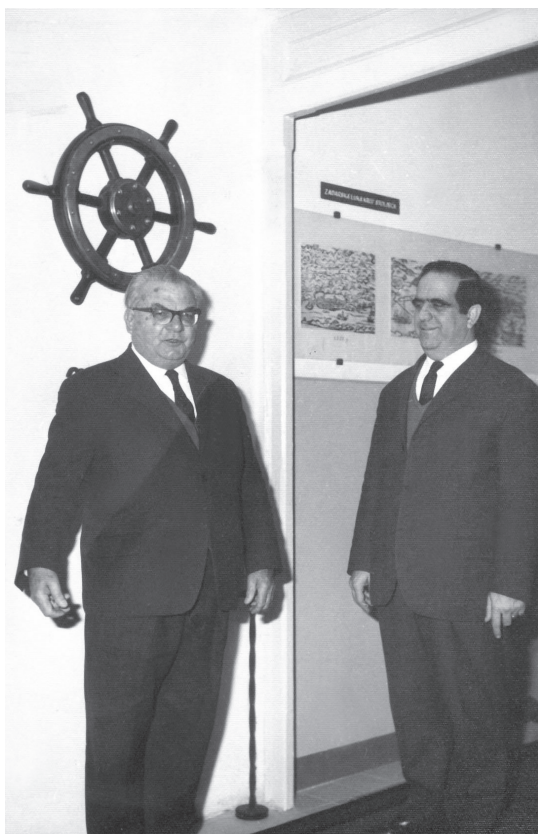

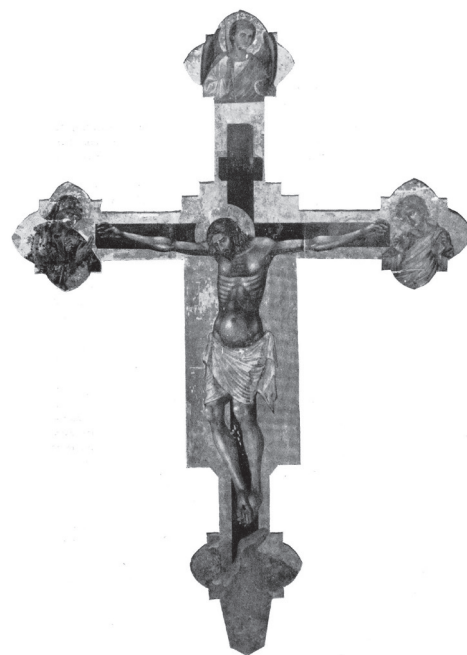
Institute for Historical Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zadar

The Zadar-based Institute for Historical Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts opened in 1954. The reason for its foundation was the need for comprehensive and extensive historical research into South Croatia to be undertaken, especially regarding the city of Zadar. The focus was placed on Zadar's under-researched historical material, the investigation of which was deemed necessary in order to prove that the city was authentically Croatian, although it had been under Italian administration in the 1920-1944 period. The Institute holds a valuable Maritime Collection comprising objects from the rich maritime history of Zadar and its surroundings, which was opened to the public in 1966. In the period 1958-1981, the **Restoration Studio** (workshop) also formed part of the Institute. In the more than sixty years of its activities, the Institute has issued a very creditable number of high-quality publications. Especially deserving of mention is the annual journal, **Works of the**

Institute for Historical Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts (Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru) that was launched in 1954, since when 57 issues have been published on a regular basis.

The **Works of the Institute** is one of the leading scientific and historical publications. To date, in all 891 professional and research papers and several hundred book reviews have been published in the **Works**. The Institute has also published thirteen monographs. In the last sixty years, it has organised and co-organised more than fifty scholarly and specialised conferences, round tables, more than a hundred public scientific and professional lectures and similar events in Zadar and its surrounding area, as well as in the rest of Croatia. This Academy Institute deserves especial credit for its protection of cultural heritage, especially of the valuable collection **The Gold and Silver of Zadar** and the church and convent of St Mary in Zadar. ●

RESTAURATORSKI ATELJE ZAVODA ZA POVIJESNE ZNANOSTI U ZADRU

Restauratorski atelje preuzeo je na sebe veliku ulogu u obnovi umjetničke baštine šire zadarske okolice, odnosno ponajprije Zadra, koji je u Drugome svjetskom ratu tijekom savezničkog bombardiranja bio katastrofalno razoren, pri čemu su brojne umjetnine u gradu bile oštećene. Osim onih iz Zadra i s područja sjeverne Dalmacije, u ateljeu su restaurirane umjetničke slike i iz drugih gradova Hrvatske, od Dubrovnika i Senja do Zagreba. Za atelje je 1956. podignuta pomoćna zgrada, a osnovan je kao sastavni dio Zavoda, odnosno tadašnjeg Instituta JAZU u Zadru, i to u okviru Odsjeka za likovnu umjetnost; atelje je aktivno djelovao u sklopu Akademijina Zavoda 1958. – 1981., kad je prešao pod okrilje Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru. U njemu su stalno bila zaposlena dva akademska slikara i restauratora Ivan Tomljenović i Mario Koltar a kao vanjski suradnici svojim su stručnim znanjem pomagali Vinko Fulgošić, Ivanka Peruško, Izak Morović i dr. Restauratori su se tijekom svojega radnog vijeka usavršavali za rad na freskama i drugim umjetninama u Rimu, Firenzi i Londonu. U navedenom razdoblju ukupno su restaurirali više od 200 crkvenih i muzejskih umjetnina, ponajviše raznih slika, osobito ikona na platnu i na drvu iz razdoblja XIII. – XIX.

stoljeća, te raznih drvenih umjetničkih predmeta, osobito raspela i fresaka. Izveli su i niz restauratorskih i konzervacijskih zahvata u crkvama diljem Primorja. Neke od restauriranih umjetnina pripadaju najvrednijim primjercima umjetničkog blaga Dalmacije, odnosno Hrvatske.

Restauratorski atelje osobito vrijedne rezultate ostvario je u priređivanju i restauriranju vrijedne zbirke umjetnina iz prošlosti Zadra poznate pod nazivom *Zlato i srebro Zadra* (VIII. – XVIII. st.), danas izloženih u sklopu *Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru*, izgrađene kao jedan od četiri kapitalna objekta hrvatske kulture. Tijekom 60-ih godina XX. stoljeća konzervirali su zidne freske u katedrali sv. Stošije u Zadru (iz XIII. st.) i crkvi sv. Krševana u Zadru (iz XII. st.), restaurirali su starohrvatsku crkvu sv. Ambroza u Ninu (iz XIII. st.) i drugo. Pregledavali su i popisivali razne umjetnine po okolnim mjestima (Nin, Pašman, Biograd, Kukljica, Sukošan, Pag itd.), crkvama i samostanima, konzervirali predmete iz Pomorskog muzeja/zbirke itd. Njihov rad na obnovi i restauriranju umjetnina Zadra i okolice trajni je doprinos očuvanju kulturne i umjetničke baštine Zadra i okolice koji je i dan-danas vidljiv na mnogim mjestima i izložbenim prostorima.

Među vrijednim restauriranim umjetninama valja spomenuti poliptih iz franjevačkog samostana u Makarskoj (Pietera de Costera, mletački slikar iz XVIII. st.), oslikani križ iz crkve sv. Krševana (mletački slikar Catarino iz XIV. st.), bizantsku ikonu Bogorodice iz XIII. st., slika Bogorodice i Mrtvoga Krista iz Sali (Juraj Čulinović, XV. st.), Raspeće sa sv. Dominikom i sv. Jelenom (mletački maniristi krajem XVI. st.) i druga djela.

U nekoliko navrata održane su prigodne izložbe Restauratorskog ateljea: 1961. u Gradskoj loži u Zadru i 1964. u Nadbiskupskoj palači u Zadru, zatim 1966. u povodu obilježavanja stote obljetnice Akademije, potom 1971. itd.

RESTORATION STUDIO OF THE INSTITUTE FOR HISTORICAL SCIENCES

The Restoration Studio has taken on the major task of restoring the artistic heritage of the wider Zadar area, and particularly of the city of Zadar. Allied bombing raids during the Second World War inflicted serious destruction on the city and caused damage to its numerous art works. The studio has restored paintings not only from Zadar and northern Dalmatia, but also from other Croatian cities, such as Dubrovnik, Senj and Zagreb. The studio was established within the Department of Fine Arts of the former Institute of the Yugoslav Academy,

and today forms part of the Croatian Academy's Institute. In 1956, it was housed in a newly built ancillary building. It functioned within the Academy's Institute from 1958 to 1981, when it became part of the *Institute for the Protection of Cultural Monuments in Zadar*.

The studio had two permanently employed trained painters and restorers: Ivan Tomljenović and Mario Kolar. Consultants who helped them in their work included, among other people, Vinko Fulgošić, Ivanka Peruško and Izak Morović. In the course of their professional life, they received training in Rome, Florence and London for restoring fresco paintings and other art pieces. They restored altogether more than 200 works from church and museum collections, most of all paintings, especially icons on canvas and wood from 13th to 19th century and different wooden art objects, such as crucifixes, and frescoes. They also carried out several restoration and conservation projects in churches on the Adriatic coast. Some of the artworks they restored represent the most valuable examples of Dalmatian and Croatian art.

The Restoration Studio achieved remarkable results in preparing and restoring the valuable historical collection of Zadar's art known as *The Gold and Silver of Zadar* (8th - 18th cent.) currently on display within the Permanent Exhibition of Church Art in Zadar. In the 1960s, they worked on the conservation of frescoes in the Cathedral of St Anastasia (13th cent.) and St Chrysogonus' Church (12th cent), and the restoration of the Old Croatian church of St Ambrose in Nin (13th cent.). They made inspections and registries of various works of art in Zadar's surroundings (Nin, Pašman, Biograd, Kukljica, Sukošan, Pag etc), in churches and

monasteries; they carried out conservation of objects from the Maritime Museum/Collection etc. Their work on the renovation and restoration of art pieces in Zadar and its surroundings has made a significant contribution to the protection of cultural and artistic heritage in Zadar and its surrounding area, which is discernible even today in numerous places. Among important restored works of art, several works deserve particular attention: the polyptych from a Franciscan Hungarian monastery (Venetian painter Pieter de Coster, 18th cent), the painted cross from St Chrysogonus' Church (Venetian painter Catarino, 14th cent.), the 13th-century Byzantine icon depicting the Madonna, the painting of the Madonna with the dead Christ from Sali (Juraj Čulinović, 15th cent.) and a Crucifixion with St Dominic and St Helena (Venetian Mannerist painters, late 16th cent).

The Restoration Studio organised several exhibitions: in 1961 at the City Loggia in Zadar, in 1964 at the Archbishop's Palace in Zadar, in 1966, when the exhibition marked the centenary of the Academy's foundation, in 1971 and so on.

POMORSKI MUZEJ/ ZBIRKA PRI AKADEMIJINU ZAVODU UTEMELJEN 1966.

U sklopu Akademijina Zavoda u Zadru nalazi se Pomorski muzej/zbirka, jedini takve vrste u Zadru. Sve je počelo prije više od 50 godina, kad se, s obzirom na bogatu prošlost i pomorsku orijentaciju Zadra, nastojanjima i trudom tadašnjeg direktora Instituta JAZU u Zadru Vjekoslava Maštrovića i Društva za proučavanje i unaprjeđenje pomorstva Jugoslavije pokrenulo osnivanje Pomorskog muzeja u Zadru. Nakon što su više godina pomno prikupljani vrijedni muzejski eksponati i druge umjetnine vezane uz pomorstvo sjeverne Dalmacije, prigodom obilježavanja stote godišnjice Akademije, Pomorski je muzej 19. studenoga 1966. svečano otvorio tadašnji predsjednik Akademije akademik Grga Novak. Tom je prilikom akademik Novak istaknuo da je Zadar bio jedno od najvažnijih pomorskih središta tijekom stoljeća hrvatske povijesti te da je otvaranjem Pomorskog muzeja „nadoknađen veliki manjak u tome gradu“. Utemeljitelj i prvi voditelj muzeja/zbirke bio je Vjekoslav Maštrović.

Pomorski je muzej nakon otvaranja djelovao kao stalna izložba u sklopu *Odsjeka za pomorsku povijest Instituta JAZU u Zadru*.

Krajem prosinca 1972. Pomorski je muzej kao spomenik kulture upisan u Registar pokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu. Komisija Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu utvrdila je da navedeni predmeti imaju svojstva spomenika kulture i da spadaju u I. kategoriju spomenika. Zbirka je tijekom godina upotpunjavana novim muzejskim predmetima i sada ima oko 400 eksponata; nastoji se nadograditi novim muzejskim primjercima. Među istaknutim vrijednostima zbirke valja spomenuti sljedeće: Ladva/monoksil, rimska sidra (I. – III. st.), staro hrvatsko sidro iz X. st., model starohrvatskog broda Sagene iz X. st., brodski top iz XVI. st., grafike iz XVII. st., terestrički i astronomski globus iz XVIII. i XIX. st., razne umjetničke slike XVIII. – XX. st., makete brodova, pomorske isprave i službene pomorske objave, fotografije i slike i drugo. Najveći dio eksponata sa zadarskog je područja i s područja sjeverne Dalmacije.

Pomorska zbirka prvotno je bila smještena u tri prostorije suterena zgrade Zavoda, zatim je 2003. prenesena u pomoćnu zgradu uz palaču Zavoda, odakle je, zbog derutnosti prostora, 2015. ponovno vraćena u suterenske prostorije Zavoda. Zbirka je otvorena za javnost i može se posjećivati uz najavu u grupama ili pojedinačno, a do sada su je pogledale tisuće posjetitelja iz Hrvatske i inozemstva. Tu su do 1991. mnogi učenici iz zadarskih gimnazija, Pomorske škole i ostalih srednjih škola kulturnih usmjerenja dolazili na usavršavanje i praktičnu nastavu, a danas dolaze u najavljenim grupama kao posjetitelji.

THE ACADEMY'S MARITIME MUSEUM/COLLECTION FOUNDED IN 1966

The Academy Institute in Zadar is home to the *Maritime Museum or Collection*, the only one of its kind in Zadar. It all began fifty years back when, because of Zadar's rich history and maritime orientation, the then Chair of the Yugoslav Academy's Institute Vjekoslav Maštrović, in collaboration with the *Yugoslav Association for Maritime Research and Development*, initiated the foundation of the Maritime Museum in Zadar. After several years of meticulous collection of valuable objects and artworks related to maritime affairs in northern Dalmatia, the museum was inaugurated by the then President of the Academy Grga Novak on 19 November 1966, the date that also marked the centenary of the Academy's foundation. On that occasion Novak talked about Zadar as one of the most significant maritime centres in Croatian history and claimed that the establishment of the Maritime Museum was a compensation for the great losses endured by the city. The founder and the first curator of the museum/collection was Vjekoslav Maštrović. After its opening, the Maritime Museum functioned as a permanent exhibition within the *Division for Maritime History of the Yugoslav Academy's Institute in Zadar*. In late December 1972, the Maritime Museum was entered in the Registry of Moveable Cultural Monuments of the Regional Institute for the Protection of Cultural Monuments in Split. A committee of the Institute ascertained that the museum objects had all

the qualities of first-category cultural monuments. Through time, the collection has been enlarged with new acquisitions and it currently holds around 400 museum objects, but there is also a prospect of further growth. Among the valuable items in the collection prominence should be given to the following objects: a dugout, a Roman anchor (1st -3rd cent.), an old Croatian anchor (10th cent.), a model of the old Croatian Sagena boat (10th cent.), a naval cannon (16th cent), 18th-century prints, terrestrial and celestial globes (18th and 19th cent.), various paintings (18th -20th cent.), models of ships, maritime documents, photographs and so on. The biggest number of objects in the collection originated in the area of Zadar and northern Dalmatia. The maritime collection was first housed in three ground-floor rooms of the Institute's building. In 2003, it was moved to an ancillary building next to the Institute whose bad physical condition caused its return to the ground-floor space of the Institute in 2015. The collection has been opened to the public and can be visited individually and in groups with prior announcement. So far, it has been visited by thousands of people from Croatia and abroad. Numerous pupils of Zadar's grammar schools, the Maritime and other secondary schools who up to 1991 would only have been able to come to the Museum in the context of field studies come today as individual visitors or in groups in their free time.

Hrvatski muzej arhitekture Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Dubravka Kisić

Hrvatski muzej arhitekture Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti osnovan je 1995. kao prvi specijalizirani muzej za arhitekturu u Hrvatskoj.

Ideja o osnivanju Hrvatskog muzeja arhitekture inicirana je 9. prosinca 1991. u Akademijinu Razredu za likovne umjetnosti, kad je zaključeno da će se dotadašnja djelatnost Kabineta za arhitekturu i urbanizam proširiti na muzejsku djelatnost. Odluka je Razreda 29. siječnja 1992. poduprta na sjednici Predsjedništva Akademije. To se dogodilo u okolnostima Domovinskog rata, kad je hrvatska arhitektonska baština, uključujući čitave gradove, bila doslovce ugrožena, što je dodatno motiviralo napore da se ona primjereno afirmira i zaštiti. Potrebno je istaknuti i da se, u tom istom razdoblju, na svjetskoj sceni događa važna redefinicija i reafirmacija muzejske djelatnosti općenito te svojevrsan *boom* arhitektonskih izložaba uz velik porast interesa javnosti i stručnjaka za sve formate medijalizacije i muzealizacije arhitekture. Tako su dugoročna strateška inicijativa i rad Razreda za likovne umjetnosti na afirmaciji naše arhitektonske kulture ujedno bili i odgovor na sve veće neposredne potrebe javnosti i same arhitektonske discipline za tom vrstom

djelatnosti. U tom razdoblju članovi Razreda za likovne umjetnosti i njihovi suradnici obavili su niz priprema nužnih za početak rada Muzeja. Prostor nekadašnje Majstorske radionice za arhitekturu preuređen je i opremljen za novu namjenu. Paralelno su pokrenute i programske aktivnosti: organiziran je znanstveni skup o arhitektu Viktoru Kovačiću koji se 20. – 23. listopada 1994. održavao u Akademijinoj palači na Zrinjevcu.

Na temelju tih pripremnih radova, a na zahtjev Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Ministarstvo kulture izdaje 21. ožujka 1995. rješenje o početku rada Hrvatskoga muzeja arhitekture kao muzejske ustanove u sastavu Akademije.

U organiziranje i praćenje rada Muzeja uključeni su članovi Razreda za likovne umjetnosti, a posebno voditelji: pokojni akademik Miroslav Begović (1995. – 2004.), pokojni akademik Boris Magaš (2005. – 2011.) i sadašnji voditelj, akademik Andrija Mutnjaković (od 2011.), a uz njih i ostali arhitekti – članovi Razreda za likovne umjetnosti, osobito oni koji su bili ili jesu aktualni članovi Muzejskog odbora: akademik Velimir Neidhardt, akademik Branko Kincl te pokojni akademici Ante Vulin i Andrija Mohorovićić.

Muzej je strukturalno i funkcionalno urastao u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, što mu je omogućilo spektar aktivnosti širi od uobičajenih muzejskih djelatnosti. Tu posebno treba istaknuti znanstvenoistraživački rad, koji se pokazao nužnom sastavnicom utemeljiteljskog razdoblja djelovanja Muzeja.

Hrvatski muzej arhitekture istražuje, skuplja i čuva artefakte relevantne za arhitektonsku kulturu, usustavljuje ih u zbirke te stručno i znanstveno obrađuje. Također trajno zaštićuje muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju i predočava ih javnosti na povremenim izložbama te objavljuje podatke i spoznaje o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji preko različitih komunikacijskih sredstava.

Rezultati navedenih aktivnosti u proteklom su razdoblju sljedeći: do sada su prikupljena 82 osobna arhivska fonda arhitekata te veći broj drugih dokumentacijskih cjelina; u specijaliziranoj biblioteci prikupljeno je oko 13.000 naslova (8.000 iz osobnih arhivskih fondova arhitekata i 5.000 iz ostalih izvora i manjih donacija); održane su 94 izložbe i 45 događanja drugih formata (predavanja, radionice, znanstveni skupovi, okrugli stolovi, seminari, kolokviji, diskusije, predstavljanja monografija, knjiga i časopisa, filmski maratoni, performansi, predstavljanja donacije, dodjele nagrada); izložbe i događanja popraćeni su s 36 deplijana i 36 kataloga i knjiga u izdanju Muzeja, a 18 programa popraćeno je katalogima i knjigama drugog izdavača – nositelja programa; u sklopu znanstvenoga rada objavljeno je više članaka te četiri knjige u suizdavaštvu, a na temelju istraživanja gradiva muzejske zbirke te pratećih analitičkih kataloga fondova i kataloga radova arhitekata izrađene su i obranjene četiri doktorske disertacije.

Najveća su dokumentacijska cjelina muzejske zbirke Osobni arhivski fondovi arhitekata u kojoj su do sada okupljene ostavštine 82 renomirana hrvatska arhitekta vezane uz njihov stručni, kreativni, znanstveni, nastavni i društveni rad. U odnosu na sačuvanost opsega i cjelovitost gradiva pojedinog fonda, u zbirci se nalazi 57 većih i cjelovitih fondova (koji sadrže po više stotina grafičkih zapisa i desetine kutija ostalih vrsta zapisa) te 25 manjih fondova (koji sadrže do stotinu grafičkih zapisa i jednu do tri kutije ostalih vrsta zapisa). U sastavu muzejske zbirke nalaze se i dokumentacijske cjeline: Arhiv Majstorske radionice za arhitekturu Drage Iblera i Drage Galića, Planoteka projekata, Arhiv arhitektonskih ureda, Arhiv znanstvenih proje-

kata koji su se odvijali u Muzeju i Kabinetu za arhitekturu i urbanizam te niz manjih dokumentacijskih skupina s arhitektonskom tematikom.

Osobitu pažnju Hrvatski muzej arhitekture HAZU posvećuje izdavaštvu, koje se ostvaruje u izdavačkom nizu edicija *Architectonica* koji broji 6 monografija i 2 zbornika, te tiskanjem različitih pratećih publikacija (kataloga, knjiga, deplijana) za ostale formate medijalizacije. Ukupno su tiskana 72 izdanja. Muzej ostvaruje i značajnu međunarodnu suradnju.

Najbrojnija publika Muzeja profesionalni su arhitekti, koji čine oko 90 posto posjetitelja. Ostatak od 10 posto široka je kulturna javnost. Osvajanje takve publike pravi je izazov svakom muzeju arhitekture, jer upravo preko nje on može ostvariti svoj cilj – uvesti arhitekturu u širi kulturni diskurs i učiniti je živom sastavnicom socijalne i kulturne politike. ●

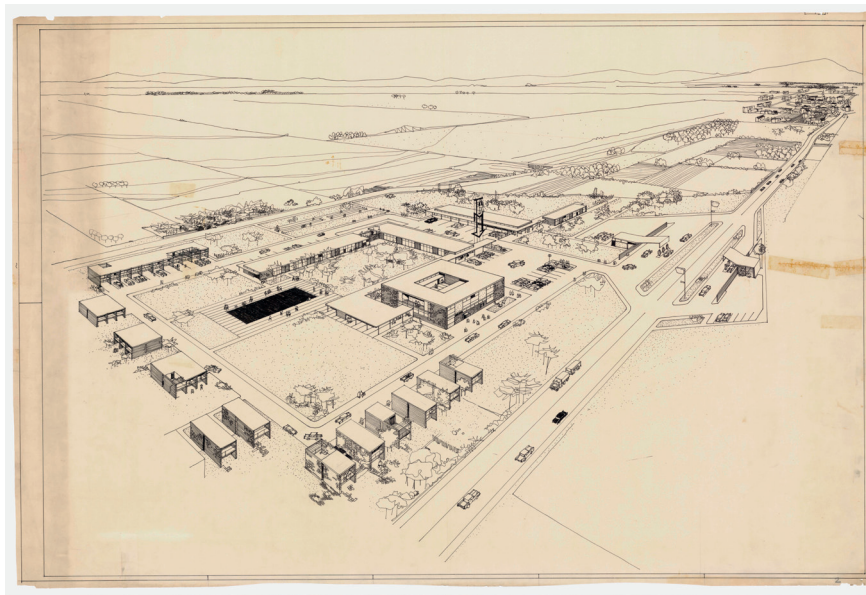
The Croatian Museum of Architecture

The Academy's Croatian Museum of Architecture, founded in 1995, is the first museum in Croatia dedicated solely to researching and presenting architecture. It collects and preserves artefacts relevant for architectural culture, builds collections and conducts professional and scientific research based on the material. Additionally, it permanently protects museum objects and documentation and communicates them to the public through temporary exhibitions, and publishes information and knowledge about the collections in different media.

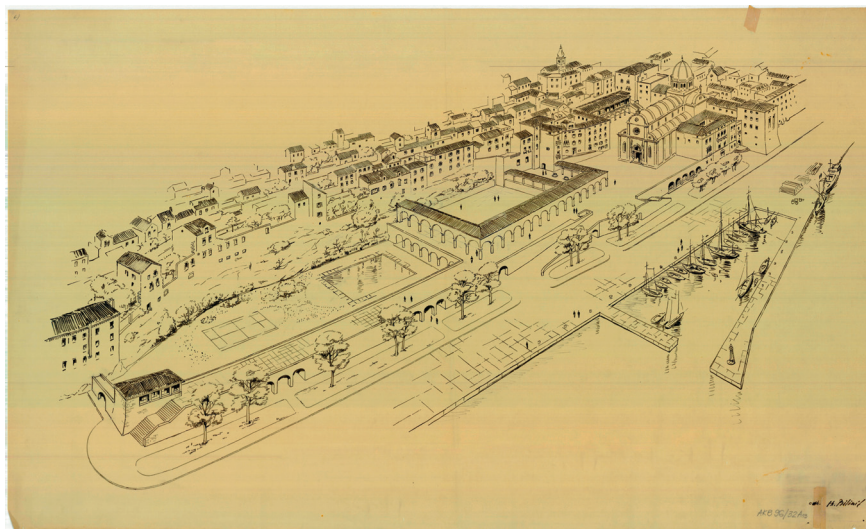
The results of these activities include: documents from the estates of 82 architects and a number of various other types of documents; around 13000 titles collected for the specialized library (8000 from architects' personal estates and 5000 from donations and other sources); 94 exhibitions and 45 events (lectures, workshops, scientific conferences, round tables, seminars, discussions, presentations of books and journals, film screenings, performances, presentation of donations, award celebrations); 36 booklets and 36 catalogues and books published by the Museum, 18 catalogues by other publishers that accompanied museum programmes; several conference papers and four books published and co-published by the Museum; four doctoral theses written about the material in the museum collections, collection catalogues and catalogues of architectural design projects.

Numerically the largest is the Personal Archives of Architects collection, which includes materials from the estates of 82 distinguished Croatian architects that relate to their professional, creative, scientific, educational and social contributions.

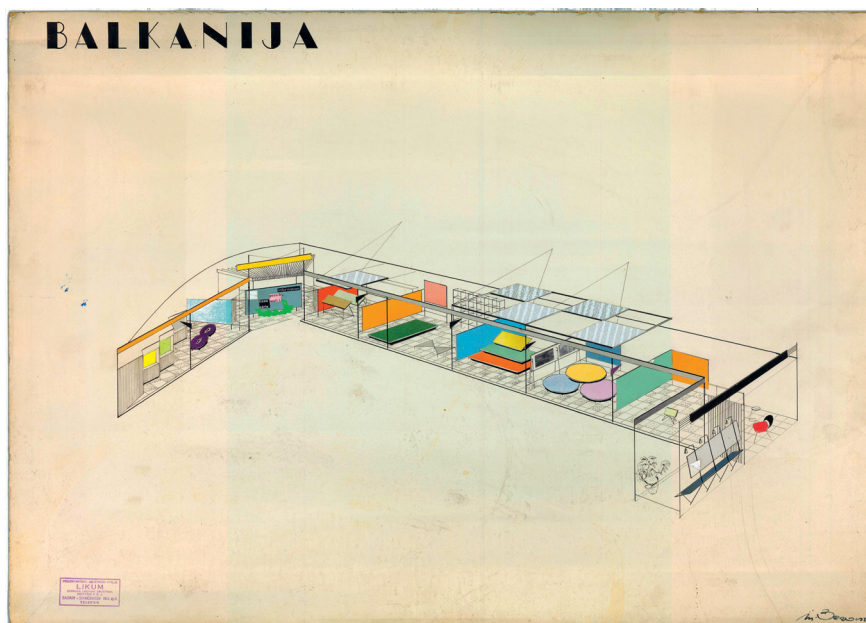
The museum pays especial attention to publishing, and its list includes 72 books, catalogues and booklets. ●

IVAN VITIĆ, MOTEL, TRST, 1962.

HAROLD BILINIĆ, STUDIJA REGULACIJE ŠIBENSKE OBALE, 1948. – 1951.

MIROSLAV BEGOVIĆ, NATJEČAJNI PROJEKT UREĐENJA INTERIJERA "BALKANIJE", ZAGREB, 1950.

JURAJ DENZLER, UPRAVNA ZGRADA GRADSKIH PODUZEĆA, GUNDULIĆEVA ULICA 32 / ULICA ANDRIJE HEBRANGA, ZAGREB, 1934.

DRAGO IBLER, STUDIJA UREĐENJA KAPTOLA, ZAGREB, 1936.

VILA EHRLICH-MARIĆ NA JOSIPOVCU

Od izletišta do doma – od doma do muzeja

Kuća u Ulici Ivana Gorana Kovačića 37 (prije Josipovac 19) u svojem današnjem obliku podignuta je godine 1928., i to nakon opsežne pregradnje i preoblikovanja dotadašnjeg objekta. Graditelj toga prvog objekta, vile Ehrlich – izletišta Josipovac, bio je Mijo Geher, a naručitelj i investitor bračni par Ehrlich – Herman Ehrlich, građevinski poduzetnik i industrijalac, i Marija Ehrlich rođena Eisner. Zgrada je izgrađena na sutoku dviju hrptenih ulica medvedničkih obronaka: današnje Nazorove ulice i Ulice Ivana Gorana Kovačića – u *ljetnikovačkom području*, u kojemu se potkraj XIX. stoljeća počela stvarati nova tipologija gradskog stanovanja na osnovi građevinske regulative koja određuje ‘otvoreni’ način izgradnje grada. Predio je odmah dobio status prvoga *cottage* naselja, planiranoga i izgrađenoga po uzoru na bečka *cottage* predgrađa Währing i Döbling. Raspored i namjena prostorija zgrade sugeriraju da je zgrada ponajprije bila namijenjena izletnicima, korisnicima i osoblju restorana, a da je stambeni dio bio predviđen samo za sezonsko korištenje. Na to upućuje i naziv *vila* Ehrlich, što je u to doba izostajala za kuću za odmor, a ne za stambenu kuću.

Nakon smrti Hermana Ehrlich a vlasnica nekretnine postaje Marija Bučar Ehrlich, a potom Edmund Kolmar, gospodarstvenik, financijski stručnjak, filantrop i gradski vijećnik. Sljedeći vlasnik i investitor, koji je presudno utjecao na daljnji život i današnji oblik građevine, bio je dr. Artur Marić, industrijalac, pravnik, doktor filozofije, diplomat, kolekcionar i filantrop. Bio je član zagrebačke gospodarske elite koja je imala ugled i utjecaj na širem južnoslavenskom planu. Radovi uređenja vile i posjeda izvedeni su prema projektu arhitektonskog ureda *Arhitekti Benedik i Baranyai*. Zgrada je dobila sva obilježja obiteljske kuće najvišeg standarda.

Vila Marić godine 1941. služi za smještaj talijanske diplomacije, a potom kao sjedište visokopozicioniranih državnih dužnosnika: Mile Budaka, ministra u vladi Nezavisne Države Hrvatske (1941. – 1943.), te zatim Vladimira Nazora, predsjednika Prezidija Sabora Narodne Republike Hrvatske (1945. – 1949.). Vila Marić dana je 1951. godine

na upravljanje i gospodarsko korištenje Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske koji ju je 1952. namijenio za rad Majstorske radionice za arhitekturu Drage Iblera. Od godine 1975. Majstorska radionica pripojena je Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, koja je tako postala posjednik vile Marić. Potkraj osamdesetih, nakon prestanka rada Majstorske radionice za arhitekturu, u već oronuloj kući povremeno se održavao posljediplomski studij turističke arhitekture Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a godine 1995. u njoj počinje raditi novoosnovani Hrvatski muzej arhitekture HAZU. Godine 1999. Uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske donijela je rješenje o upisu vile Ehrlich-Marić i u njoj pohranjene muzejske zbirke u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

VILA MARIĆ, (1927. – 1945.), JOSIPOVAC 19 / IVANA GORANA KOVAČIĆA 37, ZAGREB
INVESTITORI: ARTUR MARIĆ (MAYER), PROJEKT: ARHITEKTI BENEDIK I BARANYAI

VILA MARIĆ, (1927. - 1945.), JOSIPOVAC 19 / IVANA GORANA KOVAČIĆA 37, ZAGREB, PROJEKT: ARHITEKTI BENEDIK I BARANYAI

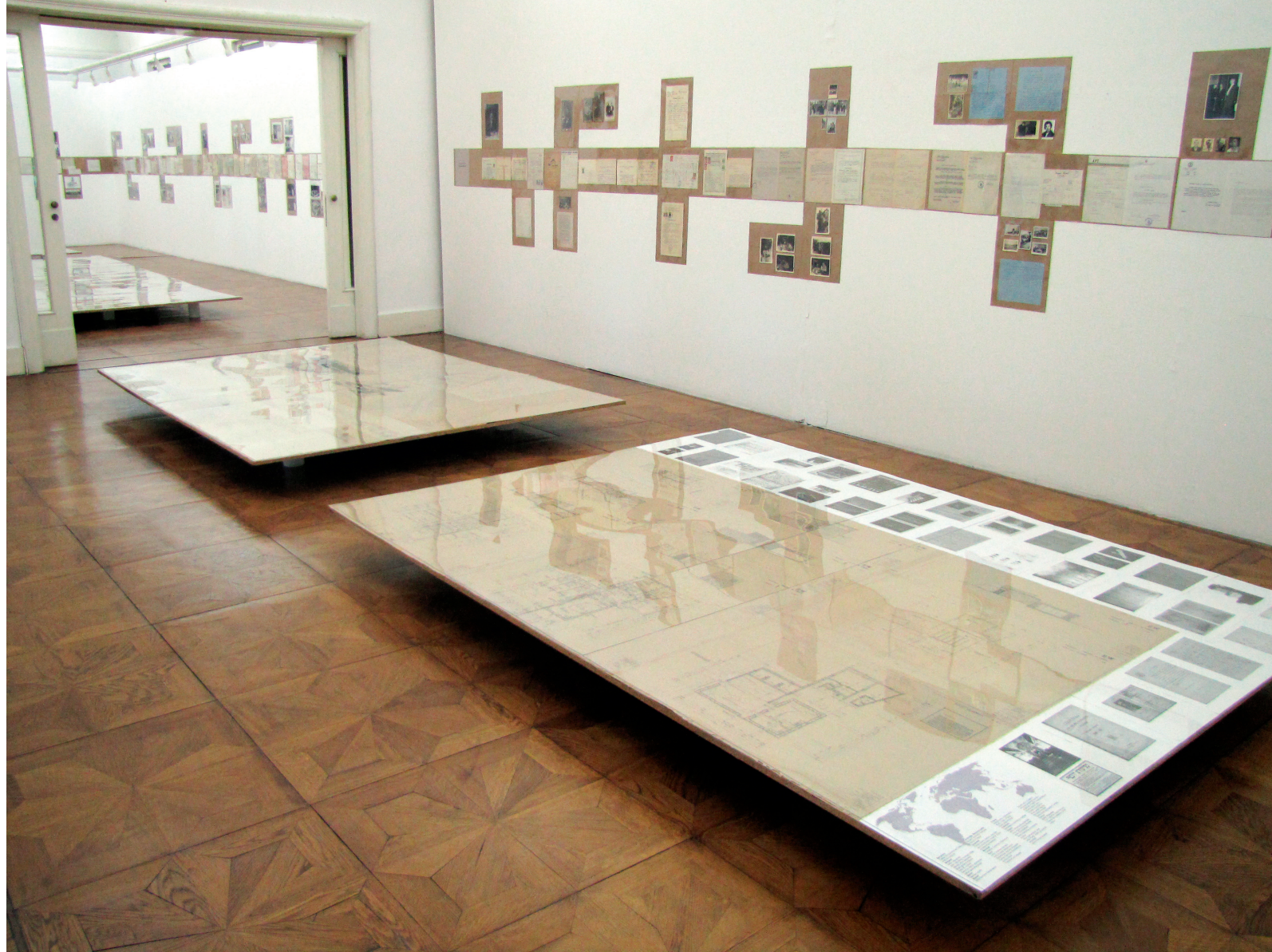
POGLED NA MUZEJSKO GRADIVO

IZLOŽBA ČEŠKI KUBIZAM 1911. – 1914., AUTOR KONCEPCIJE I POSTAVA ZDENĚK LUKEŠ, 2008.

IZLOŽBA BF STUDIO, AUTORI KONCEPCIJE I POSTAVA: BF STUDIO, TOMISLAV PAVELIĆ, DUBRAVKA KISIĆ, 2009.

IZLOŽBA BILJEŠKE IZ ARHIVA ARHITEKTA, AUTORICA KONCEPCIJE I POSTAVA DUBRAVKA KISIĆ, 2011.

THE VILLA EHRLICH MARIĆ IN JOSIPOVAC

From Excursion Site to Residence – From Residence to Museum

The house at 37 Ivana Gorana Kovačića Street (formerly 19 Josipovac) today looks the same as in 1928 when its appearance resulted from extensive renovation works on an older building. The older, original building, the so-called Villa Erlich – Josipovac Excursion Site was built by the architect Mijo Geher and commissioned by the building entrepreneur and industrialist Herman Ehrlich and his wife Marija Ehrlich nee Eisner. The building was erected at the crossroad of two principal streets stretching down the slopes of Medvednica Mountain – the present Nazorova Street and Ivana Gorana Kovačića Street. The building site was part of an area undergoing the construction of a new type of urban residential building that emerged from building regulations characterised by an “open” manner of urban construction. The area soon received the status of the first cottage estate modelled on the Währing and Döbling cottage suburbs in Vienna. The disposition and use of rooms indicate that the building was primarily meant to be used by picnickers, guests and staff of a restaurant, and that the residential section was planned only for seasonal use. The latter is also suggested by the term villa in the name of the building, which at the time signified a second home rather than a place of permanent residence. After Herman Ehrlich's death, the property was owned by Marija Bučar Ehrlich and then Edmund Kolmar, a businessperson, financial expert, philanthropist and a city council member. The next owner and investor who had a decisive influence on the life and the present shape of the building was Dr Artur Marić, an industrialist, lawyer, doctor of philosophy, diplomat, collector and philanthropist. He was a member of Zagreb's economic elite whose influence could be felt in the wider South Slavic area. Renovation works on the villa and the land surrounding it were conducted according to the design of the *Benedikt and Baranyai Architectural Office*. The building was given family house features of the highest standards. In 1941, Villa Marić was first used to provide accommodation to Italian diplomats and then as the seat of highly ranked state officials: Mile Budak, a minister in the Independent State of Croatia (1941

VILA EHRLICH

I. G. KOVAČIĆA 37, POGLED NA ULAZNO PROČELJE MUZEJA NAKON OBNOVE 1998.

– 1943) and then of Vladimir Nazor, President of the People's Republic of Croatia's Parliament Presidium (1945 – 1949). In 1951, the management of Villa Marić was passed to the PR Croatia's Council of Education, Science and Culture, which intended it to be used for Drago Ibler's Master Workshop for Architecture. In 1975, the Master Workshops were merged with the Yugoslav Academy of Sciences and Arts, the institution which became the owner of Villa Marić. In the late 1980s, after the Master Workshops had ceased to operate, the already decayed villa was occasionally used as a lecture hall for students enrolled in the postgraduate programme in tourist architecture of Zagreb's Faculty of Architecture. In 1995, it was determined that the villa should house the newly founded Croatian Academy Museum of Architecture. Four years later, the Directorate for the Protection of the Cultural and Natural Heritage of Croatia's Ministry of Culture decided to enter the Villa Ehrlich-Marić and the pertaining museum collections into the Register of Cultural Goods of the Republic of Croatia.

Novi muzej u sastavu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

HRVATSKI MUZEJ MEDICINE I FARMACIJE

U Zagrebu, u sastavu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, njezina Odsjeka za povijest medicinskih znanosti, već je više od 50 godina pohranjena Zbirka za povijest medicine i farmacije. Zbirka sadrži oko 2.000 raznovrsnih predmeta: od prirodnina, tehnikalija i dokumentarne građe do umjetničkih djela i predmeta primijenjene umjetnosti, oko 6.000 svazaka knjižne građe, 50 kutija fotografija i mnoge ostavštine. Ostavština Farmaceutskog društva Hrvatske uključuje zbirke mag. pharm. Hinka Brodjovina, prof. dr. Julija Domca, obitelji Eugena Viktora Felleri i drugih, dok medicinske ostavštine uključuju donacije obitelji Dürriegl, Durst, Dogan, Špišić, Florschütz itd.

Tijekom 2006. Stella Fatović-Ferenčić, upraviteljica Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU, inicirala je osnutak Muzeja medicine i farmacije, što je Razred za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pod vodstvom tadašnjeg tajnika Razreda akademika Zvonka Kusića spremno prihvatio. Odluku o osnivanju Muzeja donio je napokon i Inicijalni odbor za osnivanje Hrvatskog muzeja medicine i farmacije na sastanku održanom u Razredu za medicinske znanosti HAZU 16. svibnja 2011. pod vodstvom tajnika Razreda akademika Marka Pećine. Autorica preliminarog programa Muzeja i prvog promidžbenog letka bila je Stella Fatović-Ferenčić. Zacrtna je misija Muzeja koja se sastoji od dokumentiranja i predstavljanja hrvatskih biomedicinskih znanosti i prakse u nacionalnom, europskom i svjetskom kontekstu, na osnovi materijalne i nematerijalne baštine, a u kontinuiranoj suradnji s hrvatskim medicinskim i farmaceutskim ustanovama i tvrtkama.

Zahvaljujući zalaganju Odsjeka za povijest medicinskih znanosti i Inicijalnog odbora, uz podršku i stručne savjete Hrvatskog muzejskog vijeća, Hrvatski muzej medicine i farmacije i službeno je osnovan rješenjem Ministarstva kulture Republike Hrvatske od 7. srpnja 2014. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti namijenila je za Muzej prostor površine oko 300 m² u prizemlju dvorišne

zgrade u Gundulićevoj ulici 24. Otvoreno je novo radno mjesto i zaposlena je upraviteljica Muzeja Silvija Brkić Midžić, viša kustosica, koja je nastupila na dužnost 2. ožujka 2015., čime je Muzej i započeo s radom. Voditeljem Muzeja imenovan je akademik Marko Pećina, tajnik Razreda za medicinske znanosti HAZU, a članovima Muzejskog vijeća: akademik Marko Pećina, akademik Vjekoslav Jerolimov, akademik Slobodan Vukičević, prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, prof. dr. sc. Nikola Kujundžić, Marina Štancl, dipl. iur., i Silvija Brkić Midžić.

Od osnutka Muzeja fundus je već obogaćen brojnim donacijama. Također zahvaljujući darovateljima, nabavljena je inicijalna oprema za rad Muzeja, oprema za muzejsko spremište, primjerenu pohranu i preventivnu zaštitu muzejskih predmeta, te je omogućeno izvršavanje prioritarnih muzejskih zadataka kao što su izrada primarne dokumentacije i zaštita građe. Prvi donator Muzeja bio je akademik Slobodan Vukičević, predsjednik Hrvatskog društva za kalcificirana tkiva. Tijekom prvih mjeseci od osnutka Muzeja, uz tu, pristigle su donacije od Hrvatskog liječničkog zbora, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatske liječničke komore te Agencije za lijekove i medicinske proizvode. Dana 16. studenoga 2015. u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u nazočnosti članova Muzejskog vijeća, predstavnika medija i drugih uzvanika održana je svečana dodjela zahvalnica donatorima za Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU.

Hrvatski muzej medicine i farmacije sada je usmjeren prema ostvarenju svoga najvećeg i najvažnijeg zadatka – projekta adaptacije prostora za muzej i uređenja stalnog postava. U pripremi je muzeološka koncepcija stalnog postava te se planira prijava projekta uređenja prostora za Muzej na natječaje za financiranje. Glavni strateški cilj Hrvatskog muzeja medicine i farmacije koji bi se trebao ostvariti do godine 2020. jest otvaranje Muzeja za javnost.

Silvija Brkić Midžić

New Museum within the Croatian Academy of Sciences and Arts

CROATIAN MUSEUM OF MEDICINE AND PHARMACY

For more than 50 years, the Division for the History of Medicine and Pharmacy of the Croatian Academy has been in charge of the Collection of the History of Medicine and Pharmacy. The collection holds around 200 various objects; natural specimens, technical objects, documents, works of fine and applied arts, around 6000 books, 50 boxes of photographs and numerous legacies. The legacies held by the Croatian Pharmaceutical Society include the collections of Hinko Brodžovin, Prof. Julije Domac, the Eugen Victor Feller family and others. Medical objects form part of the bequests of the families of Dürriegl, Durst, Dogan, Špišić and Florschütz/

In 2006, Stella Fatović-Ferenčić, Director of the Croatian Academy's Division for the History of Medical Sciences initiated the foundation of the Museum of Medicine and Pharmacy, which was readily accepted by the Department of Medical Sciences and Zvonko Kusić, the then secretary of the Department and Full Academy Member. Lastly, the Initial Committee for the Foundation of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy also reached the same decision at the meeting held at the Department of the Medical Sciences on 16 May 2011, headed by Secretary Marko Pećina. The concept of the preliminary programme of the Museum and the first promotional leaflet was produced by Stella Fatović-Ferenčić. The museum mission was shaped on the basis of the tangible and intangible heritage and was set out in such a way as to include documentation activities and the promotion of Croatian biomedical sciences and practice in the national, European and global contexts, through ongoing collaboration with Croatian medical and pharmaceutical institutions and companies.

Owing to the efforts of the Division for the History of Medicine and Pharmacy and the Initial Committee and support of the Croatian Museum Council, the Croatian Ministry of Culture officially established the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy on 7 July 2014. The Croatian Academy of Sciences and Arts allocated for the Museum an area covering approximately 300 m³ on the

ground floor of the building at 24 Gundulićeva Street in Zagreb. The Museum officially started operating on 2 March 2015 when Senior Curator Silvija Brkić Midžić was appointed director. Marko Pećina Full Member of the Croatian Academy and Secretary of the Department of Medical Sciences was appointed Head of the Museum. The elected members of the Museum Board include Marko Pećina, Vjekoslav Jerolim and Slobodan Vukićević, Full Members of the Croatian Academy, Prof. Stella Fatović-Ferenčić, Prof. Nikola Kujundžić, Marina Štancl, a lawyer, and Silvija Brkić Midžić.

Since its foundation, the Museum has seen its collections enriched with numerous donations. Also, owing to donors, the Museum succeeded in acquiring the basic equipment for the suitable storage and preventive protection of museum objects. Activities that take priority in museums, such as the creation of primary documentation and the basic care of the collections, were also made possible through donations. The first donor was Slobodan Vukočević, President of the Croatian Calcified Tissue Society. The first several months of the Museum's activity saw the arrival of donations by the Croatian Medical Association, the University of Zagreb's School of Medicine, the Croatian Medical Chamber and the Agency for Medicinal Products and Medical Devices. On 16 November 2015, the Academy Palace hosted a celebration at which donors of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy received commendations in the presence of the Museum Board member, press representatives and other dignitaries.

The Croatian Museum of Medicine and Pharmacy is focused on achieving its biggest and most important task – the conversion of the building and the provision of space for a permanent exhibition, a concept for which is currently in preparation. The Museum has been planning to apply for funding in order to finance architectural design projects for the renovation and conversion. The main strategic goal of the Museum, which should be reached by 2020, is to be open to the public.

Silvija Brkić Midžić

KRITIČKO IZDANJE *SABRANIH DJELA MILANA BEGOVIĆA*

Tihomil Maštrović

Cjelovit umjetnički opus Milana Begovića (1876. – 1948.) do sada nikada nije bio predložen cjelovito i u jednom izdanju, a pogotovo ne priređen na znanstveni način, tekstološki, u kritičkom izdanju. Stoga projekt priređivanja i potom objavljivanje piščeva cjelokupnog opusa u kritičkom izdanju piščevih *Sabраних djela* prije svega znači postavljanje temeljnih pretpostavki za poznavanje i istraživanja stvaralačkog opusa toga kanonskog pisca hrvatske književnosti

*

Znanstveni projekt *Sabраних djela Milana Begovića* ostvaren je potporom Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske i nekoliko se godina izrađivao u Zavodu za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, ustanovi koja u svojoj arhivskoj zbirci čuva piščevu rukopisnu ostavštinu. U okviru rada na projektu provedena su brojna arhivska i bibliografska istraživanja u zemlji i djelomično u inozemstvu, a kao prvi korak izrađena je najprije opsežna Begovićeve bibliografija te popis piščeve rukopisne ostavštine. Tada je sva prikupljena književna građa prepisana, kolacionirana i prema književnim vrstama raspoređena u sveske. I najoptimističnije prognozere s početka

istraživanja iznenadio je opseg Begovićeve književnog opusa. Uistinu su impresivne i kvaliteta, i količina, i raznolikost piščeva književnog opusa, stoga je za hrvatsku književnost i kulturu općenito važna činjenica da su se 2002., u izdanju Naklade Ljevak i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, započela tiskati piščeva sabrana djela u kritičkom izdanju. U tom zahtjevnom izdavačkom projektu od dvadeset i četiri sveska do 2010. godine književnoj je javnosti predstavljeno dvadeset svezaka. Preostala su još četiri sveska da *Sabrana djela Milana Begovića* budu kompletno objavljena.

Glavni urednik *Sabраних djela Milana Begovića* jest Tihomil Maštrović, a Uredničko vijeće *Sabраних djela* na čelu s akademikom Dubravkom Jelčićem čini tim u kojem su urednici pojedinih svezaka: Hrvojkina Mihanović-Salopek, Antun Pavešković, Andrea Sapunar i Sanja Vulić, a u njegovu radu u ime izdavača, Naklade Ljevak, sudjeluju i Zdenko Ljevak te Nives Tomašević. U nekim su već objavljenim svescima surađivali Vida Flaker, Ivan Meden, Snježana Mostarkić te Nina Vinski. Likovni urednik izdanja jest Luka Gusić.

Kad se Begovićeve *Sabrana djela* objave u cijelosti, sadržavat će ukupno 24 sveska, s mogućnošću da se dodatno objave još dva sveska:

Pisma Milanu Begoviću I i II. Ta dodatna dva sveska, istina, nisu Begovićevi tekstovi nego su to pisma njemu upućena, a neobično su važna za poznavanje sudbine piščevih djela, ali i kao dokumenti o književnim vezama što ih je Milan Begović ostvarivao širom svijeta. Zadnji svezak *Sabranih djela* objavljen je godine 2010., a bili su to piščevi *Izabrani dramski prijevodi*, i od tada nije tiskan nijedan od preostala četiri sveska, premda su sva četiri pripremljena za tisak. Preostala četiri sveska nužno je čim prije objaviti, u protivnom od cijeloga projekta ostat će tek torzo.

Dosad objavljeni svesci *Sabranih djela Milana Begovića*: sv. I. (*Pjesme I*), ur. Vida Flaker; sv. II. (*Pjesme II*), ur. V. Flaker; sv. III. (*Drame I*), ur. Tihomil Maštrović; sv. IV. (*Drame II*), ur. T. Maštrović; sv. VII. (*Komedije*), ur. V. Flaker; sv. VIII. (*Hrvatski Diogenes*), ur. T. Maštrović; sv. IX. (*Dunja u kovčegu*), ur. V. Flaker; sv. X. (*Giga Barićeva I*), ur. Nina Vinski i Snježana Mostarkić; sv. XI. (*Giga Barićeva II*), ur. N. Vinski i S. Mostarkić; sv. XII. (*Giga Barićeva III*), ur. N. Vinski i S. Mostarkić; sv. XIII. (*Proze I*), ur. Hrvojka Mihanović-Salopek; sv. XIV. (*Novele*), ur. H. Mihanović-Salopek; sv. XV. (*Proze II*), ur. H. Mihanović-Salopek; sv. XVII. (*Studije i kritike*), ur. T. Maštrović; sv. XVI. II. (*Theatralia I*), ur. N. Vinski i Andrea Sapunar; sv. XIX. (*Theatralia II*), ur. A. Sapunar; sv. XX/1. (*Eseji, kritike, polemike, miscelanea, intervjui. Knjiga 1.: Eseji, kritike, polemike, miscelanea*),

ur. A. Sapunar; sv. XX/2. (*Eseji, kritike, polemike, miscelanea, intervjui. Knjiga 2.: intervjui*), ur. A. Sapunar i T. Maštrović; sv. XXI. (*Pisma, autobiografski zapisi*), ur. Ivan Meden i Antun Pavešković; sv. XXII. (*Izabrani dramski prijevodi*), ur. T. Maštrović.

Svesci koji su pred objavljivanjem: sv. V. (*Drame III*), ur. T. Maštrović; sv. VI. (*Drame IV — Libretta. Postuma*), ur. T. Maštrović; sv. XVI. (*Sablasti u dvorcu*), ur. Sanja Vulić; sv. XXIII. (*Bibliografija, literatura i dokumentacija*), ur. T. Maštrović. Dodatni svesci: sv. XXIV. i sv. XXV. (*Pisma Milanu Begoviću*), ur. Antun Pavešković.

U kritičkom izdanju *Sabranih djela Milana Begovića*, s obzirom na umjetnička htijenja piščeva i na načela kritike teksta, na temelju bibliografskih i arhivskih istraživanja, predložen je kritički pripremljen tekst cjelokupnog autorova stvaralačkog opusa, a preko kritičkog aparata i komentara priređivači su nastojali prikazati proces njegova nastajanja, izvijestiti o njegovoj izdavačkoj povijesti, sa svrhom da se Begovićev stvaralački opus normativno stabilizira u svojem konačnom obliku. Tekstološka priprema osnovnog tekstovnog materijala ostvarena je prema dogovorenim zajedničkim načelima. Jedna od najvažnijih tekstoloških zadaća bila je odrediti osnovni tekst. Pod pojmom osnovni tekst smatra se tekst koji se na temelju tekstološke kritike svih postojećih autorskih neprijepornih tekstovnih oblika nekog djela može

izabrati i utvrditi kao posljednja realizacija pišćevih umjetničkih htijenja, tzv. “posljednja pišćeva volja”; taj tekst osnova je kritičkog izdanja, a sve ostale redakcije javljaju se u nezaobilaznoj funkciji njegovih varijanata, odnosno izvora za ispravljanje tekstovnih oštećenja ili neautorskih mijenjanja. Na tako utvrđenom tekstu provodili su se strogo precizirani tekstološki zahvati; ispravljanje mogućih autorskih pogrešaka mehaničke ili stvarne prirode, tiskarskih i prepisivačkih pogrešaka, tuđih promjena u tekstu, cenzuriranih mjesta u tekstu itd.

Milan Begović nedvojbeno je kanonski pisac hrvatske književnosti te iznimno plodan književnik koji je u hrvatskoj književnosti djelovao gotovo pola stoljeća i nije ostavio samo jedan od najopsežnijih književnih opusa već je u brojnim književnim rodovima, u kojima je provjeravao svoje književno pero, ostavio brojna djela antologijske vrijednosti. Stoga je zaista primjereno da se tom piscu prirede sabrana cjelokupna djela u kritičkom izdanju. O vrijednosti Begovićeve opusa svjedoče brojne činjenice. Tako njegovu pjesničku zbirku *Knjiga Boccadoro* (1900.) književni povjesničari drže naintrigantnijim ostvarenjem hrvatskog esteticizma u razdoblju moderne. *Knjiga Boccadoro* jedno je od onih djela što nikoga nije ostavljalo ravnodušnim u trenutku objavljivanja, a svojom izrazitom modernističkom orijentacijom, poetskim estetizmom s hedonističko-erotskom komponentom uzburkala je duhove i „starih“ i „mladih“, pa je tako Begovićeve poetika dočeka na hrvatskom književnom obzoru brojnim polemikama, osporavanjima, ali i gromoglasnim pohvalama.

Begovićev prozni rad sastoji se od triju romana, knjige putopisa, nekoliko knjiga novela i pripovijedaka, od kojih je novela *Kvartet* nezaobilazna u svakoj antologiji hrvatske proze, a roman *Dunja u kovčegu* (1921.), pisan modernom romanesknom tehnikom, u hrvatskoj književnosti smatra se jednim od najboljih, ako ne i najboljim lirskim romanom. Zbog svoje osobite strukture, psihološko-ljubavni roman iz zagrebačkog života *Giga Barićeva* (1940.) svojim je opsegom najreprezentativnije Begovićevo prozno ostvarenje. U povijesnom romanu *Sablasti u dvorcu*, prvi put objavljenom poslije pišćeve smrti godine 1952., Begović obrađuje propast jedne hrvatske grofovske obitelji.

Vrhunac Begovićeve književne djelatnosti njegova su dramska ostvarenja: *Pustolov pred vratima* (1926.), *Bez trećega* (1933.), *Božji čovjek*

(1924.) te komedija *Amerikanska jahta u splitskoj luci* (1929.). Njegov libreto za Gotovčevu operu *Ero s onoga svijeta* (1936.) znatno je pridonio svjetskom uspjehu toga poznatog glazbenoscenskog djela, a neke od brojnih Begovićeve drama, osobito *Pustolov pred vratima* i *Bez trećega*, na tragu su onodobnih najsuvremenijih dramskih, dakle književnih, ali napose i kazališnih razmišljanja, ukorak s modernim europskim duhovnim i estetskim kretanjima.

Projektom kritičkog izdanja *Sabranih djela Milana Begovića* uglednom hrvatskom piscu pruženo je veliko priznanje, a hrvatskoj znanstvenoj i kulturnoj sredini priznanje da je znala prepoznati stvarne književne vrijednosti. Uostalom, sada je napokon jasno da je vrijednost Begovićeve drama potvrđena i brojnim prijevodima na strane jezike i scenskim izvedbama diljem svijeta. Štoviše Milan Begović nedvojbeno je najizvođeniji hrvatski dramski pisac na inozemnim kazališnim scenama svih vremena. Objavljivanjem kritičkog izdanja njegovih *Sabranih djela* napokon su stvorene pretpostavke da mu se u vlastitoj književnosti odredi mjesto kanonskog pisca koje mu doista i pripada.

Izdavački projekt kritičkog izdanja *Sabranih djela Milana Begovića* potrebno je završiti, kako zbog samog pisca, tako i zbog hrvatske književnosti u cjelini, napose zbog hrvatske književne i kazališne publike. Činjenice da za književni opus hrvatskoga književnog velikana postoji zaista velik interes, da se njegova dramska djela redovito svake godine postavljaju na scene brojnih hrvatskih kazališta, da je njegov libreto za Gotovčevu operu *Ero s onoga svijeta* utkan u njezin svjetski uspjeh, roman *Dunja u kovčegu* uvršten u sve školske lektire, a njegove pjesme u sve antologije itd., obvezuju da se napokon završi najljepši spomenik što ga jedna kulturna sredina može podići svojem piscu kanonske umjetničke vrijednosti – objaviti mu u cijelosti kritičko izdanje *Sabranih djela*, tim više što je najveći dio tog zahtjevnog posla već napravljen. ●

Collected works of Milan Begović - Critical Edition

In the 1980^s, the previously inappropriate reception of the Croatian writer Milan Begović by Croatian literary critics and historians, theatre studies experts and theatre critics, started to change considerably. Each year, the interest of Croatian researchers in Milan Begović has been growing and, today his plays are staged in many Croatian theatres. In 2002, the Academy launched the project entitled *Collected Works of Milan Begović*, a critical edition whose aims has been to put a proper value upon the work of this Croatian writer from a scholarly point of view. Since 2010, the publication has been edited and published by the Institute for the History of the Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

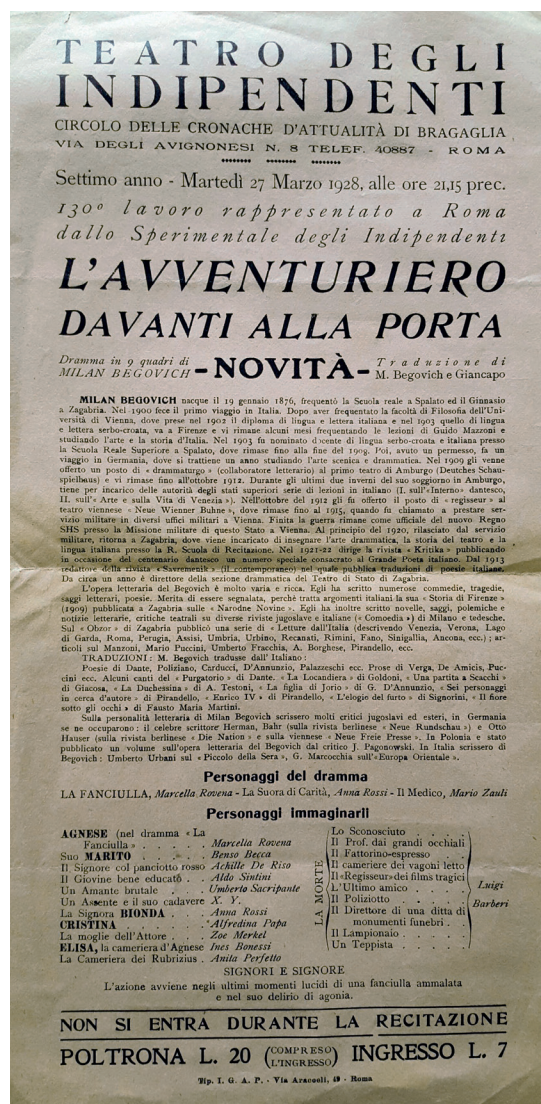
This challenging project has so far included about twenty volumes of critical writings on

Begović's work. When this enormous project ends, after the publication of the last four volumes (now ready to go into print), it will become clear that Begović deserves a prominent place in the history of modern Croatian literature. This is true not only because his works are characterised by great complexity of style, genre and topics but also because of a number of classic pages from them, deserve one of the highest places in modern Croatian writing.

The project *Collected Works of Milan Begović* has given this eminent Croatian author great recognition, and has accorded to Croatian science and culture the credit for having the ability and knowledge to recognize its true literary value. Now, it has become clear that the value of Begović's plays has been attested to by numerous translations into foreign languages and by performances given at theatres all over the world. Moreover, Milan Begović is assuredly the most performed Croatian playwright at an international level of all time. The work on the critical edition of his *Collected Works* has created the preconditions to define him as a canonical writer within Croatian literature, a place he truly deserves.

All this is the reason why the project should have its planned closure with the publishing of the last four volumes of this important critical edition, which has been put on hold due to financial reasons. It is necessary to finish this project, both for the sake of the author and for Croatian literature as a whole, especially in respect to Croatian literary readership and theatre audiences.

The literary oeuvre of this great Croatian author has raised considerable interest, and every year his plays have been staged at numerous Croatian theatres. Furthermore, the writing of his plays *Adventure at the Door* (*Pustolov pred vratima*) and *Without the Third One* (*Bez trećega*) was comparable with the major European spiritual and aesthetic trends, while his libretto for Gotovac's opera *Ero the Joker* (*Ero s onoga svijeta*) achieved global success. Additionally, his novel *Quince in a Trunk* (*Dunja u kovčegu*) has formed part of all school curricula and his poems have been included in literary anthologies. All this requires the completion of the most beautiful monument that a culture can construct to a canonical writer, in this case, a complete critical edition of the *Collected Works*, the more so in that most of the work is already done. ●

NAJPREVOĐENIJI I NAJIZVOĐENIJI HRVATSKI PISAC

Najveći broj Begovićevih drama praizveden je u zagrebačkom kazalištu, a izvođene su na gotovo svim hrvatskim, ali i na brojnim europskim scenama, pa i onim u Južnoj i Sjevernoj Americi. Djela su mu prevedena i tiskana na bugarskom, češkom, engleskom, esperantu, mađarskom, njemačkom, poljskom, slovačkom i talijanskom jeziku. Inozemni književni i kazališni uspjeh Milana Begovića međutim nije njemu samom kao piscu u hrvatskoj sredini donio očekivana priznanja, naprotiv, možda baš u toj činjenici valja tražiti razloge što je bio jedan od naših najosporavanijih pisaca.

Kao ilustraciju Begovićeve inozemne recepcije navest ćemo tek jedan podatak: samo u Njemačkoj Begovićeva drama *Bez trećega* izvođena je u više od stotinu kazališta; npr. godine 1980. u *Fritz-Remond-Theatru* u Frankfurtu na Majni održana je čak 31 izvedba, a gostovanja su održana u četrdesetak njemačkih gradova s više od stotinu predstava. Bio je to tako velik uspjeh da je frankfurtske glumce u Begovićevoj drami angažiralo i Münchensko kazalište *Die Scene*, koje je organiziralo još jednu turneju s novih četrdeset izvedaba. Sve se to ostvarilo u samo jednoj kazališnoj sezoni, u jednoj europskoj zemlji, a Begović je na inozemnim, osobito njemačkim i austrijskim, pozornicama prisutan od 1930. do danas.

Nadvladavši uskoću hrvatske malograđanske sredine, Milan Begović svojim je djelom i svojim životom pokazao svoj europeizam, ponajviše tako što je znao biti Hrvat u Europi i Europejcem u Hrvatskoj. Proklamiranu i stalno isticanu težnju književne kritike da hrvatska književnost napokon krene ukorak s najsuvremenijim europskim književnim pokretima i stilovima on je znao i umjetnički artikulirati stvorivši djela čija je vrijednost prepoznata i izvan granica nacionalne književnosti, što je međutim stvaralo vrlo često, manje ili više jasno izraženu, zavist u sunarodnjaka.

Begoviću se predbacivalo pomodarstvo i reklamstvo, a književna kritika uporno je ponavljala dvojbenu Barčevu distinkciju da je Begović bio literat, a ne umjetnik. Međutim, gotovo ništa rečenog o Begoviću nije tako malo istinito kao ta tvrdnja. Toga se pisca u nas zaista često zapostavljalo zbog književnog jala, kao i zbog pseudomoralističkih shvaćanja i zbog njegova nezatajenog hrvatstva. U hrvatskim kukavnim političkim prilikama on je ujedno bio i jedan od naših najcenzuriranijih pisaca, štoviše za nj bi se moglo reći da je bio i najza-

branjivani hrvatski pisac. Jugoslavenska komunistička vlast u tome je otišla najdalje, godine 1946. čak mu je doživotno zabranila tiskanje i izvođenje književnih djela. Nije stoga čudno što je i recepcija Begovićevih djela u domovini uvijek bila bitno limitirana tim činjenicama, međutim u inozemstvu – to je jedan od najuspješnijih, pa čak možemo reći i najuspješniji hrvatski pisac svih vremena. Nije li to ujedno, s druge strane, i jedan od presudnih pokazatelja umjetničke vrijednosti njegova djela?

THE MOST TRANSLATED AND PERFORMED CROATIAN AUTHOR

The biggest number of Begović's plays premiered in Zagreb but have been performed at almost all Croatian and at numerous European theatres, even at some in South and North America. His works have been translated and published into the Bulgarian, Czech, English, Esperanto, Hungarian, German, Polish, Slovakian and Italian language. However, Begović's international literary and theatre success did not bring him the expected recognition and acclaim in his country. In fact, his success might be the very reason why Begović was one of the most disputed Croatian authors.

Good illustration of Begović's international reception can be provided by a single example. His play *Without the Third One* was only in Germany performed at more than hundred theatres, and in 1980, for example, the Fritz-Remond Theatre ran 31 performances in Frankfurt-on-the-Main and organised forty or so visits to other German cities where the play was performed for more than hundred times. It was such a great success that Frankfurt-based actors in Begović's plays were invited by the *Die Scene* theatre in Munich to take part in another tour that included forty performances. All this happened in a single season and in a single country. However, Begović has been present on international, especially German and Austrian, theatre stages since 1930. Overcoming the narrow-mindedness of the Croatian environment, Milan Begović showed with his life and work that he belonged to Europe, most of all by being Croatian in Europe and European in Croatia. Frequently proclaimed and emphasised wishes of literary critics to see Croatian literature keep pace with the most current European literary movements and styles were given concrete

artistic articulations in Begović's works whose value was recognised outside the borders of national literary circles, which often resulted in a more or less expressed envy by his compatriots.

Begović was reproached with a fondness for novelty and self-promotion, and literary critics incessantly repeated Barac's disputable characterisation of Begović as a writer, not an artist. However, what was said of Begović does not come even close to the truth. He was indeed often neglected because of literary envy, pseudo-morality and his unsuppressed national feelings. In the midst of abject political circumstances for the Croatian people, he was one of the most censored national writers. Moreover, he could be said to have been the most banned Croatian author. The Yugoslav communist authorities went even further by imposing in 1946 a lifelong ban on the publishing of his texts and staging of his plays. It is therefore not surprising that the reception of Begović's works in Croatian was limited by such events. On the other hand, abroad, he was one of the most successful, or maybe even the most successful Croatian writer ever. Isn't that at the same time one of the most decisive indicators of the artistic value of his work?

BEGOVIĆEV PRINOS HRVATSKOM POLITIČKOM KAZALIŠTU

Elemente političke drame lako je moguće prepoznati u Begovićevoj "napoleonskoj" drami *Gospođa Walewska*, u komediji *Laka služba*, tragediji *Čovjek je slabo stvorenje* (1935.), u posthumno objavljenoj drami *Badnje večer Katice Degrelove* (1938.), a najviše u *Hrvatskom Diogenesu* (1928.), dramatisaciji romana Augusta Šenoa, drami što ju je Begović napisao kao odgovor na atentat na vođu hrvatskog naroda Stjepana Radića u beogradskom parlamentu i koja je nakon tri izvedbe zabranjena, unatoč urnebesnom oduševljenju kojom ju je zagrebačko kazališno općinstvo dočekalo. Autor je odmah poslije svojega velikog kazališnog uspjeha bio smijenjen s dužnosti ravnatelja Drame Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu, a nekoliko godina poslije i umirovljen. Tako je beogradska vlast zorno pokazala, kako Begoviću tako i cjelokupnoj hrvatskoj javnosti, da neće tolerirati umjetničku slobodu koja sadrži političke konotacije.

Iste je te, 1928., jedan od najpoznatijih talijanskih avangardističkih redatelja Anton Giulio Bra-

gaglia u svojem rimskom kazalištu *Teatro degli Indipendenti* postavio Begovićevu dramu *L'avventuriero davanti alla porta* (*Pustolov pred vratima*). Ta je drama punih trinaest godina bila na repertoaru njegova kazališta, da bi ujesen 1937. Bragaglia upravo s *Pustolovom* gostovao na latinskoameričkom kontinentu, a ne npr. s kojom od drama Luigija Pirandella, tada poznatog i popularnog u Italiji i u inozemstvu, odigrao niz predstava u Rio de Janeiru, La Plati, Sao Paulu, Montevideu, Buenos Airesu itd., i to je prvi put da se drama jednog hrvatskog književnika izvodi na tom kontinentu.

Usporedba spomenutih dviju, gotovo istodobno ostvarenih, kazališnih i kulturoloških činjenica s jedne, i hrvatskog političkog ozračja, s druge strane, tih za pisca sudbonosnih životnih događaja, inozemnih uspjeha i progona u domovini, otkriva turbulentnost kulturnih i političkih prilika u protuhrvatskom okružju, ali i osebnost receptivnih određenja Begovićeva stvaralaštva na međunarodnoj razini. Begovićeva drama *Hrvatski Diogenes* nije se smjela naći na kazališnim repertoarima sve do kazališne sezone 1940./41., kad je izvedena u ozračju Banovine Hrvatske, ali i tada su cenzori tražili da se ispuste svi odlomci s nepoćudnim političkim sadržajima. U komunističkoj Jugoslaviji, za cjelokupnog njezina višedecenijskog trajanja, Begovićevu dramu *Hrvatski Diogenes* nije u svoj repertoar uvrstilo nijedno profesionalno kazalište. Nepravdu prešućivanja istom su u Republici Hrvatskoj ispravili Vitezovi *Histrioni* u ljeto godine 1997.

Legalnost Begovićeva umjetničkog diskursa kulminirala je neposredno poslije Drugog svjetskog rata, kad su mu komunističke vlasti neopravdano i nepravedno pripisale kvalifikativ suradnika okupacijske vlasti (slično se dogodilo i Tinu Ujeviću!) te kad mu je istodobno izrečena najgora moguća kazna za jednog pisca – doživotna zabrana objavljivanja i izvođenja književnih djela. Stoga se o Begoviću u prvih sedam-osam poratnih godina tzv. „sorealizma“ nije uopće smjelo pisati.

BEGOVIĆ'S CONTRIBUTION TO CROATIAN POLITICAL THEATRE

Elements of political theatre can easily be discerned in Begović's "Napoleonesque" plays, namely the drama *Madame Walewska* (*Gospođa Walewska*), the comedy *Easy Service* (*Laka Služba*) the tragedy *Humans are Weak Creatures* (*Čovjek je slabo stvorenje*) (1935), and the posthumously published drama *Christmas Eve of Dragica Degrelova* (1938). The same elements are most profoundly evident in *Croatian Diogenes* (*Hrvatski Diogeneš*) (1928), the play Begović had based on August Šenoa's novel, and the play that represented his response to the assassination of the Croatian political leader, Stjepan Radić, at the parliament in Belgrade. The play was banned after three performances. Despite the fact that the Zagreb audience welcomed the play with an unbelievable enthusiasm, Begović was immediately after its great success removed from the position of drama director at the Croatian National Theatre in Zagreb, and retired several years after. This was a clear suggestion by the Belgrade authorities, aimed at both Begović and the Croatian people, that it would not tolerate the freedom of artistic expression that had political connotations.

In 1928, one of the most renowned Italian avant-garde director Anton Giulio Bragaglia staged Begović's play *L'avventuriero davanti alla porta* (*Adventure at the Door*) at his *Teatro degli Indipendenti* in Rome where it was on show for thirteen years. In autumn 1937, it was the *Adventurer* that Bragaglia took to Latin America, not a play by Luigi Pirandello who was at the time popular in and outside Italy. Begović's play was performed in Rio de Janeiro, La Plata, Sao Paulo, Montevideo, Buenos Aires and other cities, and it was the first time that this continent hosted performances of a play written by a Croatian playwright.

A comparison between these, almost concurrent, theatrical and cultural accomplishments, international success and fateful events in Begović's life on the one hand, and the political atmosphere and his procession in Croatia on the other, reveals the dreariness of the cultural and political circumstances of an anti-Croatian environment. However, it also shows a distinctive reception of Begović's works on an international level. Begović's play *Croatian Diogenes* could not be found on theatrical

repertoires until the season of 1940/41 when it was performed in the public space of the Banovina of Croatia. However, even then, censors demanded that unwelcome political content be omitted from the play. In the communist Yugoslavia, during the several decades of its rule, Begović's *Croatian Diogenes* never came to be shown at any professional theatre. This injustice was corrected by Vitez's *Historion Theatre Company* in the summer of 1997. The legality of Begović's artistic discourse culminated immediately before the Second World War when he was accused, unjustifiably and unjustly, for collaborationism by the communist authorities (a similar thing happened to the poet Tin Ujević). Consequently, he was given the most severe punishment a writer could get – a lifelong ban on the publishing of his literary works. That is why the first seven to eight years after the war, during the so-called social realism, Begović was a forbidden topic in literary and academic circles.

NAGRADA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Naklada Ljevak dobitnici su Nagrade Josip Juraj Strossmayer za *Sabrana djela Milana Begovića* kao "najbolje izdanje 2003. u Hrvatskoj na području humanističkih znanosti".

AWARD

The Croatian Academy of Sciences and Art and the Ljevak Publishing House won the Josip Juraj Strossmayer Award for the *Collected Works of Milan Begović* as "the best publication in the field of humanities in Croatia in 2003".

Poljički statut

Nedjeljko Mihanović

Poljički statut zakonik je zajednice Poljičana, pravnopovijesni spomenik i kodifikacija poljičkog običajnog prava. Taj zakonik proizvodio se na području stare *Poljičke Kneževine* ili *Republike*. Statut je sadržavao zakonodavni sustav i pravne odredbe o unutarnjoj samoupravnoj organizaciji i društvenim odnosima, koji su se potvrđivali u životu poljičkoga seljačkog puka, na zemljopisnom prostoru u trokutu od rječice Žrnovnice na zapadu preko morske obale na jugu do rijeke Cetine na istoku i sjeveru. Poljička seljačka općina-kneževina nastala je u doba hrvatskih narodnih vladara, potkraj XI. i početkom XII. stoljeća (V. Mošin). Obuhvaćala je dvanaest sela ili „katuna“. To je zajednica ruralnoga tipa, udružena u jedinstveno teritorijalno-političko tijelo, koja je u *Statutu* uzakonila svoja prava i povlastice kao temelj vladavine prava i samoupravnog ustroja koji je u svojim propisima slijedio hrvatsku dofeudalnu pravnu tradiciju. Zakonik je utvrđivao prava o unutarnjoj samoupravnoj organizaciji i društvenim odnosima na području Poljičke Kneževine, odnosno Republike. Ukupan broj od 206 članaka određivao je neovisnost uređivanja unutarnjih odnosa poljičke zajednice o zakonodavstvu Mletačke Republike te Ugarskoga, Austrijskog i Turskog Carstva. Pravne odredbe utvrđivale su društveni ustroj i ponašanje u životu u obi-

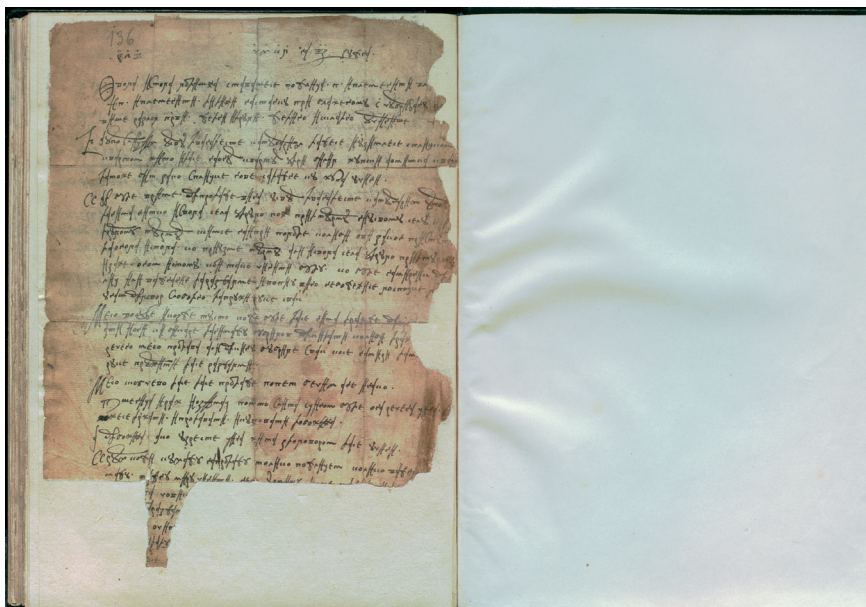
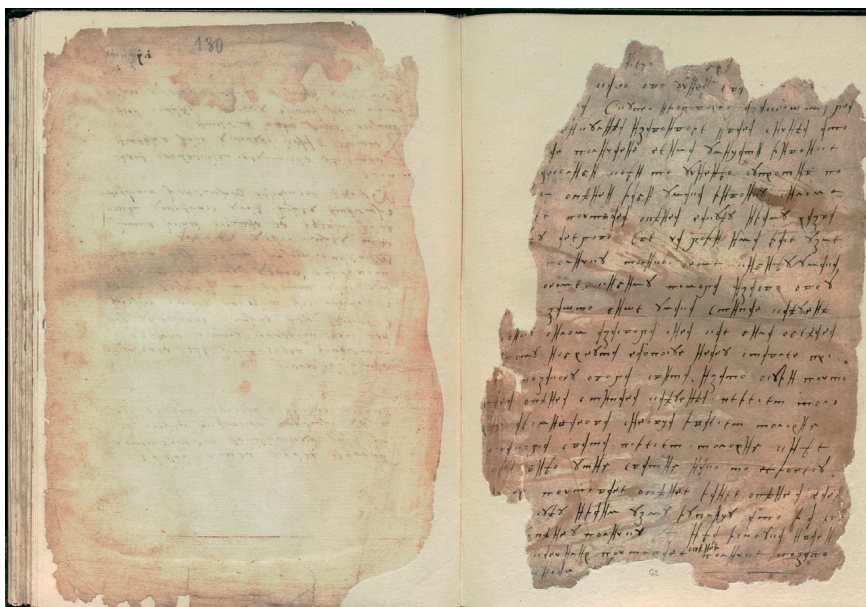
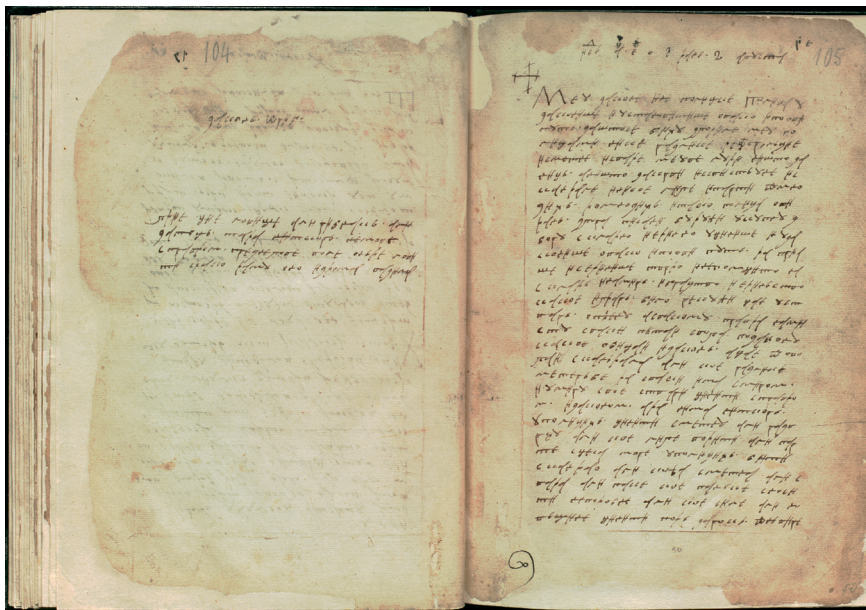
teljskim zadrugama, u vezi s pokretninama i nekretninama, nasljeđivanjem, sustavom poljodjelstva i stočarstva, održavanjem javnih puteva, trgovinom, društvenim moralom i imovinom te drugim pravosudnim kategorijama. Struktura društvenih slojeva bila je podijeljena na *didiće*, *vlastelu* (*ugričiće*), *kmetiće* (pučane, slobodne seljake) i *vlahe* (stočare). Plemenščinu, odnosno baštinstvo nasljedstvo (patrijarhalnost) mogli su posjedovati samo *didići* i *vlastelići*, a pripadala je određenom plemenu. *Poljički statut* najcjelovitiji je i najizvorniji ogled autohtonoga hrvatskog narodnog prava, bogato vrelo građe za upoznavanje društvenih odnosa, gospodarskih prilika, pučke kulture i oblika narodnog života.

Najstarija inačica *Poljičkog statuta* priređena je na prijelazu iz XI. u XII. stoljeće. Izvornik statuta nije sačuvan, no od deset poznatih prijevika najstarija redakcija potječe iz 1440., a čuva se u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Prijepis je načinjen na temelju već postojećega kodificiranog oblika poljičkoga običajnog prava. Pisan je hrvatskim jezikom, zapadnom hrvatskom ćirilicom (bosančicom, poljičicom), mješavinom čakavskih i štokavskih jezičnih elemenata, s brojnim lokalnim posebnostima. U njegovu sastavljanju većim su dijelom sudjelovali popovi glagoljaši, koji su redovito bili i kanceliri (tajnici) u ustroju

poljičke vlasti na čelu s Velikim knezom. Neki terminološki nazivi približavaju ga *Ruskoj pravdi*, najstarijem slavenskom zakonskom spomeniku iz XI. stoljeća.

Statut se dograđivao i dopunjavao na temelju *referenduma*, a podnesci novih zakona nisu mogli biti uneseni bez većinskog prihvatanja seljaka (građana) u referendumskom izglasavanju. Pisao se i prepisivao u starohrvatskoj crkvi sv. Klementa u selu Sitnom. Svojom upravnom i pravnom slojevitošću *Poljički statut* iznimno je važan dokument o ustrojstvu hrvatskoga običajnog prava i pučke *jurisprudencije*, u kojoj su sadržani elementi plemenskoga, feudalnoga i demokratskog pučkog ustroja.

Statut je na području Poljičke Kneževine ili Republike bio punopravni propisnik sve do godine 1807., kad je Napoleonova vlast pod upravom maršala Augusta-Frédérica-Louisa de Marmonta ukinula Poljičanima sve povlastice i Poljičku Republiku. Pretpostavlja se mogućnost (M. P. Aleksejev) da je Thomas More, posredovanjem mletačke diplomacije u Londonu, upoznao *Poljički statut* i da je neke misli primijenio u svojem djelu *Utopija* (1516.). ●

THE POLJICA STATUTE

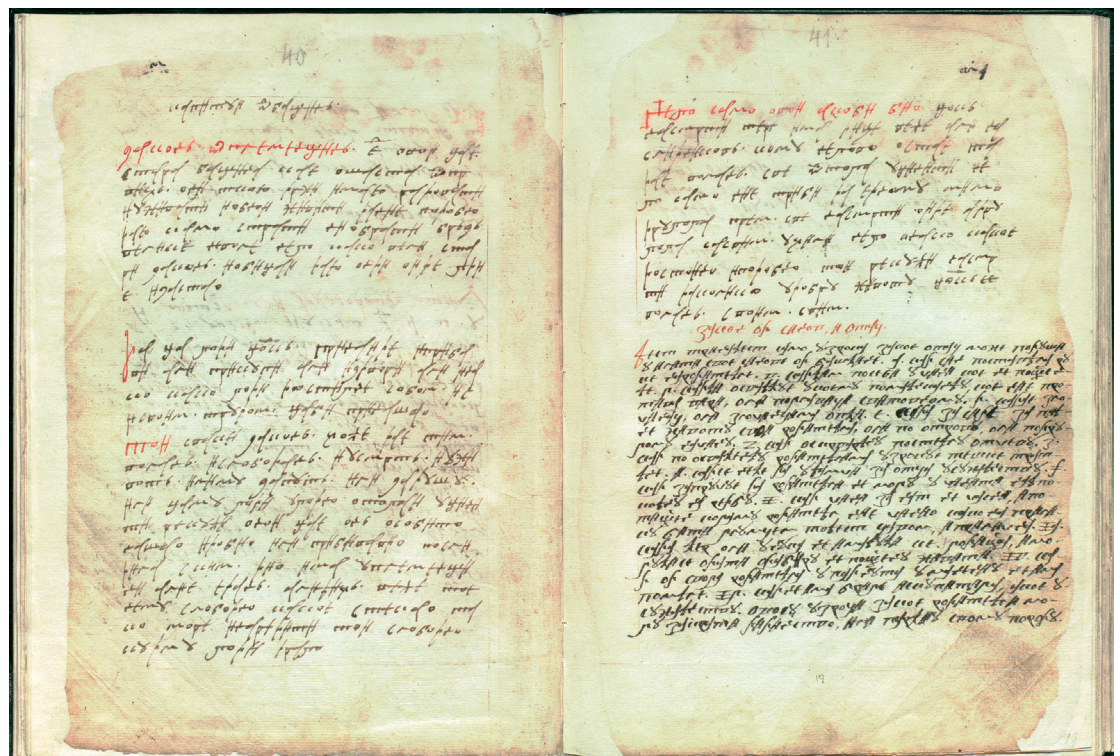
The Poljica Statute is the most comprehensive and most authentic example of indigenous Croatian law, a rich source of information about social relations, economic circumstances and folk culture and life. The Poljica Statute was the legal code of the Poljica community, a historical monument and the codification of the customary law of Poljica. The code was applied in the territory of the Principality or Republic of Poljica, and it comprised legal provisions regarding the interior autonomous organisation and social relations as practised in the life of the Poljica peasants in the area bordered by the Žrnovnica River in the west, the seacoast in the south and the Cetina River in the east and north. The Poljica Principality was established in the late 11th and early 12th century, during what is called the period of Croatian rulers (V. Mošin).

The oldest version of the Poljica Statute was written at the turn of the 12th century. The original statute has not been preserved, and of the ten known redactions the oldest one dates from 1440 and it is kept in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb. This redaction was based on the already existing codified version of Poljica customary law. It was written in the Croatian language, in the Western Croatian Cy-

rillic script (also called *bosančica*, *poljčica*), which was a mixture of Čakavian and Štokavian elements, and had numerous features reflecting local particularities. It was written mostly by Glagolitic priests who regularly served as secretaries in the Poljica administration, which was headed by the Prince. Some terms used for the Statute link it to the *Russian Justice*, the earliest Slavic legal code from the 11th century.

The Statute was amended based on referendum votes and new laws could be included in the code only if approved by a peasant (citizen) majority. With its administrative and legal complexity, the Poljica Statute represents an exceptionally significant document on Croatian customary law and folk *jurisprudence*, which contains elements of aristocratic, feudal and democratic folk systems.

The Statute was used as legally binding set of rules until 1807, when Napoleon's authorities, headed by Marshal August-Frédéric-Louis de Marmont abolished the Republic of Poljica and revoked all its privileges. It has been hypothesised (M. P. Aleksejev) that Thomas More was introduced to the Poljica Statute through Venetian emissaries to London, and that he incorporated some of the ideas from the code into his *Utopia* (1516). ●

ČASOSLOV FARNESE S MINIJATURAMA JULIJA KLOVIĆA

Ivan Golub, dopisni član HAZU

Julije Klović – Iulius Clovius Croata (Grižane, 1498. – Rim, 1578.) bio je hrvatski slikar, svećenik, redovnik. Najvjerojatnije se krsnim imenom zvao Juraj, a redovničkim Julije. Prvi službeni dokument o Kloviću jest povelja što ju je njegov mecena kardinal Marino Grimani izdao Kloviću 24. kolovoza 1536. Tu se izričito navodi Klovićeva domovina Hrvatska, “de Croatia”. Klović je tu nazvan “presbyter” – svećenik. To je, koliko nam je poznato, jedini službeni podatak u izvorima da je Klović bio svećenik. Poveljom kardinal udjeljuje Kloviću župnu crkvu sv. Bartolomeja u Castelu Rigone, Perugia, s obvezama i s prihodima. Isti kard. Marino Grimani, prepoznajući u njemu slikarskoga genija, moli papu Leona X. da Klovića razriješi redovničkih obveza kako bi se mogao sav posvetiti umjetnosti. Papa je to spremno učinio. U ono doba naime visoko obrazovanje bilo je redovito pridržano svećenstvu i plemstvu. Pučani bi obično dobili visoko obrazovanje ulaskom u svećenički i/ili u redovnički stalež. I tako su kroz ta vrata ušli znameniti umjetnici i učenjaci. Crkva je, kako pokazuje Klovićev slučaj, velikog umjetnika razriješila redovničkih spona i obveza kako bi se mogao kao umjetnik posvetiti umjetnosti. Za kardinala Grimanija Klović završava iluminaci-

je Poslanice sv. Pavla Rimljanima. Znakovita je njegova posveta kardinalu Grimaniju, odnosno potpis: “Oslikao Julije Croata – Iulius Crouata pingebat.” Potpisao se umjetnik svojim umjetničkim imenom. On je Croata.

Klović poslije stupa za dvorskog slikara, minijaturista, na dvor kardinala Alessandra Farnesea u Rimu. I tu ostaje. Uz dulja ili kraća izbiivanja u Parmi 1556., u Piacenzi 1557. – 1558., u Firenci na dvoru Medicejaca 1570., Klović piše pismo svojem pokrovitelju kard. Alessandru Farneseu da dade u svojem dvoru privremeni smještaj slikaru s Krete koji budi nade. To je El Greco, koji neće zaboraviti svojega dobročinitelja Klovića, pa će ga uvijek ječiti na osobnom portretu i na skupnom portretu svojih učitelja: Michelangela, Tiziana i vjerojatno Rafaela. Kad je čovjek na položaju ili u prilici, treba unapređivati mlade i nagrađivati stare. Tako je, očito, činio Klović. Zahvalnost je rijetka krepost. El Greca je resila.

Nakon devet godina rada Julije Klović završava 1546. svoje remek-djelo *Časoslov Blažene Djevice Marije* poznat kao *Časoslov Farnese*. Otac povijesti umjetnosti Giorgio Vasari, pisac *Života slavnih slikara, kipara i graditelja* (Firenca, 1568.), prvi je i pravi životopisac Julija Klovića.

Vasari opisuje *Časoslov Farnese* tako detaljno kao da čitatelju, kojemu nije dano vidjeti jedinac i jedini primjerak umjetnine, posuđuje svoje oči da ga gleda. Vasari piše: "Mislim da je vrijedno truda opisati svaku od njih (slika) jer malo je sretnika koji ih mogu vidjeti." Nakraju zaključuje: "Čini se da je riječ o božanskoj a ne ljudskoj izvedbi. Pomoću boja i vješte kompozicije likovi, građevine i dijelovi krajolika raspoređeni su u prostor prema pravilima što ih zahtijeva perspektiva, s najvećom mogućom dotjeranošću... U prikazivanju događaja (storie) očita je vrsnoća zamisli, u kompoziciji red i raznolikost, u odjeći bogatstvo, a sve izvedeno otmjenim i prekrasnim načinom, te se čini kao da nije djelo ljudske ruke. Stoga smijemo ponoviti ono što je rečeno na početku (Klovićeva životopisa), da je Don Julije u toj (sitnoslikarskoj) umjetnosti nadmašio i stare i nove majstore, te je u naše doba postao mali i novi Michelangelo – piccolo e nuovo Michelangelo."

Rijetkima je bilo dano vidjeti jedno od "čuda Rima – meraviglie di Roma", kako naziva Vasari Klovićev *Časoslov Farnese*. (Nakon mnogo stoljeća bilo mi je dano u New Yorku vidjeti *Časoslov* i na njemu se "rukovati" s Klovićem.) Što je suvremenicima pružio Vasari iscrpnim opisom Klovićeva *Časoslova Farnese*, to je našem vremenu podarila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavivši skupa s izdavačem ADEVA iz Graza faksimilno izdanje *Časoslova: Časoslov Farnese s minijaturama Julija Klovića*. Potpuno faksimilno izdanje u bojama izvornika MS M. 69 u vlasništvu Pierpont Morgan Library, New York. Komentari William M. Voelkle, Ivan Golub. Predgovor Miroslav Begović. Zagreb – Graz, 2001. Umjetnička ljepota originala tako je postala dostupna brojnim ljubiteljima umjetnosti, osobito štovateljima dragocjenih Klovićevih minijatura.

Klović je predstavnik zrelog manirizma, stila nastalog između renesanse i baroka.

"Klovićev je odnos prema grafici" – kako utvrđuje Milan Pelc – voditelj izložbe koju je upriličila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – "bio receptivan i kreativan: od suvremenih grafičkih listova on je bez ustručavanja primao poticaje za svoje kompozicije, ali je isto tako i sam stvarao predloške za nove bakrореze."

Klović se udomio u Rimu. I tu mu počiva prah, "Ossa et cineres". U literaturi o nadnevu Klovićeve smrti postojala su neslaganja. Potražio sam u Rimu matice umrlih Klovićeve župe. Uvid u matice umrlih razriješio je spor. Tamo stoji na talijanskom: "Genaro 1678. A di 3. morse ms Giulio Miniator dell' Ill. mo Farnese fu portato a S. Pietro in vincoli. t. 4 – siječanj 1578. – Dana 3. umrije gospodin Julije minijaturist presvijetloga Farnesea. Bje prenesen u Sveti Petar u okovima. Dublijera (svijeće) 4." Klović je dakle umro 3. siječnja 1578., a ne 5. siječnja 1578., kako je općenito ušlo u literaturu.

Komu se nije dogodilo da je jedno tražio a drugo našao?! I da je ono što je ne tražeći našao bilo važnije od onoga što je tražio? Meni se dogodilo. Tako tražeći neku knjigu našao sam u Nacionalnoj akademiji sv. Luke u Rimu Klovićevom rukom stavljen upis: "Io don Iulio clouio di crouatia – Ja Julije Klović iz Hrvatske." Tim potpisom Klović se obvezao dana 22. listopada 1570. izdvajati godišnje dok je živ 10 škuda za gradnju crkve sv. Luke, zaštitnika slikara. Kako je on prvi na listi slikara darovatelja, moguće je da je on bio i pokretač namisli da se sagradi crkva zaštitnika slikara. Taj Klovićev vlastoručni potpis posvema i za vazda opovrgava nagađanje (Arnolfo Bacotich) onih koji vele da bi natpis na Klovićevu grobu da je iz Hrvatske "Domino Iulio Clovio de Croatia" bio krivotvorina.

Julije Klović umro je 3. siječnja 1578. u Rimu. Pokopan je u crkvi sv. Petra u okovima. Klovićev životopisac Giorgio Vasari životopis Klovićev s udivljenjem započinje riječima: "Nikada još nije postojao, niti će za mnogih budućih stoljeća postojati, ni tako rijedak, ni tako izvrstan miniaturist, ili, hoćemo reći, slikar malih stvari, kakav je Don Julije Klović, jer je daleko nadmašio svekolike, koji su se ikada ogledali u ovoj vrsti slikarstva." Nije dakle slučajno da je njegov lik kistom naslikao i slavni slikar El Greco. Giovanni Francesco Peranda, Klovićev prijatelj, koji je posjetio Klovića par dana prije njegove smrti, u pismu patrijarhu Kamilu Caetaniju, koje sam objavio, ocrtao je s udivljenjem Klovića kao čovjeka i vjernika: "Don Julije bio je dobar čovjek, pobožan, vrlo jednostavne vjere. Bog blagoslovljeni divan je svojim pobožnicima."

U Zagrebu 11. lipnja 2016., Sv. Barnaba, apostol, svetac inkulturacije ●

THE FARNESE BOOK OF HOURS WITH MINIATURES BY JULIJE KLOVIĆ

Julije Klović – Iulius Clovius Croata (Grižane 1498 – Rome 1578) was a Croatian painter, priest, and monk. Klović's Christian name was probably **Juraj** and **Julije** was the name given him by the order. His family name appears only in its Latin form **Clovius** or its Italian form **Clovio**, while the Croatian form is unknown. It became customary to use the Croatian equivalent – **Klović** – of its Latin form **Clovius** (or Italian form **Clovio**). His artistic name was **Croat**: Iulius Croatus, Crovata, Corvatto, Corvatinus. Just as Pietro Vanucci was called Pietro Perugino after his native Perugia, so Klović was called Croata / Hrvat (Croat) after his homeland Croatia. Hence, Klović's real name was **Julius Clovius Croata**. Giorgio Vasari wrote of Klović's origin: **He was born in the land of Skjavanija or Croatia, in the place called Grižane, in the diocese of Modruš.**

Klović became court miniaturist painter at the court of Cardinal Alessandro Farnese in Rome. There he stayed, occasionally visiting Parma (in 1556), Piacenza (1557–1558), and Florence – the court of the Medici (1570). Klović pleaded with Cardinal Farnese to provide temporary lodgings to a promising Cretan painter at his court. This painter was El Greco, who in the later period did not forget his benefactor Klović, rendering him,

what is more, immortal in his self-portrait and in the group portrait of his teachers: Michelangelo, Titian, and probably Raphael.

In 1546, after nine years of work, Julije Klović finished his masterpiece – **The Book of Hours of the Blessed Virgin Mary**, better known as **The Farnese Book of Hours**. Vasari describes **The Farnese Book of Hours** in as much detail as if he were lending the reader, who is not given the opportunity to set eyes on the only and unique copy of the artwork, his own eyes to enable them to see it. He concludes: **It seems to be a divine, not a human, interpretation.** With his description of Klović's **Farnese Book of Hours**, Vasari had in his time offered his contemporaries the same kind of satisfaction provided by the Croatian Academy of Sciences and Arts when, together with the publishing house ADEVA from Graz, it published a facsimile edition of the book of hours: **The Farnese Book of Hours with Miniatures by Julije Klović. Complete facsimile edition in the colours of the original MS M. 69, property of Pierpont Morgan Library, New York. Commentaries by William M. Voelkle, Ivan Golub. Foreword by Miroslav Begović. Zagreb – Graz 2001.**

By signing in his own hand **Io don Iulio clouio di crouatia – I, Julije Klović from Croatia** on 22nd October 1570, Klović took upon himself the obligation to donate ten scudos annually for the rest of his life for the erection of the Church of St. Luke, patron of painters. Since he is the first on the list of painters-donators, it is probable that he was the initiator of the idea to build a church to St. Luke in Rome.

Julije Klović died on 3rd January 1578 in Rome. He was buried in the church of St. Peter in Chains (San Pietro in Vincoli). In Giorgio Vasari's book **The Lives of the Most Excellent Painters, Sculptors and Architects**, there is a fine description of Klović as painter, whilst the famous El Greco painted his portrait.

KLOVIĆEVO IME I PREZIME

Klović se najvjerojatnije krsnim imenom zvao Juraj. Redovničko mu je ime Julije. Prezime Klović pojavljuje se samo u latinskom obliku "Clovius" i u talijanskom obliku "Clovio". Kako se hrvatski zvao, ne zna se. Udomilo se zvati ga pohrvaćenjem latinskoga, odnosno talijanskoga oblika prezimena "Clovius", odnosno "Clovio", u Klović. Uz ime i prezime, Julije Klović imao je, po običaju svoga vremena, i svoje umjetničko ime Hrvat: Iulius Croatus, Crovata, Corvatto, Corvatinus. Nazivan je također imenom i prezimenom s navodom imena domovine Hrvatske: Iulius Clovius, Giulio Clovio de Crovacia, de Croatia. Baš kao što je Petar Vanucci bio zvan Pietro Perugino po rodnoj Perugi, a Pavao Cagliari Paolo Veronese po Veroni, tako je Julije Klović zvan Julije Hrvat. I zato je najprije imenovan Klović i danas imenom, prezimenom i umjetničkim imenom: Iulius Clovius Croata – Giulio Clovio Croata – Julije Klović Hrvat/Croata.

KLOVIĆ'S NAME AND FAMILY NAME

Klović's Christian name was probably *Juraj*. His monastic name was *Julije*. His family name appears only in its Latin form *Clovius* or its Italian form *Clovio*. His family name in Croatian form remains unknown. It became customary to use Croatian equivalent – Klović – of its Latin form *Clovius* (or Italian form *Clovio*). Julije Klović's artistic name was *Croat*, which was added to his name and surname, as it was customary at that time: *Iulius Croatus*, *Crovata*, *Corvatto*, *Corvatinus*. He was further called by his name, surname and the name of his homeland Croatia: *Iulius Clovius*, *Giulio Clovio de Crovacia*, *de Croatia*. Same as Petar Vanucci was called Pietro Perugino after his native Perugia, and Pavao Cagliari referred to as Paolo Veronese after Verona, so was Julije Klović called Julije Hrvat (Croat). Therefore, it is the most appropriate to speak of Klović using his name, surname and artistic name: *Iulius Clovius Croata* – *Giulio Clovio Croata* – *Julije Klović Hrvat/Croata*.

SLIKAR NA NOKTU

Julije Klović živi u predaji svojega vinodolskoga zavičaja. Sâm sam čuo davno stare govoriti da je dječčić, sirotan, ostao rano bez oca s majkom. Čuvao je tuđe ovce. Na noktu je naslikao posljednju večeru i stari grad. Crikvenički pavlini i vlastelini Frankopani, vidješi to, nadarenog dječaka uzeli su u Crikvenicu u pavlinski samostan. Uobličio sam to na dijalektu u stihove, u knjizi, pjesmi/poemi posvećenoj Juliju Kloviću o 400. godišnjici smrti "Maximus in minimis", Zagreb, 1978.:

Va voj dolini / kopala je tuji trsi / Sirota žena. –
Va voj dolini / Čuval je tuje ovce / Siroti ditić. – Na
nohtu je naslikal / Zadnju vičeru / I stari grad. – Pro-
šal je fratar / I Frankopan / I zel ga / va Crikvenicu
/ Va samostan.

FINGERNAIL PAINTER

Julije Klović lives on in the tradition of his native Vinodol. Ages ago I personally heard the old people talk about how the poor boy had lost his father while he was very young and lived alone with his mother. He looked after other people's sheep. He painted the Last Supper and the old town on his fingernail. When the Paulist Fathers of Crikvenica and the noble Frankopans saw this, they took the talented boy to the Paulist monastery in Crikvenica. On the occasion of marking the 400th anniversary of his death, I composed a dialectal poem dedicated to Julije Klović (*Maximus in minimis*, Zagreb 1978).

KLOVIĆEVE BOJE

Nalazio sam se u Rimu kad su se obnavljale Michelangelove freske u Sikstinskoj kapeli (Posljednji sud na zidu i biblijski prizori od Stvaranja na stropu.) Naslage dima nastale uslijed višestoljetnog paljenja svijeća u najčjuvenijoj kapeli svijeta zasjenile su izvorne boje. Za otkrivanje izvornih boja, među ostalim, služile su i Klovićeve slike.

KLOVIĆ'S COLOURS

I was in Rome at the time when Michelangelo's frescos in the Sistine Chapel (The Last Judgement on the wall and Biblical scenes from Genesis on the ceiling) were restored. Layers of smoke had ac-

creted from the centuries-long lighting of candles in the most famous chapel in the world, concealing the original colours. Among the aids used in the revelation of the original colours were the paintings of Klović.

HRVATSKI ZAVIČAJ

Giorgio Vasari o Klovićevu podrijetlu veli: "On se rodio u zemlji Skjaponiji iliti Hrvatskoj u mjestu zvanom Grižane u biskupiji Modruškoj - *Nacque costui nella prouincia di Schiavonia o uero Crouatia, in una villa detta Grisone, nella diocesi di Madrucci.*" Vrlo podrobno navode se bitni podatci: zemlja "Skjaponija iliti Hrvatska", crkvena pokrajina "biskupija Modruška" i samo mjesto "Grižane". Odakle Vasariju tako potanki podatci o Kloviću? Utvrdili smo da je u vrijeme pisanja *Životopisa slavnih slikara, kipara i arhitekata*, gdje se nalazi i Klovićev životopis, Giorgio Vasari bio u Rimu, susretao se s Klovićem, čini se, čak bio pod istim krovom s Klovićem, iz čega smo ovlašteni zaključiti da je Vasari tako podrobne podatke o Klovićevu podrijetlu dobio od samoga Klovića. I time se razrješuje dugogodišnji spor o mjestu Klovićeva rođenja. Dirljivo je kako se pojedina mjesta užeg i šireg Klovićeva zavičaja Vinodola diče da je baš u njihovu ovom ili onom selu, odnosno zaseoku rođen Klović. To je kao s Homerom, za kojega se sedam gradova otimalo da mu bude rodno mjesto.

CROATIAN HOMELAND

Giorgio Vasari wrote of Klović's origin: *He was born in the land of Skjaponija or Croatia, in the place called Grižane, in the diocese of Modruš – Nacque costui nella prouincia di Schiavonia o uero Crouatia, in una villa detta Grisone, nella diocesi di Madrucci.* Essential data are mentioned in detail: the land of *Skjaponija or Croatia*, the church district called *the diocese of Modruš*, and the place called *Grižane*. Where did Vasari get such detailed data on Klović? It has been established that while he was working on his book *The Lives of the Most Excellent Painters, Sculptors and Architects*, which includes the biography of Klović, Giorgio Vasari was staying in Rome, where he met and possibly even shared lodgings with Klović. It may hence be rightfully concluded that Vasari received his data on Klović's origin from Klović himself. This settles the long-discussed issue

of Klović's birthplace. It is touching indeed how certain settlements across Klović's native Vinodol area proudly claimed that Klović was born in their particular village or hamlet. This story is similar to that about Homer – seven towns claimed most convincingly to be his birthplace.

SPOMEN-PLOČA NA KLOVIĆEVU GROBU

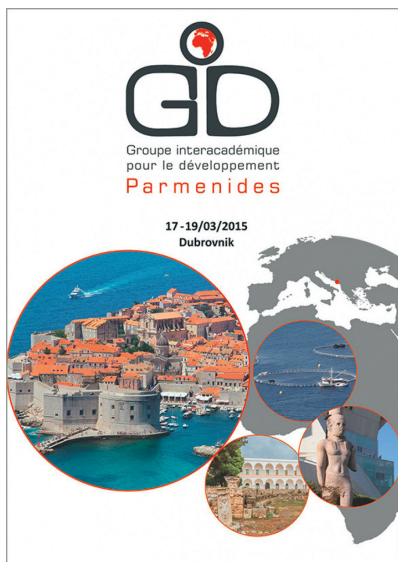
U crkvi sv. Petra u okovima u Rimu, nadomak Michelangelova velebnoga kipa *Mojsija*, regularni kanonici postavili su Juliju Kloviću nadgrobnu ploču. Uz reljef Klovićeva lika stoji latinski natpis: "Julije Klović slikar bez premca". A na spomen-ploči, također na latinskom, stoji: "Juliju Kloviću iz Hrvatske / Reda Regularnih kanonika / Svetoga Petra u okovima / Izvršnom slikaru / Mužu dragom vladarima / u kojem je živjela najveća pomnja / u najmanjim stvarima / istaknuta milina i neumrla slava / Radio je do duboke starosti / I u Rimu umrijevši u ovoj je bazilici / pokopan / Regularni kanonici svome nekoć drugu / postaviše / 1632."

INSCRIPTIONS ON KLOVIĆ'S GRAVE

In the church of St. Peter in Chains in Rome, near Michelangelo's magnificent sculpture of Moses, the Canons Regular placed gravestone for Julije Klović. Next to Klović's figure in relief, there is an inscription in Latin, reading as follows: *Julije Klović, painter without equal*. The inscription in Latin on the memory plate reads: *To Julije Klović of Croatia / of the Order of Canons Regular / of St. Peter in Chains / To an excellent painter / man dear to monarchs / who cultivated the greatest attention / for the smallest things / prominent distinction and undying glory / He worked into old age / and died in Rome and was in this basilica / buried / Regular Canons to their former fellow brother / erected this / in 1632.*

A **D**eus in adiutorium meum intende. **R**edemmi Domine ad adiuuandum me festina. **G**loria patri, et filio, et spiritui sancto. **S**icut erat in principio, et nunc, et semper, et in secula seculorum. Amen. **A**lleluia. **E**t dicitur a pascha resurrectionis usque ad septuagesimam, et a septuagesima usque ad pascha dicitur. **D**eus tibi domine rex eterne glorie. **I**nuitatorium. **A**ue Maria, gratia plena. Dominus tecum. **bis.** **P**SALM. **V**enite exultemus domino, iubilemus deo salutari nostro, preoccupemus faciem eius in confessione, et in psalmis iubilemus ei. **A**ue Maria. **Q**uoniam deus magnus dominus, et rex magnus super omnes deos, quoniam non repellet dominus plebem suam, quia in manu eius sunt omnes fines.

Euromediteranska akademiska mreža (EMAN)

Euromediteranska akademiska mreža (EMAN) neovisna je, nevladina i neprofitna mreža koja okuplja akademije znanosti mediteranskih zemalja. Glavni joj je cilj promicanje rasta i koordinacija mediteranskoga znanstvenog prostora. Svake godine EMAN u organizaciji s Međuakademsom grupom za razvoj (*Groupe interacadémique pour le développement* – GID) organizira znanstvene konferencije (*Parmenides*) na kojima se raspravljaju zajednički problemi mediteranske regije. U razdoblju 17. – 19. ožujka 2015. *Parmenides* konferencija pod nazivom *Zajedničko nasljeđe i tehnologije: unapređenje baštine kao ključ razvoja* održala se u Dubrovniku u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i GID-a.

Konferenciju je u ime HAZU otvorio glavni tajnik Akademije akademik Pavao Rudan, koji je od 2013. do 2016. bio potpredsjednik EMAN-a. Akademik Rudan u svojem je govoru istaknuo ulogu HAZU kao čuvara hrvatske kulturne i prirodne baštine kao dijela baštine Mediterana i

cijelog čovječanstva. Na svečanosti otvorenja govorila je i ministrica kulture Andrea Zlatar Viočić, koja je okupljenima prenijela pozdrave premijera Zorana Milanovića, a sudionicima konferencije obratili su se i predsjednik GID-a Francois Guinot, zamjenik glavnog tajnika Unije Mediterana Ilan Chet, francuska veleposlanica u Hrvatskoj Michele Boccoz, a preko videoveze i knez Monaka Albert II.

Na konferenciji su sudjelovali predsjednici i članovi akademija znanosti iz zemalja Mediterana, a teme o kojima se raspravljalo bile su prirodna baština i njezina vrijednost za razvoj, geološka i arheološka baština te zajednička baština i urbanizam, s ciljem donošenja konkretnih prijedloga vezanih uz ekonomski razvoj, stvaranje radnih mjesta i strukovno obrazovanje u zemljama na području Mediterana. Na glavnoj skupštini održanoj 28. rujna 2016. u Marseilleu akademik Pavao Rudan jednoglasno je izabran za predsjednika EMAN-a u mandatom razdoblju 2016. – 2019. ●

Euro-Mediterranean Academic Network (EMAN)

The Euro-Mediterranean Academic Network (EMAN) is an independent, non-governmental and non-profitable network bringing together academies of sciences of Mediterranean countries. Its main purpose is the promotion of the growth and coordination of the Mediterranean scientific domain. Every year, EMAN, together with the Inter-Academic Group for Development (GID), organises scientific conferences (Parmenides), forums where common problems of the Mediterranean region are discussed. The Parmenides conference under the title *Common heritage and technologies: enhancement of heritage, a key to development* was held 17–19 March 2015 in Dubrovnik, organised by the Croatian Academy of Sciences and Arts and the GID.

Professor Pavao Rudan, Secretary-General of the Croatian Academy and Vice-President of EMAN from 2013 to 2016, opened the conference. In his speech, Professor Rudan highlighted the role of the Croatian Academy of Sciences and Arts as guardian of the Croatian cultural and natural heritage as part of the heritage of the Mediterranean and the whole of mankind. Other speak-

ers at the opening ceremony were Andrea Zlatar Violić, Croatian Minister of Culture, who welcomed the participants in the name of Croatian Prime Minister Zoran Milanović; François Guinot, President of the GID; Ilan Chet, Deputy Secretary-General of the Union for the Mediterranean; Michele Boccoz, Ambassador of France to Croatia; and – via video-link – Albert II, Prince of Monaco.

Participants of the conference were presidents and members of academies of sciences of Mediterranean countries; the subjects addressed were the natural heritage and its value for development; geological and archaeological heritages; the common heritage and urbanisation. The conference aimed at offering concrete suggestions about economic development, support for employment, and occupational education in Mediterranean countries.

Professor Pavao Rudan was elected the President of the Euro Mediterranean Academic Network (EMAN) at the GID-EMAN General Assembly, held in Marseille on 28 September 2016 for a three-year period from 2016 to 2019. ●

Izjave HAZU

Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

IZJAVA UPRAVE HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI POVODOM PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE

Uprava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nije zadovoljna time što je Međunarodni sud pravde odbacio tužbu Republike Hrvatske protiv Republike Srbije za genocid.

U Zagrebu, 3. veljače 2015.
Uprava Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti

STATEMENT BY THE MANAGEMENT BOARD OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS REGARDING THE JUDGEMENT OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

The Management Board of the Croatian Academy of Sciences and Arts expresses its disagreement with the dismissal of the claim of the Republic of Croatia against the Republic of Serbia for the commission of genocide by the International Court of Justice.

Zagreb, 3rd February 2015
The Management Board of the Croatian
Academy of Sciences and Arts

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na svojoj 4. (213.) redovitoj sjednici održanoj dana 28. travnja 2015. razmatralo je i prihvatilo dokument pod nazivom:

STAV HRVATSKE AKADEMIJE O PRESIZANJIMA SRPSKE FILOLOGIJE

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti želi izraziti svoju zabrinutost zbog inicijativa i akcija koje se posljednjih godina sve češće javljaju u okviru srbijanske filologije, a usmjerene su protiv hrvatske kulture i njezina identiteta. Očituje se to osobito na području jezika i na području književnosti.

Kada je riječ o jeziku, tvrdi se kako su svi štokavski govori srpski te kako srpskomu jeziku pripadaju i ekavski i ijekavski izgovor, iz čega bi slijedilo da ni hrvatski književni jezik nije hrvatski nego srpski.

Kada je riječ o književnosti, ustrajno se ponavlja teza o srpskoj pripadnosti dubrovačkih pisaca, dok se hrvatska književnost na sveučilišnoj razini naučava kao da počinje od XIX. stoljeća, a da sve što je nastalo prije toga pripada srpskoj književnosti.

Takve teze nemaju nikakva znanstvenog temelja, ali imaju nesumnjivu političku pozadinu, i to velikosrpsku. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti smatra da se na političko djelovanje mora odgovoriti političkim sredstvima s pozivom na postojeće međudržavne sporazume o uzajamnosti na tom području.

At the 4th (213th) regular session, held on 28 April 2015, the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts considered and accepted the following document:

POSITION OF THE CROATIAN ACADEMY ON THE ENCROACHMENTS OF SERBIAN PHILOLOGY

The Croatian Academy of Sciences and Arts expresses concern over initiatives and activities that have occurred increasingly in the last several years within the circle of Serbian philologists and that have been aimed against the Croatian culture and its identity. This is especially evident in the fields of language and literature.

In regard to linguistic issues, it has been claimed that all Štokavian dialects are Serbian and that both Ekavian and Ijekavian forms belong to the Serbian language, which would lead to the conclusion that the standard Croatian language is not Croatian but Serbian.

Regarding literature, the Serbian origin of Dubrovnik-based authors has continued to be reiterated. In addition, Croatian literature has been taught at universities as if it emerged in the 19th century, which means all preceding literary works belong to the Serbian literature.

There is no scholarly ground for these claims, and they are most certainly politically motivated, supporting the Greater Serbia idea. The Croatian Academy of Sciences and Arts believes that political actions of this sort require a political reaction invoking the international reciprocity agreements that exist in this field.

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na svojoj 5. (214.) sjednici održanoj 27. svibnja 2015. usvojilo je:

IZJAVU O PRAĆENJU PROVEDBE REFORME OBRAZOVANJA

Sažetak: U stvaranju i oblikovanju Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti sudjeluje gotovo petnaest godina. Smatramo da je dužnost Akademije sudjelovati i u provedbi Strategije, savjetima i primjedbama. Pritom se treba rukovoditi sljedećim načelima.

1. Obrazovanje i školstvo potrebno je kontinuirano i postupno reformirati te dograđivati u skladu sa smjerom razvoja u Europskoj uniji i ostalim razvijenijim zemljama svijeta uvažavajući razvoj znanosti i potrebe za educiranim mladim naraštajem te mogućnosti i specifičnosti Republike Hrvatske.

2. Kako bi radne skupine mogle kompetentno obaviti zadaću, nužno je da u njihov sastav budu uključeni i stručnjaci za pojedina područja. Nije moguće reformirati obrazovanje i školstvo a da se ne vodi računa o samom predmetu reformiranja, tj. o gradivu koje se u školama predaje.

3. Pri izboru sastava svake radne skupine treba voditi računa o tri aspekta: općem (pedagog, psiholog), učeničkom (nastavnik škole, predmetni metodičar sa sveučilišta) i stručnom.

4. Sa STEM edukacijom (matematika, fizika, kemija, biologija, tehnika) treba započeti već u osnovnom obrazovanju. Pritom se treba držati ustanovljenog i prokušanog reda. Pojedine temeljne discipline ne smiju se uklopiti u zajednički predmet kao što bi to npr. moglo biti prirodoslovlje. Međutim, uputno je prirodoslovlje, kao predmet opisnog karaktera, uključiti kao uvod prije nego što se započne s predavanjem gradiva fizike i kemije.

5. Nastavnici koji predaju pojedino gradivo trebaju diplomirati iz struke na odgovarajućem fakultetu.

6. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti ustanovit će Vijeće za obrazovanje i školstvo u koje će, uz članove Akademije, uključiti i pojedince koji se aktivno, znalački i kompetentno bave problematikom obrazovanja u školama. Vijeće će pratiti rad na reformi obrazovanja te svojim primjedbama i savjetima pridonijeti provedbi cjelovite kurikularne reforme.

At the 5th (214th) session held on 27 May 2015, the Presidency of the Croatian Academy of Sciences and Arts has adopted the following:

DECLARATION ON THE MONITORING OF THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL REFORM

Summary: The Croatian Academy of Sciences and Arts has participated in the creation and formulation of The Education, Science and Technology Strategy of the Republic of Croatia for almost fifteen years. We believe it is the Academy's duty to participate in the implementation of the Strategy as well, offering counsel and feedback. The following principles should be applied in the process:

1. Schools and education need continuous and gradual reforms and upgrades in line with developmental directions in EU member states and in other developed countries, taking into consideration scientific progress, the need to educate younger generations, as well as the opportunities in and specific qualities of the Republic of Croatia.

2. In order to work competently, it is necessary for working groups to include experts in certain areas. It is not possible to reform education and the school system without considering the subject of the reform itself, i.e. the curriculum taught in schools.

3. When selecting members of each working group, three aspects should be taken into consideration: general (for which there should be educationalists and psychologists), the students (school teachers and subject specialists from academia) and the professional.

4. STEM education (mathematics, physics, chemistry, biology, technical science) should begin as early as in primary school. The existing and already tested order should be respected in the process. Certain fundamental disciplines must not be blended into one single school subject, for example the natural sciences. However, it is advisable to introduce the natural sciences, as a descriptive school subject, prior to teaching physics and chemistry.

5. Staff that teach a certain subject need to have a corresponding university degree for that profession.

6. The Croatian Academy of Sciences and Arts will form an Education Council, composed of members of the Academy and of individuals who deal with school education issues in an active, professional and competent manner. The Council will monitor the progress of educational

reform, providing feedback and advice that will contribute to the implementation of integral curricular reform.

IZJAVA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U VEZI S DOGAĐANJIMA NA TRGU SVETOG MARKA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti izražava žaljenje zbog događanja na Trgu svetog Marka u Zagrebu i poziva na rješavanje otvorenih pitanja u demokratskom i tolerantnom ozračju. Hrvatski branitelji najzaslužniji su za samostalnu hrvatsku državu i obveza je svakoga društva da se prema njima i svim stradalnicima Domovinskog rata odnosi s dužnim poštovanjem. U ovim teškim vremenima potrebni su nam nacionalno jedinstvo, razum, staloženost i poštivanje temeljnih ustavom zajamčenih vrednota, a ne dodatne podjele kojima se u hrvatsko društvo unosi malodušnost i pesimizam i Hrvatska koči na svom putu prema društvenom i gospodarskom napretku.

U Zagrebu, 29. svibnja 2015.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

DECLARATION OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS REGARDING EVENTS ON ST MARK'S SQUARE

The Croatian Academy of Sciences and Arts wishes to express its regret about events on St Mark's Square in Zagreb and to call upon the parties to solve the burning issues in a democratic and tolerant manner. Croatian veterans made the largest contribution to the creation of an independent Croatian state and society is obliged to treat them and all other victims of the Homeland War with due respect. In these hard times, we need national unity, reason, stability and respect for the fundamental values guaranteed by the Constitution, and certainly not further divisions which bring dejection and pessimism into Croatian society and hinder Croatia on its way to social and economic progress.

Zagreb, 29 May 2015
CROATIAN ACADEMY OF
SCIENCES AND ARTS

IZJAVA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U POVODU DOGAĐANJA U RJEŠAVANJU GRANIČNOG SPORA S REPUBLIKOM SLOVENIJOM

Postupkom Republike Slovenije i arbitra kojeg je imenovala u arbitraži za rješavanje graničnog spora s Republikom Hrvatskom bitno je povrijeđen arbitražni sporazum i učinjena flagrantna povreda temeljnog načela neovisnosti, nepristranosti i suzdržavanja strana u sporu od svakog utjecanja na arbitre izvan pravila postupka, na čemu počivaju svi arbitražni postupci. Tim činom i očito neprihvatljivim načinom utjecaja slovenskog arbitra na druge arbitre ugovoreni način arbitriranja izgubio je svaki smisao za ispunjenje zadatka koji je povjeren arbitražnom vijeću. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, koje je poslanje da skrbi o nacionalnom identitetu, smatra svojom dužnošću pozvati na poduzimanje pravnih radnji u skladu s pravilima međunarodnog prava prijeko potrebnih za očuvanje hrvatskih nacionalnih interesa u rješavanju graničnog spora s Republikom Slovenijom u za to primjerenom pravnom postupku.

U Zagrebu, 25. srpnja 2015.
HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

DECLARATION OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS REGARDING THE SETTLEMENT OF THE BORDER DISPUTE WITH THE REPUBLIC OF SLOVENIA

The act committed by the Republic of Slovenia and their arbitrator appointed to settle the border dispute with the Republic of Croatia has seriously and flagrantly violated the arbitration process and the fundamental principle of the independence, impartiality and restraint of the parties to a dispute from any form of influence on arbitrators outside the rules of the procedure, which is the core principle of arbitration. After this unacceptable and blatant attempt of the Slovenian arbitrator to influence other arbitrators, the border dispute arbitration has lost all meaning and it can no longer complete the task assigned to the arbitration council. The Croatian Academy of Sciences and Arts, whose mission is to guard the national identity, feels obliged to call for legal actions in line with norms of international law, crucial for the preservation of Croatian national interests in the settlement of the border dispute with the Republic of Slovenia in a legally adequate manner.

Zagreb, 25 July 2015
CROATIAN ACADEMY OF
SCIENCES AND ARTS

Događanja u HAZU u 2015.

Events at the Croatian Academy in 2015

UMIJEĆE OPISIVANJA AKADEMIKINJE VERE HORVAT-PINTARIĆ

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 15. siječnja 2015. javnosti je predstavljena knjiga *Umijeće opisivanja* autorice akademkinje Vere Horvat-Pintarić, vodeće hrvatske povjesničarke i teoretičarke umjetnosti. Knjigu je objavila Akademija u svojoj ediciji *Artis Historia*, a predstavili su je akademik Tonko Maroević i prof. dr. sc. Zvonko Maković, član suradnik HAZU.

Na život i djelo akademkinje Vere Horvat-Pintarić u uvodnom je govoru podsjetio predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić istaknuvši njezinu erudiciju, visoku stručnost te otvorenost novim fenomenima poput masovnih medija. "Hrvatska akademija ponosna je na akademkinju Veru Horvat-Pintarić, a njezino djelo poruka je koju Akademija kao jedna od temeljnih nacionalnih institucija daje društvu. Kao što su u povijesti članovi Akademije davali doprinose izgradnji hrvatskog identiteta, tako i danas osiguravaju prepoznatljivost Hrvatske i njezine kulture u svijetu. Važan je i pedagoški rad akademkinje Horvat-Pintarić. Odgojila je brojne generacije povjesničara umjetnosti, bila je zahtjevna i stroga, ali stekla je legendaran status te i sama postala institucija", kazao je akademik Kusić.

Knjiga *Umijeće opisivanja* donosi pretežno primjere iz slikarstva s namjerom da ukaže na temeljni poredak koji određuje likovni smisao djela. Na taj način stječe se uvid u ona svojstva djela koja ga određuju u stilskom pogledu, kao i u pogledu njegova mjesta i značenja u cjelini umjetnikova opusa. Knjiga ujedno vodi čitatelja prema odgovoru na pitanje čemu služi opisivanje, jer time se mogu vidjeti razlike u slikarskom i kiparskom postupku između pojedinih autora ili vremenskih razdoblja. Aka-

demkinja Horvat-Pintarić u knjizi je pojasnila da piše samo o djelima koja je uživo vidjela, jer "samo izravni uvid u djelo omogućuje opažajne doživljaje i proces uosjećavanja, što je nužno za razumijevanje umjetničkog djela". (M. L.)

THE ART OF DESCRIBING BY VERA HORVAT-PINTARIĆ

On 15 January 2015, the Academy Library hosted a presentation of the book entitled *Art of Describing* (*Umijeće opisivanja*) authored by Vera Horvat Pintarić, Full Member of the Croatian Academy and a leading Croatian art historian and theoretician. The book was published in the *Artis Historia* edition of the Croatian Academy and it was presented by Tonko Maroević, Full Academy Member and Professor Zvonko Maković, Associate Member of the Croatian Academy. In his introductory speech, Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, spoke about the life and work of Vera Horvat Pintarić by stressing her erudition,

extertise and openness to new phenomena such as the mass media. “The Croatian Academy is proud of Vera Horvat Pintarić. Her work is a message sent to the society by the Academy, one of the fundamental national institutions. Just as members of the Academy in the past made their contribution to the construction of the Croatian identity, so they make sure in the present too that Croatia and its culture have international recognition. Also important is Horvat Pintarić’s academic work. She has educated numerous generations of art historians; she was demanding and strict, but she has gained a legendary status and become an institution herself”, Kusić added. *The Art of Describing* examines mostly paintings with which the author wants to point to the fundamental order that defines the artistic sense of individual works. In that way the viewer gains an insight into those qualities of an artwork that define it in terms of style and its place and meaning within the artist’s oeuvre. The book also guides the reader from the question of the purpose of describing to the answer that description discovers differences in painting or sculpting techniques of individual artists or in artistic periods. Horvat Pintarić explains in the book that she writes only about the art she has seen in real life because “only direct contact with a work of art can allow the perception and empathy necessary for understanding.”

PREDAVANJA O DEMOKRACIJI

U organizaciji Znanstvenog vijeća za mir i ljudska prava HAZU i Kabineta za pravne, političke i sociološke znanosti *Juraj Križanić*, 29. siječnja 2015. u palači HAZU održana su predavanja posvećena demokraciji, s naglaskom na njezine korijene u antičkoj Grčkoj i probleme s kojima se suočava danas. O demokraciji u antičkoj Grčkoj govorio je prof. dr. sc. Damir Barbarić, koji je upozorio da mnoge kritike na njezin račun, među kojima su i kritička djela Platona i Aristotela, potječu iz vremena nakon klasičnog doba grčke demokracije. “Teze protiv grčke demokracije su da ona uopće ne poznaje pojam općih ljudskih prava i individualnih sloboda, da ne zna za predstavničko odlučivanje i da je zato izložena demagozima koji manipuliraju mnoštvom, međutim pojam države i građanina kao individualca sa svojom slobodom i pravima potječe iz doba helenizma i anakrono je prigovarati da tih pojmova u klasičnoj grčkoj demokraciji nema”, kazao je prof. dr. sc. Barbarić. Akademik Zvonko Posavec govorio je o ugroženosti moderne demokracije i upozorio da je, uz ostalo, ugrožava i težnja za neograničenom afirmacijom pojedinca, što slabi osjećaj solidarno-

sti i povezanosti. “Bez solidarnosti i međusobnog povezivanja nema demokracije”, kazao je akademik Posavec spomenuvši kao primjer Njemačku uoči dolaska nacizma na vlast. Upozorio je da u XXI. stoljeću jačaju globalne institucije u kojima se ne stvaraju demokratske strukture i da je pitanje na koji će se način demokracija nositi sa suvremenim izazovima kao što su imigracija, starenje stanovništva ili ekološka pitanja. Akademik Posavec osvrnuo se i na teze da je najbolji sustav vladavine prosvijećeni apsolutizam kazavši da su ljudi današnjice toliko obaviješteni i obrazovani da bi bilo neukusno prihvatiti da ih jedan autokrat poučava što je dobro za njihov život. (M. L.)

LECTURES ON DEMOCRACY

On 29 January 2015, the Croatian Academy hosted a series of lectures on democracy with a special emphasis on its roots in Ancient Greece and the problems it has to face today. The lectures were organised jointly by the Croatian Academy’s Scientific Council for Peace and Human Rights and the Juraj Križanić Cabinet for Legal, Political and Sociological Sciences.

Ancient Greek Democracy was discussed by Prof. Damir Barbarić who reminded that much criticism of it, including Plato and Aristotle’s critical works, originated in the period that came after the Classical period of Greek democracy. “Arguments against Greek democracy include the fact that it completely failed to recognise the concept of general human rights and individual freedom, that it was not familiar with representative decision-making and that it therefore fell prey to demagogues who manipulated the masses.

However, the concept of the state and citizens as individuals with their own freedom and rights did, in fact, stem from the Hellenistic period and it would be anachronistic to say that these concepts did not exist at all in Ancient Greek democracy“, Prof. Barbarić asserted. Full Academy Member Zvonko Posavec spoke about the endangered state of modern democracy and stressed that it has been threatened, among other things, by the tendency for boundless assertion of the individual, which weakens the feeling of solidarity and connectedness. “Without solidarity and mutual relationships there is no democracy“, claimed Posavec, taking as an example Germany shortly before the rise of Nazism to power. He warned about the increasing power of global institutions in the 21st century that have no democratic structures and he raised the question of the ability of democracy to face modern challenges such as immigration, an aging population and ecology. Posavec also touched upon the claims in favour of enlightened absolutism as the best ruling system by saying that people today are so informed and educated that it would be crass to accept the notion of an autocrat teaching them what is best for them.

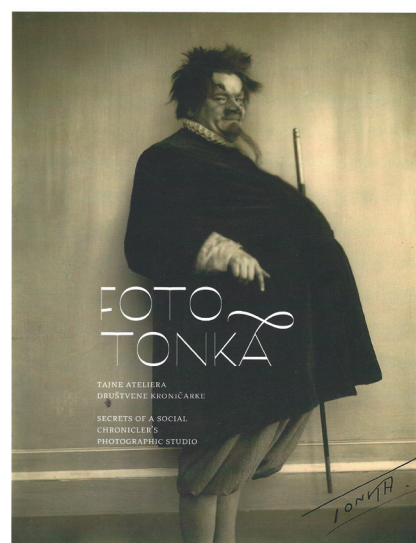
FOTO TONKA. TAJNE ATELIERA DRUŠTVENE KRONIČARKE

U Noći muzeja 30. siječnja 2015. u zagrebačkoj Galeriji Klovićevi dvori otvorena je izložba *Foto Tonka. Tajne ateliera društvene kroničarke*, realizirana u suradnji Galerije Klovićevi dvori i Odsjeka za povijest hrvatskoga kazališta HAZU. Na izložbi je predstavljen opus fotografinje Antonije Vajde (udane Kulčar, potom Prut), u hrvatskome kulturnom pamćenju poznatije kao Foto Tonka. Autorica izložbe Lovorka Magaš Bilandžić i kustosica Iva Sudec Andreis popularnu su Foto Tonku predstavile u više prepoznatljivih stvaralačkih segmenata njezina djelovanja, kao što su portretne fotografije, reportažne fotografije i fotografije na kojima su zabilježena sva važna društvena i kulturna događanja u tadašnjem Zagrebu (utrke, balovi, kupališni život, natjecanja...) ili istaknuti događaji u životu pojedinca (vjenčanja, krizme, krštenja...), fotografije aktova, fotografije kraljevske obitelji te kazališne fotografije u koje, osim fotografija kazališnih umjetnika i predstava Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu, valja ubrojiti i fotografije plesne umjetnosti. Izložbom i pratećim katalogom opus Foto Tonke smješten je u kontekst europskih i svjetskih fotografskih trendova prve polovice XX. stoljeća, aktualnih stilova i tehnika fotografiranja,

raširenosti ženskih fotografskih atelijera u međuračju, ali i procesa redefiniranja ženske uloge u društvu i ženskoga identiteta u profesionalnoj i privatnoj sferi. Zagrebačka izložba zatvorena je 26. travnja 2015., a potom je gostovala i u drugim sredinama (Rogaška Slatina, Osijek). (M. P.)

FOTO TONKA. SECRETS OF A SOCIAL CHRONICLER'S PHOTOGRAPHIC STUDIO

The exhibition entitled *Foto Tonka. Secrets of a Social Chronicler's Photographic Studio* was opened during the event *Museum Night*, on 30 January 2015, at *Klovićevi dvori* Gallery in Zagreb. The exhibition was produced jointly by *Klovićevi dvori* Gallery and the Division of the History of Croatian Theatre of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The exhibition presented the oeuvre of the photographer Antonija Vajda (later: Kulčar; Prut), better known in Croatian cultural memory as *Foto Tonka*. Lovorka Magaš Bilandžić, author of the exhibition concept, and Iva Sudec Andreis, curator, presented the popular *Foto Tonka* in several recognisable artistic segments of her work – for instance portrait photographs, report photographs, and photographs recording all the major social and cultural events in Zagreb of that time (races, festive balls, bathing-places, competitions, etc.) or important events in the life of individual persons (weddings, communions, christenings, etc.), nudes; photo-

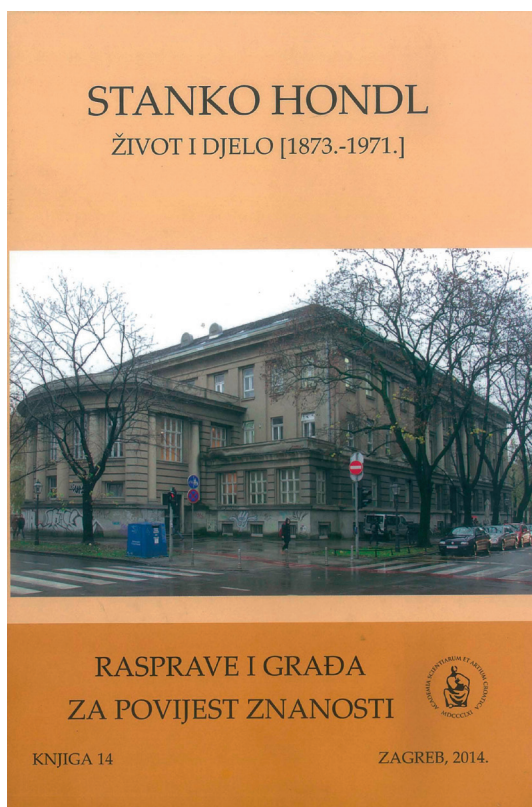

graphs of the royal family, and theatrical photos. Additionally, there are photographs of theatre artists and of performances of the Croatian National Theatre in Zagreb, as well as photographs recording the art of dance. The exhibition and the accompanying catalogue set the oeuvre of *Foto Tonka* in the context of European and world photographic trends of the first half of the 20th century, contemporary photographic styles and techniques, the frequency of female-run photographic studios in the inter-war period, and processes of redefining the female role in society and the female identity in professional and private sphere. The exhibition was on view until 26 April 2015 in Zagreb, and subsequently it was put on in other parts of Croatia (Rogaška Slatina, Osijek).

STANKO HONDL, ŽIVOT I DJELO (1873. – 1971.)

U palači HAZU 27. veljače 2015. predstavljena je knjiga iz edicije *Rasprave i građa za povijest znanosti* Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti HAZU (urednici: prof. dr. sc. Snježana Paušek-Badždar i akademik Ksenofont Ilakovac) o akademiku Stanku Hondlu, tajniku Matematičko-prirodoslovnog razreda, potpredsjedniku Akademije (1933. – 1940.) i drugom sveučilišnom profesoru fizike. Bio je zaslužan i po tome što je uz izuzetno zalaganje, trud i entuzijizam uspio izgraditi tzv. Zgradu za fiziku na Marulićevu trgu 19 u Zagrebu. Njezina se gradnja, uslijed raznih nepovoljnih okolnosti, otegnula, pa je konačno dovršena tek 1937.

Nakon priloga o životu i djelu Stanka Hondla (dr. sc. Branko Hanžek), slijede dva opsežna priloga posvećena začetcima, dovršenju gradnje i korištenju zgrade za fiziku (dr. sc. Iva Muraj) te procesu gradnje te zgrade i početcima fizike na Mudroslovnom fakultetu (akademik Ksenofont Ilakovac i dr. sc. Branko Hanžek). Nakon toga slijede prilozi o Hondlovim sveučilišnim predavanjima iz eksperimentalne fizike (prof. dr. sc. Zvonko Benčić i dr. sc. Branko Hanžek) i o Hondlovu istraživanju znanstvenog djela Ruđera Boškovića (prof. dr. sc. Ilica Martinović) te analiza Hondlova prigovora Bazalinu tumačenju Spinozine filozofije (dr. sc. Bojan Marotti). Na kraju knjige jest iscrpna bibliografija radova Stanka Hondla (dr. sc. Branko Hanžek) te kratki životopisi autora pojedinih priloga. S. P.-B.

STANKO HONDL, LIFE AND WORK (1873 – 1971)

A book from the series *Rasprave i građa za povijest znanosti* (*Science History Discussions and Materials*) about Stanko Hondl, Full Member of the Croatian Academy, Secretary of the Department of Mathematical and Natural Sciences, Vice-President of the Academy (1933 – 1940) and professor of physics, was presented on 27 February 2015 in the Academy palace (editors: Professor Snježana Paušek-Badždar and Ksenofont Ilakovac, Full Member of the Croatian Academy). Among other things, Stanko Hondl can take the credit for the completion of what is called the Physics Building on Marulićev trg 19 in Zagreb, which was constructed thanks to his great devotion, hard work and enthusiasm. The construction was delayed due to various unfavourable circumstances, but the building was finally completed in 1937.

The beginning is dedicated to Stanko Hondl's life and work (Branko Hanžek, PhD), followed by two elaborate articles, one about the construction of the physics building from the start till the end and about its use once completed (Iva Muraj, PhD), and the other about the construction process and the introduction of physics as one of the majors at the Faculty of Philosophy (Ksenofont Ilakovac, Full Member of the Croatian Academy and Branko Hanžek, PhD). Next, there are articles on

Hondl's university lectures in experimental physics (Professor Zvonko Benčić and Branko Hanžek, PhD), on his research into Ruđer Bošković's scientific work (Professor Ivica Martinović), and finally an analysis of Hondl's objections to Bazala's interpretation of Spinoza's philosophy (Bojan Marotti, PhD). A detailed bibliography of Stanko Hondl's work (Branko Hanžek, PhD) is listed at the end of the book, accompanied by short CVs of the authors of articles.

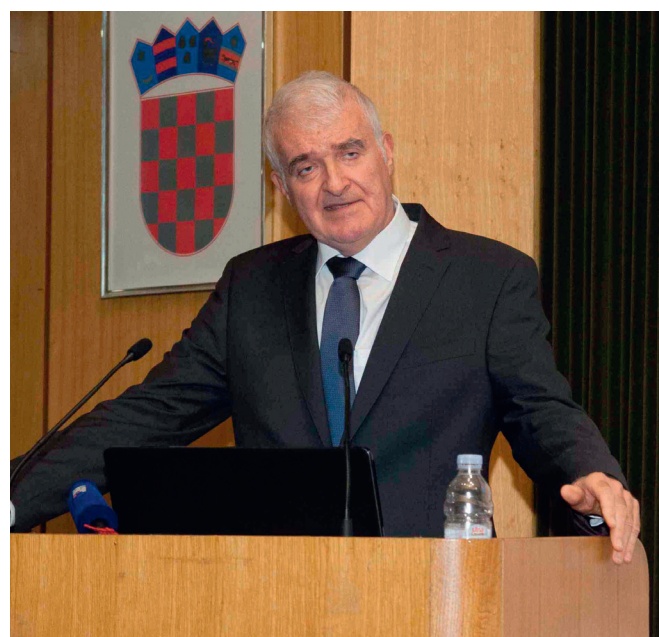
PRVI DAN INŽENJERA REPUBLIKE HRVATSKE

Pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te u organizaciji Hrvatskog inženjerskog saveza i Akademije tehničkih znanosti Hrvatske, 2. ožujka 2015. prvi je put obilježen Dan inženjera Republike Hrvatske. Na proslavi je uvodno govorio predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, koji je upozorio da su u posljednja dva desetljeća tehnička inteligencija i znanost u Hrvatskoj pali u drugi plan, dok su ranije njihova društvena uloga i utjecaj bili veći. Akademik Kusić spomenuo je i djelovanje Razreda za tehničke znanosti HAZU, koji je po godini osnutka najmlađi, ali je jedan od najaktivnijih Akademijinih razreda s obzirom na činjenicu da u njemu djeluje šest znanstvenih vijeća koja, uz akademike, okupljaju i znanstvenike i stručnjake izvan Akademije. To su Znanstveno vijeće za energetiku, Znanstveno vijeće za naftu, Znanstveno vijeće za pomorstvo, Znanstveno vijeće za promet, Znanstveno vijeće za tehnološki razvoj i Znanstveno vijeće za istraživačku infrastrukturu Hrvatske. "Upravo je iz Razreda za tehničke znanosti potekla i inicijativa za izradu Smjernica za strategiju znanosti i obrazovanja, temeljem kojih je nastala Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije", podsjetio je akademik Kusić. Dan inženjera Republike Hrvatske osmišljen je radi strateškog pozicioniranja inženjerstva u interesu razvoja gospodarstva i unapređenja kvalitete života u Hrvatskoj, a datum je odabran u spomen na 2. ožujka 1878., kad je u Zagrebu osnovan *Klub inženirah i arhitektah*, preteča Hrvatskog inženjerskog saveza. (M. L.)

THE FIRST ENGINEERS' DAY IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The first Engineers' Day in the Republic of Croatia was celebrated on 2 March 2015, sponsored by the Croatian Academy of Sciences and

Arts and organized by the Croatian Engineering Association and the Croatian Academy of Technical Sciences. In his opening speech Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, warned that in Croatia, technical intelligence and science have been put on the back burner in the last two decades, whilst their social role and influence used to be greater. Academy President Kusić also mentioned the work of the Croatian Academy Technical Sciences Department, which is the youngest, but also one of the most active Academy departments, since it comprises six scientific councils whose members are both full Academy members and scientists and professionals outside the Academy. These are the Scientific Council for Power Supply, the Scientific Council for Crude Oil, the Scientific Council for Maritime Affairs, the Scientific Council for Traffic, the Scientific Council for Technological Development and the Scientific Council for Croatian Research Infrastructure. "It was precisely the Technical Sciences Department that took the initiative to make the Guidelines for the Science and Education Strategy that were the basis for the Education, Science and Technology Strategy", Academy President Kusić recalled. The goal of the Engineers' Day in the Republic of Croatia is to position engineering strategically so as to foster economic growth and to improve the quality of life in Croatia, and the particular date was chosen so as to commemorate 2 March 1878 when Klub inženirah i arhitektah (Engineers' and Architects' Club), precursor of the Croatian Engineering Association, was founded in Zagreb.

PREDAVANJE AKADEMKINJE VIDE DEMARIN MOZAK KOJI TRAJE

U sklopu Tjedna mozga 19. ožujka 2015. akademkinja Vida Demarin održala je u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti predavanje na temu *Mozak koji traje – najnovije spoznaje o očuvanju zdravlja mozga* u kojem je govorila o načinima na koje se može izbjeći rizik od neuroloških bolesti i sačuvati svježinu mozga. Upozorila je da je među prvih 10 bolesti koje uzrokuju invalidnost osam neuroloških, a da Europa godišnje na liječenje posljedica neuroloških bolesti troši 800 milijardi eura, što je trećina svih troškova za zdravstvo.

“U svijetu godišnje 15 milijuna ljudi dobije moždani udar, dok ih četiri milijuna boluje od Parkinsonove bolesti, 65 milijuna od epilepsije, a čak 350 milijuna od depresije”, kazala je akademkinja Demarin istaknuvši da u 20 posto slučajeva na te bolesti utječe genetski čimbenik, a 80 ih posto ovisi o životnim navikama i ponašanju. “Stupovi očuvanja zdravog mozga su otkrivanje čimbenika rizika, zdrava prehrana, redovita tjelesna aktivnost, emocionalna stabilnost i vježbanje moždanih funkcija”, dodala je akademkinja Demarin. Pojasnila je da na promjenu čimbenika rizika može utjecati promjena stila života, kao i mediteranska prehrana, uz smanjenje količine šećera u hrani. “Osobe koje su uzimale više od pet porcija voća i povrća dnevno smanjile su rizik od moždanog udara za 26 posto, a one koje su uzimale tri porcije smanjile su rizik za 11 posto”, kazala je akademkinja Demarin. Kako bi se smanjio stres, potreban je pozitivan pristup životu,

a radi očuvanja funkcija mozga, važno je izbjegavati rutinu i prakticirati *brain fitness* stalnim korištenjem mozga, primjerice stjecanjem novih znanja, učenjem jezika, rješavanjem križaljki, jer se mozak uporabom čuva i razvija. (M. L.)

VIDA DEMARIN'S LECTURE THE LASTING BRAIN

On 19 March 2015, Vida Demarin, Full Member of the Croatian Academy, gave a lecture entitled *The Lasting Brain – New Knowledge on Brain Health Maintenance*. The lecture was held at the Academy Library as part of the Brain Awareness Week. She spoke about ways in which to prevent neurological diseases and keep the brain fit. She said that among the first 10 diseases causing disability, eight are neurological. Additionally, the annual European budget for treating consequences of these diseases amounts to 800 billion euros, which is one third of all healthcare costs. According to Demarin, every year throughout the world, 15 million people have a stroke, while four million suffer from Parkinson's disease, 65 million from epilepsy and 350 million from depression. She also stressed that genetic factors are responsible for 20% of cases of stroke whereas factors related to life habits and personal behaviour are responsible for the remaining 80%. “The main ways in which to maintain a healthy brain is to discover risk factors, have a healthy diet, regular physical activity, emotional stability and brain function exercises”, Demarin added. She also explained that the change of risk factors can be influenced by the change of lifestyle, Mediterranean food, and lower amounts of sugar in food. “People who took more than five portions of fruit and vegetables on a daily basis decreased the risk of stroke by 26%, and those who took three portions decreased it by 11%”, Demarin said. In order to decrease stress it is necessary to have a positive view on life, and in order to preserve brain functions one should avoid routine and practice brain fitness by constantly using the brain, for example, by gaining new knowledge, learning foreign languages, solving cross-word puzzles. By using the brain, we can both develop it and keep it healthy.

PREDSJEDNIK HAZU POSJETIO OSNOVNU ŠKOLU

Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić posjetio je 20. ožujka 2015. Osnovnu školu Tituša Brezovačkog u zagrebačkom naselju Španskom, gdje je učenicima i nastavnicima održao predavanje o povijesti i ustroju HAZU. Akademik Kusić podsjetio je na istaknute osobe koje su u protekle 154 godine bili članovi Akademije, a koje su svojim radom dale velik doprinos hrvatskoj, ali i europskoj i svjetskoj kulturi, znanosti i umjetnosti. Istaknuo je i veliko umjetničko i kulturno blago koje HAZU čuva kao najviša hrvatska znanstvena, kulturna i umjetnička institucija i čuvarica hrvatskoga nacionalnog identiteta. „Jedan od prioriteta Akademije bit će okretanje mladima, ne samo na fakultetima, nego i u osnovnim i srednjim školama“, kazao je akademik Kusić, koji je dao i intervju za školski list u kojem je poručio da je za uspjeh u životu iznimno važan sustavan rad i vjera u sebe i svoje mogućnosti te je upozorio na krizu sustava vrijednosti. „Upravo je uloga HAZU da utječe na promjenu sustava vrijednosti i načina razmišljanja i djelovanja. U razvijenijim zemljama, kad se pojavi neki problem, tada ga se počinje rješavati, a kod nas se troši energija na traženje krivca“, rekao je akademik Kusić. (M. L.)

ACADEMY PRESIDENT VISITS PRIMARY SCHOOL

On 20 March 2015 the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Zvonko Kusić visited the Tituš Brezovački Primary School in the neighbourhood Špansko in Zagreb, where he gave a lecture on the history and organization of the Croatian Academy of Sciences and Arts. Professor Kusić listed some distinguished figures who were members of the Academy in the past 154 years, and whose work was a great contribution not only to Croatian, but also to European and global culture, science and art. He added that the Croatian Academy of Sciences and Arts, as the supreme institution in Croatia for science, culture and art, and the guardian of the Croatian national identity, is also responsible for the safekeeping of a great artistic and cultural treasure. „One of the Academy's priorities is to turn to young generations, not only those at university, but also in primary and secondary schools“, said Professor Kusić. He gave an interview for the school newspaper in which he told pupils that the key to success in life is systematic work and faith in oneself and one's abilities and drew their

attention to the crisis of values. „One of the roles of the Croatian Academy is to induce changes in the system of values and in the way of thinking and acting. In developed countries, whenever a problem appears, it begins to be solved immediately, while here in Croatia we waste time looking for someone to blame“, added Professor Kusić.

RASPRAVA O BUDUĆNOSTI EUROPSKE UNIJE

Pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a u organizaciji Instituta za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) i inicijative *New Pact for Europe*, 8. travnja 2015. u Akademijinoj palači održana je rasprava o budućnosti Europske unije na kojoj su, uz predstavnike Akademije i istraživače IRMO-a, sudjelovali hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu, saborski zastupnici, dužnosnici Vlade, stručnjaci koji se bave europskim integracijama te političkim i gospodarskim temama i voditelj predstavništva Europske komisije u Hrvatskoj.

Projekt *New Pact for Europe* (*Novi sporazum za Europu*) pokrenuo je konzorcij 11 europskih zaklada okupljenih oko belgijske Zaklade *Kralj Baudouin* i njemačke Zaklade *Bertelsmann* radi poticanja paneuropske rasprave te prikupljanja novih razmišljanja i ideja o tome kako se suočiti sa sve većim izazovima i približiti stavove unutar i između europskih država o budućnosti EU. Na ovogodišnjem okruglom stolu raspravljalo se o drugom dokumentu, *Prema novom sporazumu za Europu*, koji je izradila skupina stručnjaka okupljenih oko inicijative *New Pact for Europe*. Polazište doku-

menta jest potreba stvaranja novog saveza država članica Europske unije i građana kako bi se Uniji omogućilo da nadvlada trenutačni reaktivni obrazac djelovanja. Stoga se prijedlozi za daljnje reforme u EU temelje na tri stupa: na Uniji koja potiče, na Uniji koja podupire te na Uniji koja je otvorena za participaciju građana. Također se ističe da bi se velikim projektom europske energetske unije mogao ostvariti velik kohezivni učinak za države članice. Većina govornika složila se s tvrdnjom da se, usprkos svim poteškoćama, Unija pokazala otpornom na krizu. Tome su osobito pomogli novi mehanizmi ekonomskog upravljanja koji su izgrađeni tijekom krize kao što su Europski semestar ili Bankarska unija. Ipak, velik je problem činjenica da su se zbog krize povećale razlike i fragmentacija među državama članicama i unutar njih te da su periferne članice eurozone i dalje suočene s velikim rastom makroekonomskih neravnoteža. Stoga se kao temeljna dilema nameće pitanje postoji li dovoljno snage i političke volje da se krizu prevlada kvalitetnijim tipom zajednice. (M. L.)

DEBATE ON THE FUTURE OF EU

A debate on the future of the European Union took place at the Academy Palace on 8 April 2015. It was organised by the Institute for Development and International Relations (IRMO) and the *New Pact for Europe* initiative under the patronage of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The participants included representatives of the Croatian Academy, IRMO researchers, Croatian representatives in the European Parliament, Croatian Parliament members, government officials, experts in European integration, economic and political topics, and the Head of European Commission Representation in Croatia. The *New Pact for Europe* initiative set up a consortium of 11 European foundations gathered around the Belgian *King Baudouin Foundation* and the German *Bertelsmann Foundation* with the goal of encouraging European-wide debate and of harvesting new ideas about how to face growing challenges and bring positions in and between European countries about the future of the EU closer together. At this year's round table, the debate centred on the second report entitled *Towards a New Pact for Europe* drafted by a group of experts gathered around the *New Pact for Europe* initiative. The goal of the report is to create new alliances among EU member states and their citizens in order to enable the Union to overcome the current reactive mode of action. Proposals for further reforms in the EU

are therefore based on three pillars: the Enabling Union, the Supportive Union, and the Participatory Union that is open for citizen participation. It was also stressed that the great project of the European energy union could have a considerable cohesive impact on the member states. The majority of the speakers agreed with the claim that the Union has proved to be resilient to the crisis despite all the difficulties. Especially helpful were new economic management policies created during the crisis, such as the European Semester and the Banking Union. Nevertheless, the biggest problem seems to be the fact that the crisis was caused by the growing differences and fragmentation among and within the member states, and that the associated countries have been facing increasingly stronger macroeconomic imbalances. All this seems to raise the question of whether there is enough strength and political will to overcome the crisis through a better form of community.

100. OBLJETNICA ROĐENJA AKADEMKINJE VANDE KOCHANSKY-DEVIDÉ

U organizaciji Razreda za prirodne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Geološkog odsjeka i Geološko-paleontološkog zavoda Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskoga geološkog društva, Hrvatskoga geološkog instituta, Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, INA-Industrije nafte d.d., Odsjeka za paleontologiju HGD-a, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU, 9. travnja

CENTENARY OF THE BIRTH OF VANDA KOCHANSKY-DEVIDÉ

2015. u Knjižnici HAZU započeo je trodnevni međunarodni skup u povodu 100. obljetnice rođenja akademkinje Vande Kochansky-Devidé, istaknute hrvatske paleontologinje i prve žene redovite članice Akademije. Rodila se 10. travnja 1915., a umrla je 26. veljače 1990. Kao profesorica paleontologije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu odgojila je brojne generacije geologa i paleontologa, a u Hrvatsku je uvela i novu granu istraživanja – mikropaleontologiju. Istraživala je fosilne mekušce neogena, kredne i eocenske koralje, foraminifere (posebno fuzulinide) od paleozoika do neogena, vapnenačke alge te paleofloru. Objavila je stotinjak znanstvenih radova te više od stotinu stručno-popularnih radova i recenzija, kao i dva udžbenika paleontologije. Opisala je mnogobrojne nove fosilne rodove i vrste, a mnogi domaći i strani znanstvenici nazvali su po njoj izumrle vrste. Zaslužna je za objavljivanje prve geološke bibliografije u Hrvatskoj. Bila je urednica znanstvenih i stručnih časopisa, članica mnogih društava te aktivna u popularizaciji znanosti i zaštiti prirode. Akademkinja je postala 1973., a od 1975. bila je i dopisna članica Slovenske akademije znanosti i umjetnosti (SAZU). Akademik Mladen Juračić istaknuo da je Vanda Kochansky-Devidé, zajedno sa svojim prethodnicima Đurom Pilarom i Dragutinom Gorjanovićem Krambergerom, pozicionirala hrvatsku paleontologiju u europskim okvirima. (M. L.)

A three-day long international conference marking the centenary of the birth of Vanda Kochansky-Devidé, an esteemed Croatian palaeontologist and the first female full member of the Croatian Academy, was opened at the Academy Library on 9 April 2015. The conference was jointly organised by the Croatian Academy's Department of Natural Sciences, the Department of Geology and the Institute of Geology and Palaeontology of the University of Zagreb's Faculty of Science, the Department of Palaeontology of the Croatian Geological Society, the Croatian Institute of Geology, the Croatian Natural History Museum, INA Oil JSC, and the Croatian Academy's Institute for Quaternary Palaeontology and Geology. Kochansky-Devidé was born on 10 April 1915 and died on 26 February 1990. As a professor at the Faculty of Science, she educated numerous generations of geologists and palaeontologists, and introduced micropalaeontology as a new research field in Croatian science. She researched into Neogene fossils of molluscs, corals from the Cretaceous and Eocene, foraminifera (especially Fusulinida) from the Palaeozoic to the Neogene, Calcareous algae and palaeoflora. She published around hundred research papers, more than hundred professional and popular articles and reviews, and two palaeontological textbooks. She described numerous new fossil genera and species, and many Croatian and international scientists have named extinct species after her. She can claim the credit for publishing the first geological bibliography in Croatia. She edited scientific and professional journals, served as a member of numerous associations. She was actively engaged in the popularisation of science and protection of nature. She became a full member of the Academy in 1973, and a corresponding member of the Slovenian Academy of Sciences and Arts in 1975. Mladen Juračić, Full Member of the Croatian Academy, stressed that Vanda Kochansky-Devidé, together with her predecessors Đuro Pilar and Dragutin Gorjanović Kramberger, had positioned Croatian palaeontological studies within the European scientific framework.

PREDSTAVLJENA KNJIGA VELIKI OSJEČKI MOST / THE GREAT OSIJEK BRIDGE

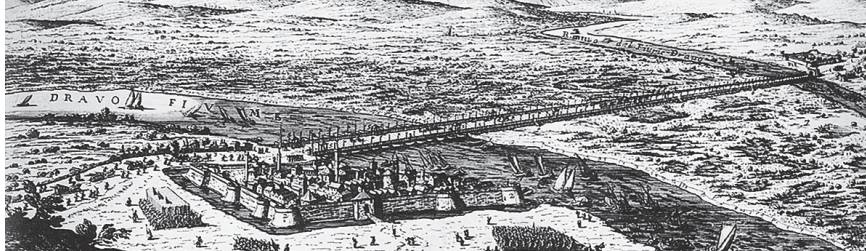
U Preporodnoj dvorani Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 15. travnja 2015. predstavljeno je dvojezično izdanje knjige *Veliki osječki most / The Great Osijek Bridge*, kojoj su autori Ivana Haničar Buljan, Nenad Moačanin, Milan Pelc, Mladen Pešić i Ratko Vučetić, a urednik akademik Andrija Mutnjaković. Knjigu je objavio Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Osijeku u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti kao rezultat istraživačkog rada provedenog u Institutu o Velikom osječkom mostu, tzv. Sulejmanovu mostu koji je kroz močvarna područja povezivao povijesna naselja Osijek i Dardu u razdoblju 1526. – 1687. u duljini od šest kilometara. Knjiga je drugi svezak edicije *Mursa Aeterna – Vječni Osijek*, a objavljena je uz potporu Veleposlanstva Republike Turske u Hrvatskoj i Turskog instituta za podvodnu arheologiju iz Istanbula. Predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić izrazio je zadovoljstvo što se ta knjiga vezana uz povijest Osijeka objavljuje upravo u godini u kojoj se slavi 200. obljetnica rođenja velikog Osječanina Josipa Jurja Strossmayera, utemeljitelja Akademije. Podsjetio je na dosadašnju suradnju Akademije s Turskom, među ostalim i na digitalizaciju Orijentalne zbirke Arhiva HAZU koju je 2014. obavio Institut *Yunus Emre* iz Ankare.

Turski veleposlanik Ahmet Tuta Veliki osječki most nazvao je remek-djelom osmanske arhitekture u Hrvatskoj koji je imao ne samo vojno-strateško nego i trgovačko i gospodarsko značenje, zbog čega je Osijek pod osmanskom vlašću postao važno gradsko središte i razvio se kao multikulturalni grad, u čemu može biti uzor i u današnje vrijeme. "Most simbolizira multikulturalnu prirodu hrvatsko-turskih odnosa koji se nisu svodili samo na vojne pohode, nego i na trgovački i kulturni razvoj, a simbolizira i današnju ulogu Hrvatske kao mosta između srednje i jugoistočne Europe", kazao je veleposlanik Tuta.

Akademik Andrija Mutnjaković istaknuo je da su geostrateški položaj Osijeka s mostom koji otvara put u srednju Europu dobro uočili stratezi osmanskih osvajачkih pohoda koji su Osijek odmah nakon osvajanja 1526. pretvorili u jaku utvrdu. (M. L.)

PRESENTATION OF THE BOOK VELIKI OSJEČKI MOST / THE GREAT OSIJEK BRIDGE

The bilingual edition of the book *Veliki osječki most / The Great Osijek Bridge*, whose authors are

Ivana Haničar Buljan, Nenad Moačanin, Milan Pelc, Mladen Pešić and Ratko Vučetić, and the editor and Full Academy member Andrija Mutnjaković, was presented in the Illyrian State-room of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 15 April 2015. The book was published by the Academy Institute for Scientific Research and Artistic Work in Osijek, in collaboration with the History of Art Institute, as a result of research into the Great Osijek Bridge, also known as Suleiman's Bridge. The bridge was six kilometres long and, stretching across marshland, it connected Osijek and Darda in the period from 1526 to 1687. This book is the second volume of the edition, *Mursa Aeterna – Vječni Osijek* published thanks to the generous aid of the Embassy of the Republic of Turkey in Croatia and of the Turkish Institute for Underwater Archaeology from Istanbul. The President and Full Member of the Croatian Academy of Sciences and Arts Zvonko Kusić expressed his satisfaction that this book dealing with the history of Osijek was published in the same year that marked the 200th anniversary of the birth of the Osijek-born founder of the Academy, Josip Juraj Strossmayer. He also mentioned the present-day collaboration between the Academy and Turkey, part of which was the digitalization of the oriental collection of the Academy Archives, published in 2014 by Yunus Emre Institute in Ankara.

Turkish Ambassador Ahmet Tuta called the Osijek bridge a masterpiece of Ottoman architecture in Croatia that had military, strategic, commercial and economic importance and transformed Osijek under Ottoman rule into an important urban centre which then developed into the multicultural city it is today. "The bridge symbolizes the multicultural nature of Croatian-Turkish relations, characterized not only by military conquests, but also by commercial and cultural development. Also, it symbolizes the present role of Croatia as a bridge between Central and South-Eastern Europe", Ambassador Tuta said.

Andrija Mutnjaković, Full Member of the Croatian Academy, emphasized that the geostrategic position of Osijek was well spotted by the Ottoman military strategists, which resulted in the transformation of Osijek into a strong fortress town immediately after its conquest in 1526.

PRAVNA ZAŠTITA ŠUMA

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 16. travnja 2015. u palači HAZU održan je okrugli stol o pravnoj zaštiti šuma. Tom prigodom upozoreno je na probleme koji ugrožavaju hrvatske šume, šumarstvo i načelo potrajnosti. To su problemi ekološke provenijencije koji su povezani s funkcioniranjem šumskih ekosustava, marginalizacija šumarske struke i ugrožavanje šumarskog inženjera kao temeljnog čimbenika nastanka i optimalnog i potrajnog funkcioniranja šuma te problemi pravne regulative koja posredno ili neposredno ugrožava šume, šumarstvo i potrajnost. Upozoreno je i na činjenicu da danas postoji niz posebnih pravnih rješenja koja u praksi stvaraju mnoge probleme. Zakon o šumama mijenjan je osam puta, čime se narušava pravna sigurnost, a problem je i mjerodavnost pojedinih zakona i propisa te određivanje koji od njih ima prednost. Također je nužno naći odgovor na pitanje kako uskladiti potrebe za zaštitom šuma i šumskog zemljišta s privlačenjem investitora, povećanjem gospodarske aktivnosti, novim zapošljavanjem i jačanjem poslovne klime. (M. L.)

LEGAL PROTECTION OF FORESTS

The Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law of the Croatian Academy of Sciences and Arts held a round table dedicated to the legal protection of forests in the Academy palace on 16 April 2015. It was an appropriate occasion to draw attention to the problems that threaten Croatian forests, forestry and the principle of sustainable forest management. These ecological problems are linked to malfunctioning of the forest ecosystem, the marginalization of forestry as a profession, and disregard of forestry engineers, who represent the crucial element in the creation of forests and are vital for their optimal and sustainable management. In addition, various legal

and regulatory issues add to the seriousness of the problem, either directly or indirectly. Nowadays, an entire series of special legal decisions have developed, causing many problems in practice. The Forest Act was modified eight times, which calls legal security into question, while another problem is the relevance of certain acts and regulations, and how to determine which one of them has priority. Also, it is necessary to find a way to balance the need to protect forests and forest areas and the need to attract investors, to increase economic activity and to create new jobs and a better business climate.

TRIBINE INOVACIJE U MEDICINI

U organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Sveučilišta u Zagrebu, u 2015. su u HAZU održane dvije tribine na temu *Inovacije u medicini* kao dio ciklusa tribina *Inovacije i transfer tehnologije – poticaj gospodarskog razvoja Hrvatske*. Na tribini održanoj 22. travnja 2015. predstavljani su novi inovativni projekti: akademik Slobodan Vukičević predstavio je novi lijek za regeneraciju kosti OSTEOGROW, koji je bio prvi znanstveni projekt kojeg je koordinaciju Europska komisija 2011. povjerila Hrvatskoj. Prodekanica za znanost Stomatološkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Zrinka Tarle govorila je o eksperimentalnim kompozitnim materijalima temeljenima na amorfnom kalcijevu fosfatu, a prof. dr. sc. Igor Štoković, pročelnik Odjela za animalnu proizvodnju i biotehnologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održao je izlaganje *Veterinari za 22. stoljeće*. Na tribini održanoj 10. lipnja predstavljena su tri inovativna projekta. Doc. dr. sc. Mislav Jelić s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu govorio je o regeneraciji zglobova hrskavice koljena i objasnio svu složenost tog pitanja s obzirom na činjenicu da je koljeno najkompleksniji zglob u ljudskom tijelu. Dr. sc. Eddy Listeš iz Veterinarskog zavoda u Splitu predstavio je projekt jačanja centra za akvakulturnu proizvodnju i sigurnosni nadzor u jadranskim prekograničnim zemljama kojim se, uz ostalo, osigurava znanstvena ispravnost hrane dobivene iz mora poput školjaka, a prof. dr. sc. Ivan Alajbeg sa Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavio je projekt nearomatski naftalan. (M. L.)

PLATFORMS MEDICAL INNOVATIONS

In 2015 the Croatian Academy of Sciences and Arts and the University of Zagreb organized two scientific platforms called *Medical Innovations*, as part of the cycle *Innovations and Technology Trans-*

fer – *Stimulus for the Economic Growth of Croatia*. The platform held on 22 April 2015 presented innovative new projects: Slobodan Vukičević, Full Member of the Croatian Academy, presented a new drug for bone regeneration OSTEOGROW, which was the first scientific project whose coordination was assigned to Croatia in 2011 by the European Commission. Professor Zrinka Tarle, Vice-Dean for Science at the University of Zagreb School of Dentistry, talked about experimental composite materials based on amorphous calcium phosphate, while Professor Igor Štoković, Head of the Department for Animal Production and Biotechnology at the University of Zagreb School of Veterinary Studies, held a presentation *Veterinarians for the 22nd Century*. Three innovative projects were presented at the platform held on 10 June. Mislav Jelić, PhD, Senior Lecturer at the University of Zagreb School of Medicine talked about cartilage regeneration of the knee and explained how complex it is, as the knee is the most complex joint in the human body. Eddy Listeš, PhD, from the Institute of Veterinary Science in Split, presented the growth project for the centre of aquaculture production and safety monitoring in countries across the Adriatic Sea, which, among other things, helps to determine whether sea food, such as shellfish, is safe for consumption, and Ivan Alajbeg, Professor at the University of Zagreb School of Dentistry, presented a project for the use of non-aromatic naphthalene.

42. DANI HVARSKOG KAZALIŠTA

Tragom višedesetljetne tradicije, u gradu Hvaru je 6. – 9. svibnja 2015., u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te splitskoga Književnoga kruga, Grada Hvara i Hvarskoga pučkoga kazališta, održan znanstveni simpozij *Dani hvarskoga kazališta*. Krovna tema 42. *Dana – Publika i kritika* – okupila je tridesetak uglednih hrvatskih i inozemnih teatrologa, povjesničara književnosti, muzikologa i filmologa koji su govorili o raznovrsnim tipovima kazališnih publika i književnih čitatelja te njihovim kulturološkim, sociološkim i recepcijskim karakteristikama, poetikama pojedinih književnih, kazališnih i filmskih kritičara, suodnosu kazališne kritike i publike, kritičkom oblikovanju moda ili ukusa te različitim medijima kritike kao što su dnevne novine, časopisi, televizija, radio ili internet. *Dani hvarskoga kazališta* jedan su od malobrojnih skupova koji se može pohvaliti nepomućenim četrdesetogodišnjim kontinuitetom izlaženja zbornika znanstvenih radova, te je u sklopu *Dana* predstav-

ljen 41. zbornik radova s protekloga simpozija koji se bavio kulturnim pamćenjem Prvog svjetskoga rata. U dobre hvarske običaje spada i izvođenje kazališnih predstava, koncerata ili recitala, a ovoga puta simpozij je uveličan izborom poezije Borisa Marune u interpretaciji Milana Lakoša, gitarističkim koncertom Petra Čulića i predstavom *Covik, zvir i kriptost* L. Pirandella u izvedbi viškog Amaterskog kazališta *Ranko Marinković*. (M. P.)

THE 42ND DAYS OF THE HVAR THEATRE

Following up a years'-long tradition and organised by the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Split Literary Circle, the City of Hvar and the People's Theatre Hvar, a symposium entitled *Days of the Hvar Theatre* was held in Hvar 6–9 May 2015. The leading topic of the 42th *Days – the Audience and the Critics* – gathered around thirty distinguished Croatian and foreign theatre studies experts, literary historians, musicologists and experts in film studies, all of whom tackled diverse types of theatre audience and readers of literature, as well as their culturological, sociological and receptive characteristics; the poetics of individual literary, theatre and film critics; the interrelations of theatre critics and audience; the critical shaping of fashions or tastes; and the various media in which critical writings are published – e.g. daily newspapers, periodicals, television, radio or the Internet. *Days of the Hvar Theatre* is one of very few events that can boast of a four-decade continuity in publishing proceedings of the papers delivered at the symposium. The Proceedings of the 41st symposium, which discussed the cultural memory of World War One, was presented during the manifestation. Theatre performances,

concerts and recitals belong among the good old Hvar customs; this year's symposium was of a particularly festive character thanks to Boris Maruna's poetry interpreted by Milan Lakoš, Petra Čulić's guitar concert, and the comedy *Man, Beast and Virtue* by L. Pirandello performed by the *Ranko Marinković Amateur Theatre Company* from Vis.

ZAŠTITA POTROŠAČA

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 11. svibnja 2015. u Akademijinoj palači održan je okrugli stol posvećen zaštiti potrošača. Nakon donošenja novog Zakona o zaštiti potrošača iz 2014. uvedene su brojne izmjene radi poboljšanja djelotvornosti pravne zaštite potrošača u Hrvatskoj i usklađenja s pravom Europske unije. O procesnopravnoj zaštiti potrošača prema novom Zakonu govorio je prof. dr. sc. Mihajlo Dika, koji je iznio i povijesni prikaz reguliranja te problematike te pojasnio da u Hrvatskoj postoji apstraktna zaštita potrošačkih prava, dok je u Njemačkoj i Austriji ta zaštita individualna.

Prof. dr. sc. Tatjana Josipović govorila je o zaštiti potrošača u ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine. Ona se osvrnula i na Direktivu o ugovorima o potrošačkim kreditima EU koja se odnosi na stambene nekretnine i na dilemu treba li njezinu implementaciju u hrvatsko zakonodavstvo obaviti kroz više zakona ili donošenjem posebnog zakona. Prof. dr. sc. Alan Uzelac izlagao je o asimetričnim i hibridnim klauzulama u rješavanju potrošačkih sporova i upozorio da je procesnopravni sustav zaštite potrošača u Hrvatskoj neadekvatan, nefunkcionalan i nedjelotvoran, a da Zakon iz 2014. nije popravio stanje već je u nekim aspektima otišao i korak unazad.

Prof. dr. sc. Marko Baretić govorio je o europskom sustavu ugovornog prava zaštite potrošača kao optimalnom regulacijskom okviru koji, uz ostalo, karakterizira ekstenzivna dužnost trgovaca da obavještavaju potrošače te stvaranje sustava naklonjenog potrošačima (*consumer friendly system*) koji će biti jednostavan i razumljiv prosječnom potrošaču. Doc. dr. sc. Aleksandra Maganić govorila je o kolektivnoj pravnoj zaštiti protiv pružatelja javnih usluga na koje se odnosi najviše prigovora zbog kršenja potrošačkih prava. (M. L.)

CONSUMER PROTECTION

The Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law of the Croatian Academy of Sciences and Arts held a round table dedicated to consumer protection in the Academy palace on 11 May 2015. Since the new Consumer Protection Act was passed in 2014, many changes have been introduced to improve the efficiency of consumer protection in Croatia and to harmonize it with EU law. Professor Mihajlo Dika discussed consumer protection in legal proceedings in the light of the new Act. He explained how these issues were regulated throughout history, mentioning that in Croatia there is only an abstract idea of consumer protection, whereas in Germany and Austria every individual is protected.

Professor Tatjana Josipović talked about consumer protection in consumer loan contracts, more precisely in mortgage loans. She touched on the EU Consumer Credit Directive which refers to immovable property destined for homes, questioning whether its implementation in Croatian legislation should be done by means of several acts or by a single specially designed act. Professor Alan Uzelac gave a presentation on asymmetric and hybrid clauses in consumer dispute settlements, stating that the consumer protection system in Croatia is inadequate, non-functional and inefficient, and that the 2014 Act has not improved the situation, on the contrary, in some aspects it has taken a step backwards.

Professor Marko Baretić stated that he sees the European system of consumer protection contract law as **the optimal regulatory framework**, characterized, amongst other things, by sellers' extensive obligations to inform consumers and to create a "consumer friendly system, which is simple and easy to understand for an average consumer. Senior lecturer Aleksandra Maganić, PhD, talked about collective legal protection regarding providers of public services, as the largest number of complaints about consumer rights violations refers precisely to them.

300. OBLJETNICA SLAVNE OBRANE SINJA 1715.

Pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u palači HAZU u Zagrebu 12. svibnja 2015. održan je prvi dio međunarodnoga znanstvenoga skupa u povodu 300. obljetnice Sinjske alke i obrane Sinja od Osmanlija 1715. “Mi, Hrvati, možemo biti sretni i ponosni što imamo ovakvu manifestaciju koja spaja naciju. Alka je fenomen. Nepoznato je i u Hrvatskoj i izvan nje da se na ovakav način slavi vojna pobjeda, i to u jednom siromašnom ambijentu. To je na neki način simbolički i povijest hrvatskog naroda. Alka se trčala u razdobljima od Mletačke Republike do slobodne Hrvatske i u svojoj se biti nije mijenjala. Alka je živi spomenik, najprije je bila lokalna – sinjska i cetinska, zatim nacionalna hrvatska, te je postala internacionalna kao dio Svjetske baštine UNESCO-a”, kazao je predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić istaknuvši štovanje Gospe Sinjske kao neodvojiv dio Alke koje je, zahvaljujući franjevcima, snažno utjecalo na identitet ljudi sinjskoga kraja. O prilikama u Sinjskoj krajini na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće, u vrijeme oslobodilačkih ratova protiv Osmanlija, govorio je akademik Nikša Stančić, dok je akademik Ivan Aralica govorio o svoja tri romana vezana uz sliku Gospe Sinjske i Alku – *Put bez sna*, *Duše robova* i *Psi u trgovištu*. Iako se u tim romanima obrađuje povijesna tematika, akademik Aralica pojasnio je da je povijesnu građu iskoristio kao materijal za svoje parabole i poruke, među kojima je i ona da se bilo koje zajedništvo, pa i nacionalno, ne može graditi na mržnji nego na ljubavi. Doc. dr. sc. Josip Vrandečić održao je izlaganje na temu *Obrana Sinja 1715. prema izvještajima Mletačke nuncijature*, a dr. sc. Marko Rimac i doc. dr. sc. Josip Dukić govorili su o nedavno otkrivenom najstarijem izvještaju o opsadi Sinja 1715. kojim se razjašnjavaju neke nedovoljno poznate pojedinosti o tom događaju. Prof. dr. sc. Miroslav Akmađža

izlagao je o temi *Gospa Sinjska i Alka u komunističkom razdoblju* i istaknuo da je štovanje Gospe Sinjske u to doba bilo ne samo izraz pobožnosti nego i prilika da se pokaže snaga vjere i Katoličke crkve te izrazi hrvatski nacionalni identitet. Drugi dio međunarodnoga znanstvenoga skupa o 300. obljetnici slavne obrane Sinja održan je u Sinju 14. – 17. svibnja 2015. (M. L.)

300TH ANNIVERSARY OF THE GLORIOUS DEFENCE OF SINJ IN 1715

The first part of the international symposium on the occasion of the 300th anniversary of *Sinjska alka* and the defence of Sinj against the Ottoman forces in 1715 was held under the patronage of the Croatian Academy of Sciences and Arts in the HAZU palace in Zagreb on 12 May 2015. “Croatians are privileged and proud to have such an event that unites the nation. The Alka (*tilting at the ring*) represents a certain phenomenon. This is a unique way of celebrating military victory, both in and outside Croatia, and in a poor area to boot. In a symbolic way, it also represents the history of the Croats. Having started during the rule of the Republic of Venice, the Alka has kept its original form and is presently practiced in independent Croatia. It is a sort of a living monument, at first known only locally – in Sinj and the Cetina region, then nationally in all of Croatia, and now it enjoys international fame as part of the UNESCO World Heritage”, said Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, adding that the prayer to Our Lady of Sinj is an inseparable part of the Alka, which, thanks to the Franciscans, has exercised a profound influence on the identity of people in the Sinj Region. Full Academy Member Nikša Stančić clarified the state of affairs in the Sinj Region (*Sinjska Krajina*) at the turn of the 18th century, during the wars against the Ottomans, while Full Academy Member Ivan Aralica talked about his three novels that deal with the topic of Our Lady of Sinj and the Alka – *Put bez sna*, *Duše robova* and *Psi u trgovištu*. Although they are historical novels, full Academy member Aralica explained that he used historical facts as material for his similes and messages, one of which is that no kind of unity, including national unity, can be built on hatred, but only on love. Senior Lecturer Josip Vrandečić, PhD, gave a presentation entitled *Defence of Sinj in 1715 According to Reports from the Nunciature to Venice*, while Marko Rimac, PhD, and Senior Lecturer Josip Dukić, PhD, talked about the recently discovered oldest report on the siege of Sinj in 1715, which has helped to clarify some ob-

scure details about that event. The title of Professor Miroslav Akmadža's presentation was *Our Lady of Sinj and the Alka during the Communist Period*. He emphasized that veneration of Our Lady of Sinj in that period signified not only religious devotion, but also a chance to demonstrate the power of faith and of the Catholic Church, and to express the Croatian national identity. The second part of the international scientific symposium on the occasion of the 300th anniversary of the glorious defence of Sinj took place in the city of Sinj from 14 to 17 May 2015.

STOTA OBLJETNICA ROĐENJA AKADEMIKA IVANA SUPEKA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti obilježila je 19. svibnja 2015. stotu obljetnicu rođenja svojega nekadašnjeg predsjednika, akademika Ivana Supeka. Svečana akademija održana je u palači HAZU, gdje je o životu i djelu akademika Supeka govorio predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić. Supeka je nazvao karizmatičnom i svestranom osobom renesansnog tipa koja je ostavila trag na mnogim područjima i obilježila epohu u kojoj je djelovao te ga je usporedio s Josipom Jurjem Strossmayerom. "Obojica su imali prosvjetiteljsku ulogu u hrvatskom narodu, a Supek je bio i na čelu dvije institucije koje je Strossmayer osnovao, modernog Sveučilišta u Zagrebu i zatim Akademije, koje je doveo do europske prepoznatljivosti i europske razine. Strossmayer je smatrao da mali narodi poput Hrvata mogu zauzeti poziciju koja im pripada samo obrazovanjem, znanosti i kulturom, a Supek je tome pridonio osnutkom Instituta *Ruder Bošković*, najvećeg znanstvenog instituta u Hrvatskoj koji je postigao svjetski ugled", rekao je akademik Kusić. Podsjetio je na Supekove zasluge za razvoj moderne fizike i hrvatskog prirodoslovlja u cjelini, na njegovo zalaganje za mir i razoružanje, na njegov književni rad te na njegovo djelovanje kao rektora Sveučilišta u Zagrebu 1968. – 1972. i predsjednika HAZU 1991. – 1997. godine. "Bio je jedan od najuglednijih Hrvata uopće, a uz njega su ugled stjecali i Hrvatska i institucije koje je vodio", dodao je akademik Kusić i istaknuo da je akademik Supek kao predsjednik HAZU bio zaslužan za njezino otvaranje javnosti, što je omogućio osnivanjem brojnih znanstvenih vijeća koja okupljaju znanstvenike i stručnjake i izvan Akademije. U njegovo vrijeme osnovan je i Razred za tehničke znanosti. Akademik Kusić spomenuo je i Supekovu aktivnost potkraj života, kad je bio kritičan prema globalizaciji i kad je kao vizionar predvidio današnje probleme.

Znanstveni skup o akademiku Supeku na kojem se govorilo o njegovu djelovanju kao fizičara, filozofa, književnika i javnog djelatnika održan je 23. travnja 2015. u palači HAZU. Na skupu je prof. dr. sc. Marijan Šunjić govorio o Supekovu prijedlogu reformi Sveučilišta u Zagrebu, akademik Ksenofont Ilakovac podsjetio je na događaje vezane uz osnutak Instituta *Ruder Bošković*, dok je prof. dr. sc. Vladimir Knapp održao izlaganje o Supekovu protivljenju izgradnji jugoslavenske atomske bombe. O Supekovu odnosu prema pojedinih pravcima u filozofiji izlaganje je održao dr. sc. Bojan Marotti, dr. sc. Zdravko Radman govorio je o odnosu između znanosti i umjetnosti u Supekovu stvaralaštvu, a dr. sc. Stipe Kutleša govorio je o Supekovim istraživanjima djela Rudera Boškovića. Akademik Krešimir Nemec govorio je o Supekovim romanima, a akademik Boris Senker o njegovim dramama. (M. L.)

100TH ANNIVERSARY OF IVAN SUPEK'S BIRTH

On 19 May 2015, the Croatian Academy of Sciences and Arts marked the centenary of the birth of Ivan Supek, former President of the Academy. The celebration took place in the Academy palace where the President of the Croatian Academy Zvonko Kusić talked about Supek's life and work. He characterized Supek as a charismatic and multitalented, Renaissance type of person who left a mark on many

areas and on his era in general, comparing him to Josip Juraj Strossmayer. "They both had the role of enlightener for the people of Croatia. Supek was the head of two institutions that Strossmayer founded, the modern University of Zagreb and then the Croatian Academy; both, thanks to him, were brought up to European standards and were recognised in Europe. Strossmayer thought that small nations like the Croatian could find their place in the world only through education, science and culture, while Supek supported his idea and founded the Ruđer Bošković Institute, the largest scientific institute in Croatia, which gained an international reputation", said Kusić. He mentioned Supek's merits for the development of modern physics and natural sciences in Croatia, his pledges for peace and disarmament, his literary work, and his work as the Rector of the University of Zagreb from 1968 to 1972 and the President of the Croatian Academy from 1991 to 1997. "He was one of the most well-regarded Croats ever, and through him Croatia and the institutions he led gained good reputations too", Kusić added, emphasizing that it is Supek as President of the Croatian Academy of Sciences and Arts who is to be credited with opening the Academy to public. He achieved this by founding numerous scientific councils which gathered scientists and experts both in and outside the Academy. The Department of Technical Sciences was also founded in his period. President Kusić also touched on Supek's activity towards the end of his life when he was critical of globalization and made visionary predictions of the problems of today.

The conference concerning full Academy member Supek and his work as physicist, philosopher, writer and public figure took place in the Academy palace on 23 April 2015. On this occasion Professor Marijan Šunjić talked about Supek's proposal for the reform of the University of Zagreb, Full Academy member Ksenofont Ilakovac reminded the participants of the events related to the foundation of the Ruđer Bošković Institute, and Professor Vladimir Knapp gave a lecture on Supek's opposition to the construction of a Yugoslavian atomic bomb. Bojan Marotti, PhD, gave a presentation on Supek's view of certain schools of philosophy, Zdravko Radman, PhD, talked about the relationship between science and art in Supek's creative work, and Stipe Kutleša, PhD, concentrated on Supek's research into Ruđer Bošković's work. Full Academy members Krešimir Nemec and Boris Senker talked about Supek's literary work, the former about his novels and the latter about his dramas.

70. OBLJETNICA ZAVODA ZA POVIJESNE I DRUŠTVENE ZNAOSTI HAZU U RIJECI

Svečanom akademijom u Gradskoj vijećnici Grada Rijeke 28. svibnja 2015. obilježena je 70. obljetnica osnutka i djelovanja Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli. Na proslavi su govorili predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, voditelj Zavoda akademik Petar Strčić, upraviteljica Zavoda dr. sc. Sanja Holjevac, prorektor Sveučilišta u Rijeci prof. dr. sc. Jože Perić, župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina i zamjenik gradonačelnika Grada Rijeke Marko Filipović. Zavod je utemeljen 28. svibnja 1945. odlukom Predsjedništva Narodne Vlade Hrvatske o osnivanju Jadranskoga instituta sa sjedištem u tadašnjem gradu Sušaku, a na prijedlog prof. dr. sc. Josipa Roglića, prof. dr. sc. Vladislava Brajkovića i prof. Matka Rojnića. Osnovni cilj i svrha osnutka Zavoda bila je "da znanstveno i stručno proučava pitanje jadranskog primorja i to sa geografsko-historijsko-etnografskog, prometno-ekonomskog i tehničko-urbaniističkog stanovišta, te da javno objavljuje rezultate svojega rada". Istraživanja tadašnjih suradnika Instituta bila su posvećena prikupljanju građe i znanstvenih dokaza na temelju kojih će se na Pariškoj mirovnoj konferenciji 1947. s uspjehom potvrditi pripadnost Hrvatskoj tadašnje Rijeke, Istre i drugih hrvatskih krajeva koji su od 1920., odnosno 1924., bili u okviru Kraljevine Italije. Od 1948. Institut je u Akademijinu sastavu, od 1969. ima i svoju podružnicu u Puli, a danas djeluje kao Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli. (M. L.)

70TH ANNIVERSARY OF THE CROATIAN ACADEMY'S INSTITUTE FOR HISTORICAL AND SOCIAL SCIENCES IN RIJEKA

A formal gathering taking place on 28 May 2015 in the City of Rijeka's Town hall marked the 70th anniversary of the foundation and activities of the Croatian Academy's Institute for Historical and Social Sciences in Rijeka, with the Local Unit in Pula. The speakers at the celebration included Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, Petar Strčić, Head of the Institute, Dr. Sanja Holjevac, Director of the Institute, Prof. Jože Perić, Vice-Rector of the University in Rijeka, Zlatko Komadina, Primorsko-goranska County Prefect, and Marko Filipović, Deputy Mayor of the City of Rijeka. The Institute was founded on 28 May 1945, when the Presidency of the Croatian People's Government decided to establish an Adriatic Institute with its seat in Sušak, which was proposed by Prof. Josip Roglić, Prof. Vladislav Brajković and Matko Rojnić. The main goal and purpose of the Institute's foundation was to "conduct scientific and professional research on the Adriatic coast taking its geography, history, ethnography, transportation, economy, technology and urban planning as research topics, and to publish research results". Activities of the Institute's researchers were focused on collecting material and scientific proofs they could present at the 1947 Peace Conference in Paris, and based on which they could claim that the territories of contemporary Rijeka, Istria and other areas forming part of the Kingdom of Italy from 1920 to 1924, in fact, belonged to Croatia. In 1948, the Institute became a constituent of the Croatian Academy, and in 1969, it branched out to Pula. Today, its name is the Institute of Historical and Social Sciences in Rijeka with the Local Unit in Pula. (M.L.)

AKADEMIK VELIMIR NEIDHARDT IZABRAN ZA DOPISNOG ČLANA SAZU

Potpredsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt proglašen je 30. lipnja 2015. u Ljubljani dopisnim članom Slovenske akademije znanosti i umjetnosti.

Akademik Neidhardt istaknuti je hrvatski arhitekt i redoviti profesor Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za redovitog člana HAZU izabran je 1991., a za potpredsjednika Akademije 2010. te ponovno 2014. U HAZU obnaša i dužnosti ravnatelja Zaklade Hrvatske akademije znanosti i

umjetnosti i predsjednika Odbora za zaštitu dobara od nacionalnog interesa te voditelja Kabineta za arhitekturu i urbanizam.

Autor je brojnih arhitektonskih projekata, urbanističko-arhitektonskih studija i natječajnih radova, od kojih je velik dio nagrađen, među kojima su Nacionalna i sveučilišna knjižnica te poslovne zgrade INA-Trgovine i Croatia osiguranja u Zagrebu, a zajedno s akademikom Brankom Kinclom i prof. dr. sc. Jurom Radićem autor je projektnog rješenja za novi putnički terminal Međunarodne zračne luke Zagreb kojeg je izgradnja u tijeku. Za projekte poslovne zgrade INA-Trgovine i zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice nagrađen je Godišnjom nagradom *Vladimir Nazor* 1989. i 1995. Objavio je velik broj znanstvenih radova te knjigu *Čovjek u prostoru: Antroposocijalna teorija projektiranja*. Tijekom razdoblja 1995. – 1999. bio je predsjednik Udruženja hrvatskih arhitekata. (M. L.)

CORRESPONDING MEMBER OF THE SLOVENIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

On 30 June 2015, Velimir Neidhardt, Vice-President of the Croatian Academy of Sciences and Arts was elected corresponding member of the Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Neidhardt is a highly esteemed Croatian architect and a full professor at the Faculty of Architecture, University of Zagreb. He was elected full member of the Croatian Academy in 1991, and vice-president of the Academy in 2010 and again in 2014. In addition, he serves as chair of the Croatian Academy's Foundation, chair of the Committee for

the Protection of Goods of National Interest and head of the Cabinet for Architecture and Urban Planning.

He created and co-created numerous architectural design projects, urban and architectural drafts, plans and competition entries, some of which received awards, such as the design for the building of the National and University Library and the office buildings of INA – Trgovina and Croatia Insurance in Zagreb. Together with Branko Kincl, Full Member of the Croatian Academy, and Prof Jure Radić he co-designed the new passenger terminal of the International Airport Zagreb, currently under construction. He was awarded the Vladimir Nazor Annual Award in 1998 and 1995 for designing the buildings of INA – Trgovina and the National and University Library. He authored a great number of research papers and published the book *The Human in Space: Anthro-social Theory of Architectural Design*. From 1995 to 1999, he served as president of the Croatian Architects Association.

OSKAR ZNANJA

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1. srpnja 2015. održana je svečanost dodjele priznanja *Oskar znanja* za učenike i studente glazbenih i plesnih škola i muzičkih akademija koji su osvojili prve nagrade i prva mjesta na državnim natjecanjima glazbe i plesa te njihove mentore. *Oskare znanja* primilo je 111 učenika i studenata i 60 mentora. Predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić u svojem je govoru poručio da je Akademija rado prihvatila sudjelovanje u dodjeli tih priznanja koja od 2005. dodjeljuje Agencija za odgoj i obrazovanje, s obzirom na to da su mladi, uz gospodarstvo, Europsku uniju i obrazovanje, jedan od četiri prioriteta djelovanja HAZU. “U 154 godine postojanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti ovo je možda prva svečanost na kojoj su u središtu pozornosti mladi, što je ujedno i važna društvena poruka”, kazao je akademik Kusić podsjetivši da je na svečanosti otvorenja Akademijine palače 1884.

pozdravni govor biskupu Josipu Jurju Strossmayeru održala mlada Gjena Vojnović, sestra književnika Ive Vojnovića. Čestitajući dobitnicima, akademik Kusić kazao je da oni jamče da Hrvatska ima budućnost. “Ovom manifestacijom Hrvatska poručuje koje nam vrijednosti trebaju danas kad je sustav vrijednosti narušen i koje nam osiguravaju mjesto u globaliziranom kompetitivnom svijetu”, rekao je akademik Kusić, koji je čestitke uputio i mentorima i roditeljima dobitnika. Pritom je poručio da nastavnici u cilju razvitka Hrvatske moraju imati primjerenu društvenu poziciju. (M. L.)

OSCAR OF KNOWLEDGE AWARD

On 1 July 2015, the Croatian Academy of Sciences and Arts hosted the *Oscar of Knowledge Award* ceremony at which pupils and students of music and dance schools and music academies, together with their mentors, were handed awards for taking first places in national competitions. Altogether 111 pupils and students and 60 mentors received the award. Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy said in his speech that the Academy had gladly agreed to participate in the organisation of the ceremony for *Oscar of Knowledge*, awarded by the Croatian Education and Teacher Training Agency since 2005, because young people have been one of four Academy's priorities, in addition to the economy, the European Union and education. He said that “in the 154 years of the Academy's existence, this might be the first ceremony focused on young people, which is an important social message”. Kusić also recalled that at the 1884 opening ceremony of the Academy Palace, the welcome address to Josip Juraj Strossmayer was given by young Gjena Vojnović, the sister of the Croatian writer Ivo Vojnović. Congratulating the award winners, Kusić stressed that they were a guarantee that Croatia had a future. “With this event Croatia sends a message of the values that are needed today when the value system has been eroded, and of the values that can ensure Croatia a place in the competitive globalised world”. Kusić also congratulated the mentors and parents of the winners, and stressed the fact that teachers are important for the development of Croatia and should therefore have a better position in society.

25. ZNANSTVENI SASTANAK BOLESTI DOJKE

Rak dojke najčešći je zloćudni tumor u ženskoj populaciji, kako u razvijenim zemljama tako i u zemljama u razvoju, te čini 25% svih karcinoma. Taj je

THE 25TH SCIENTIFIC MEETING BOLESTI DOJKE (BREAST DISEASES)

Breast cancer is the most frequent malignant tumour affecting the female population, not only in the developed, but also in the developing countries, amounting to 25 percent of all cancers. This leading public health problem has set its mark on the 20th century, and will continue to be a tough challenge according to realistic epidemiological predictions. In Croatia, one out of 9.5 women will suffer from breast cancer, whilst in the developed western European countries and in the USA, the figure is one in eight women. During 1989, there were 1,353 new cases of this disease in Croatia; during 2013, the figure had increased to 2,557. Breast cancer is the fourth most frequent individual cause of death in the female population – coming after cerebrovascular insult and a number of coronary diseases. The National Programme for the Early Discovery of Breast Cancer has been implemented since 2006. Though the Programme aims at a 25-percent decrease in mortality, the rate is still rather high.

The Croatian Academy of Sciences and Arts is actively involved in this problem area through its organisation of conferences. Supported by the Department of Medical Sciences, Ivan Prpić, Full Member of the Croatian Academy, chair of the Committee on Tumours, retired professor at the Faculty of Medicine of the University in Zagreb, head of the Breast Cancer Institute and of the Surgery Clinic of the Hospital Centre Zagreb, has since 1991 organised and led 25 conferences under the title *Bolesti dojke (Breast Diseases)*. They have become a recognised forum for discussing breast oncology issues. Thanks to the progress achieved in the course of 25 years, it has moreover been established that breast cancer is not a single tumour but consists of several sub-types. Accordingly a gradual move toward targeted treatment is indicated, and this is presently the central therapeutic approach.

In his introductory talk at the opening of the 25th scientific meeting held on 23rd September 2015, Academy President Zvonko Kusić pointed out that these meetings fit entirely in the mission of the Croatian Academy as one of the fundamental Croatian national institutions, which – by the means of scientific evaluation – establishes standpoints based on scientific, professional and ethical principles, and is oriented toward the future and solving pressing social issues. On that occasion, Ivan Prpić, Full Member of the Croatian Academy, received from Academy President Kusić and the Head of the Croatian Society of Medical Oncology, Prof. DSc Eduard Vrdoljak, a Lifetime Achievement Award.

vodeći javnozdravstveni problem obilježio 20. stoljeće, a sudeći prema realnim epidemiološkim predviđanjima, borit ćemo se s njim i nadalje. Od raka dojke u Hrvatskoj oboli jedna od 9,5 žena, a u razvijenim zapadnoeuropskim zemljama i SAD-u jedna od osam žena. Tijekom 1989. godine u Hrvatskoj su bile 1.353 novooboljele žene, a 2013. već 2.557 novooboljelih slučajeva. Rak dojke četvrti je najvažniji pojedinačni uzrok smrti u žena, nakon cerebrovaskularnog insulta i nekih srčanih bolesti. Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke provodi se od 2006., no – premda mu je cilj smanjiti mortalitet za 25% – još uvijek nema zamjetnog pada stope smrtnosti.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti aktivno je uključena u tu problematiku te je prati i organizirajući znanstvene skupove. Pod organizacijskim vodstvom Razreda za medicinske znanosti pokrenuo ih je već 1991. akademik Ivan Prpić, predsjednik Odbora za tumore, umirovljeni profesor Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te predstojnik Zavoda za bolesti dojke i kasnije Kirurške klinike KBC-a Zagreb. Do sada je organizirano 25 znanstvenih sastanaka *Bolesti dojke* pod vodstvom akademika Prpića, čime oni postaju prepoznatljivim forumom za rasprave vezane uz onkologiju dojke. Napretkom tijekom 25 godina ustanovljeno je i da rak dojke nije jedinstveni tumor već da postoje pojedini podtipovi. Ukazuje se nadalje na postupni pomak prema ciljanom liječenju, koje je danas temeljni terapijski pristup kod oboljelih.

U svojem uvodnom govoru održanom 23. rujna 2015. na početku 25. znanstvenog sastanka predsjednik Akademije akademik Zvonko Kusić naglasio je da se ti sastanci potpuno uklapaju u poslanje HAZU kao jedne od temeljnih hrvatskih nacionalnih institucija koja znanstvenom evaluacijom donosi stajališta utemeljena na znanstvenim, stručnim i etičkim načelima, koja je okrenuta budućnosti i rješavanju aktualnih društvenih pitanja. Tom prigodom uručio je, zajedno s predsjednikom Hrvatskog onkološkog društva prof. dr. sc. Eduardom Vrdoljakom, akademiku Prpiću nagradu tog udruženja za životno djelo. (S. F. F.)

FESTIVAL FRANCUSKE U HRVATSKOJ RENDEZ-VOUS

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti uključila se u Festival Francuske u Hrvatskoj *Rendez-Vous*, čija je završna manifestacija, *Bijela noć*, održana u palači HAZU 26. rujna 2015. Ondje je bio izložen projekt pod nazivom *Anamorfoza III: disperzija krijesnica* francuske umjetnice Pascale Peyret, velika svijetleća, živa i zvučna skulptura nalik na viseći vrt.

U sklopu Festivala prof. dr. sc. Marc Fontecave održao je 29. svibnja 2015. u HAZU predavanje na temu *Chemistry and Energy Issues: Fuels from water, carbon dioxide and sun*. U organizaciji HAZU i Poliklinike SUVAG 11. rujna 2015. u palači HAZU održan je znanstveni skup *Guberinina misao u humanizmu i svjetskoj znanosti* posvećen akademiku Petru Guberini, uglednom lingvistu i utemeljitelju verbotonalne metode za rehabilitaciju slušanja i govora te osnivaču Poliklinike SUVAG. Francuska veleposlanica Michele Boccoz tom prigodom istaknula je da je Petar Guberina bio osoba koja je znala stvarati čvrste prijateljske veze između Hrvatske i Francuske. O prinosu akademika Guberine proučavanju francuskoga jezika i romanistike govorio je akademik August Kovačec, a o svojem prijateljstvu i suradnji s akademikom Guberinom svoja sjećanja iznijela je i francuska senatorica Michele André. O verbotonalnoj metodi govorile su dr. Denise Busquet i ravnateljica SUVAG-a prof. dr. sc. Adinda Dulčić.

U organizaciji HAZU, Instituta Francuske (*Institut de France*) i Razreda za humanističke znanosti Akademije natpisā i lijepe književnosti (*Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*), u suradnji s Hrvatskim katoličkim sveučilištem, 29. rujna 2015. u Akademijinoj palači održan je znanstveni skup na temu *Francusko-hrvatski projekti i francuski znanstvenici, istaknuti u istraživanju i vrednovanju hrvatske baštine*. Na skupu je sudjelovalo više hrvatskih i francuskih znanstvenika s nizom priopćenja o znanstvenoj suradnji dviju zemalja te o djelovanju francuskih slavista, arheologa, povjesničara i povjesničara umjetnosti u Hrvatskoj. (M. L.)

RENDEZ-VOUS, THE FESTIVAL OF FRANCE IN CROATIA

The Croatian Academy of Sciences and Arts participated in last year's *Rendez-Vous* Festival of France in Croatia the closing event of which, *White Night*, was organised at the Academy Palace on 26 September 2015. The palace also served as the venue for the exhibition project by the French artist Pascale Peyret entitled *Anamorphosis III: Dispersion of*

Fireflies, which was a big, illuminated, animated sound sculpture resembling a vertical garden.

Prof. Marc Fontecave's lecture *Chemistry and Energy Issues: Fuels from water, carbon dioxide and sun* was held as part of the festival programme at the Academy on 29 May 2015. The SUVAG Polyclinic and the Croatian Academy jointly organised a conference entitled *Guberina's Thought in Humanism and World Science*, which was dedicated to Full Academy Member Petar Guberina, an esteemed linguist, the founder of the SUVAG Polyclinic and the founder of the verbotonal method for treating hearing and speaking problems. French Ambassador to Croatia Michele Boccoz said that Petar Guberina had been a person who had known how to create strong and friendly ties between Croatia and France. August Kovačec, Full Member of the Croatian Academy, spoke about Guberina's contribution to research into the French language and Romance languages in general. Michele André, a member of the French Senate, spoke of her memories of friendship and collaboration with Guberina, while Dr. Denise Busquet and SUVAG's Director Adinda Dulčić spoke more about the verbotonal method.

A collaborative venture of the Croatian Academy, the French Institute, the Department of Human Sciences of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, and the Croatian Catholic University resulted in a conference organised around the topic of *French - Croatian projects and the French Scientists Remarkable in Research into and Valuation of the Croatian Heritage*. The conference was held at the Academy Palace on 29 September 2015 and it attracted a number of Croatian and French researchers who presented papers on the academic collaboration between the two countries and on activities of French researchers of Slavic languages and culture, archaeologists, historians and art historians in Croatia.

PROSTORNE I RAZVOJNE MOGUĆNOSTI KULTURNOG NASLIJEĐA

U organizaciji Razreda za likovne umjetnosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 22. i 23. listopada u Preporodnoj dvorani HAZU održan je međunarodni znanstveni skup *Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnoga naslijeđa*, na kojem su sudjelovala 233 autora iz 21 zemlje s četiri kontinenta. Skup je organiziran u sklopu istraživačkog projekta *Heritage Urbanism – 2032 HERU / Urbanizam naslijeđa – urbanistički i prostorni modeli za oživljavanje i unaprjeđenje kulturnoga naslijeđa* koji vodi akademik Mladen Obad Šćitaroci. On je istaknuo da naslijeđe ne smije biti samo spomenik prošlosti, odnosno zaštićeni objekt, već aktivan čimbenik ili kreativan subjekt suvremenog života te kulturnog, društvenog, gospodarskog i prostornog razvoja zajednice. Podsjetio je da je Hrvatska zemlja koja baštini urbanu kulturu staru više od 2.500 godina – od protourbanih ilirskih naselja i prvih grčkih gradova na Jadranu iz IV. stoljeća prije Krista te rimskih gradova koji se nastavljaju na ilirsku tradiciju. “Mnoštvo je graditeljskoga naslijeđa u Hrvatskoj iz svih kulturno-povijesnih razdoblja, u kontinuitetu do XXI. stoljeća. To je veliko bogatstvo, ali i mrtvi kapital“, kazao je akademik Obad Šćitaroci i upozorio da je, usprkos formalnoj zaštiti i malobrojnim primjerima uspješne revitalizacije, kulturno i graditeljsko naslijeđe u Hrvatskoj u lošem stanju i da propada. „Revitalizacija graditeljskog i pejzažnog naslijeđa aktualna je europska i svjetska tema. Naslijeđe ne želimo doživljavati samo kao administrativno zaštićene objekte već kao aktivne subjekte koji osiguravaju kontinuitet života naslijeđa i pokreću gospodarski razvoj“, rekao je akademik Obad Šćitaroci zaključivši da se naslijeđe ne smije štititi od ljudi nego ga treba unapređivati za ljude i buduće naraštaje. (M. L.)

CULTURAL HERITAGE – POSSIBILITIES FOR SPATIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT

The Department of Fine Arts of the Croatian Academy of Sciences and Arts and the University of Zagreb's Faculty of Architecture organised the international conference *Cultural Heritage – Possibilities for Spatial and Economic Development*. The conference was held in the Academy's National Revival Hall and it attracted 233 participants from 21 countries and 4 continents. It was organized as part

of the research project *Heritage Urbanism – 2032 HERU – Urban and Spatial Models for Revival and Enhancement of Cultural Heritage* headed by Mladen Obad Šćitaroci, Full Member of the Croatian Academy. He stressed that the heritage should not be merely a monument to past times, or a protected building but an active agent or a creative subject in modern life and in the cultural, social, economic and spatial development of a community. He recalled that Croatia is a country that has inherited a more than 2500-year-old urban culture, one that started with proto-urban Illyrian settlements, continued to the first Greek cities on the Adriatic in the 4th century BC and the Roman cities that built upon the Illyrian tradition. “There is a lot of built heritage in Croatia, from all cultural and historical periods, which has continuously developed to the 21st century. It represents both a great treasure and inactive capital”, claimed Obad Šćitaroci. He also reminded his listeners that despite formal protection and a small number of examples of successful revitalisation, the cultural and built heritage in Croatia is in a bad state and that it continues to decay. “Revitalisation of the built and landscape heritage is a current and timely topic in Europe and worldwide. The heritage should not be seen only as administratively protected buildings but as an active agent that both ensures the continuity of its own life and serves as an agent of economic development“, Obad Šćitaroci added and concluded that the heritage should not be protected from people but enhanced for their sakes and the sake of future generations.

200. OBLJETNICA ROĐENJA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Svečanom akademijom 27. listopada 2015. u svojoj palači u Zagrebu Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti proslavila je 200. obljetnicu rođenja svojeg utemeljitelja i pokrovitelja biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Kako je u svojem govoru istaknuo predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, Strossmayer je bio gigantska figura koja je ostavila u zalag kulturne i uljudbene temelje hrvatske nacije. Podsjetio je na četiri Strossmayerova kapitalna djela – osnutak Akademije 1861., osnutak modernog Sveučilišta u Zagrebu 1874., izgradnju katedrale u Đakovu 1882. i otvorenje Strossmayerove galerije starih majstora u Zagrebu 1884. “On je time na neki način stvorio kulturni identitet hrvatske nacije, a Zagreb je zahvaljujući institucijama koje je osnovao, osim administrativnog, postao i kulturno i znanstveno središte Hrvatske, prava hrvatska

i europska metropola. Za Strossmayera kažu da je bio državnik bez države. Strossmayerova vizija bila je da se samo znanjem, znanost, obrazovanjem i kulturom mali narodi poput hrvatskog mogu vinuti do visine velikih naroda. Govorio je da se danas više vojuje duhom nego oružjem i da više vrijedi duhovni nego materijalni napredak. Hrvatska akademija i danas slijedi te njegove ideje jer su znanje, znanost, obrazovanje i kultura ono što će nas danas pozicionirati u Europi i u globaliziranom svijetu”, kazao je akademik Kusić. Na proslavi su govorili i ministar znanosti, obrazovanja i sporta prof. dr. sc. Vedran Mornar, đakovačko-osječki nadbiskup u miru mons. Marin Srakić, rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Damir Boras te izaslanik zagrebačkog nadbiskupa biskupski vikar za kulturu mons. Nedjeljko Pintarić. U glazbenom dijelu svečane akademije nastupio je violinist maestro Orest Shourgot na Guarnerijevoj violini *King* u pratnji pijanista Domagoja Guščića i izveo skladbu *Chaconne* Tomasa Antonija Vitalija, dok je glumac Kruno Šarić pročitao dijelove Strossmayerovih govora iz 1861. i 1884.

Središnje obilježavanje 200. obljetnice Strossmayerova rođenja u HAZU započelo je 27. listopada simpozijem na kojem je akademik Franjo Šanjek govorio o Strossmayerovu europeizmu, dok je o Strossmayeru u hrvatskoj politici i nacionalnoj ideologiji govorio akademik Nikša Stančić istaknuvši da je u Strossmayerovu sustavu nacionalne ideologije središnje mjesto zauzimao hrvatski etnički i povijesni državni identitet. Akademik Branko Despot govorio je o Strossmayeru kao duhu kršćanske slobode, a o Strossmayerovu odnosu sa slavenskim narodima govorio je akademik Josip Bratulić. Tema izlaganja prof. dr. sc. Ive Goldsteina bila je *Josip Juraj Strossmayer u hrvatskoj javnosti i politici u XX. stoljeću*, a o ulozi i značenju povijesti i studija povijesti u Strossmayerovu djelu govorio je prof. dr. sc. Tomislav Galović. O Strossmayeru kao promicatelju prava žena i njihove društvene uloge govorio je prof. dr. sc. Pero Aračić, član suradnik HAZU, a o Strossmayeru kao sakupljaču slika starih majstora dr. sc. Iva Pasini Tržec.

U Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU 9. studenoga 2015. otvorena je izložba *Biskup Josip Juraj Strossmayer kao sakupljač slika starih majstora* na kojoj je bilo izloženo nekoliko djela koja je Strossmayer nabavio, a uz njih i popratni materijali o njihovu podrijetlu. Prigodni skupovi o Strossmayeru održani su i u zavodima HAZU u Osijeku, Varaždinu, Zadru, Splitu, Rijeci i Bjelovaru, a Akademija je bila suorganizator proslava Strossmayerova jubileja u Sofiji i Parizu. (M. L.)

200TH ANNIVERSARY OF JOSIP JURAJ STROSSMAYER'S BIRTH

At the festive sitting held on 27 October 2015 in the Academy palace in Zagreb, the Croatian Academy of Sciences and Arts celebrated the 200th anniversary of the birth of its founder and sponsor Bishop Josip Juraj Strossmayer. As President and Full Member of the Croatian Academy Zvonko Kusić pointed out in his speech, Strossmayer was a gigantic figure and he left the Croatian nation with a legacy of strong cultural and civil foundations. He recalled four of Strossmayer's major achievements – the foundation of the Academy in 1861, the foundation of the modern University of Zagreb in 1874, the construction of Đakovo Cathedral in 1882 and the opening of the Strossmayer Gallery of Old Masters in Zagreb in 1884. “In this way he created the cultural identity of the Croatian people, and Zagreb, thanks to the institutions that Strossmayer founded, became not only the administrative, but also the cultural and academic centre of Croatia, a real Croatian and European metropolis. They say that Strossmayer was a statesman without a state. His vision was that small nations like the Croatian can become great only through knowledge, science, education and culture. Strossmayer used to say that in his day more wars were fought with willpower than with weapons and that spiritual was worth more than material progress. The Croatian Academy has continued to follow his ideas, because knowledge, science, education and culture are the qualities that will place Croatia high, both in Europe and in the globalized world”, said full Academy member Kusić. Other speakers at the celebration were Professor Vedran Mornar,

PhD, Minister of Science, Education and Sport, Monsignor Marin Srakić, Archbishop Emeritus of Đakovo-Osijek Archdiocese, Professor Damir Boras, PhD, Rector of the University of Zagreb, and Monsignor Nedjeljko Pintarić, envoy of the Archbishop of Zagreb, Episcopal Vicar for culture. In the musical part of the celebration, the guests enjoyed the performance of maestro Orest Shourgot on the Guarneri King violin, accompanied by pianist Domagoj Gušić in an interpretation of Tomaso Antonio Vitali's *Chaconne*, after which actor Kruno Šarić read some excerpts from the famous speeches that Strossmayer gave in 1861 and in 1884.

The central celebration of the 200th anniversary of Strossmayer's birth began with a symposium held on 27 October in the Academy palace. On this occasion Franjo Šanjek, Full Member of the Croatian Academy, talked about Strossmayer's Europeanism, and Nikša Stančić, Full Member of the Croatian Academy, explained Strossmayer's role in Croatian politics and national ideology. He pointed out that the Croatian ethnic and historical identity held a central place in Strossmayer's system of national ideology. Branko Despot, Full Member of the Croatian Academy, focused on Strossmayer as the guardian of Christian freedom, and Josip Bratulić, Full Member of the Croatian Academy, described Strossmayer's relations with other Slavic nations. Professor Ivo Goldstein, PhD, gave a presentation entitled *Josip Juraj Strossmayer in the 20th Century Croatian Public Life and Politics*, and Professor Tomislav Galović, PhD, analysed the role and the importance of history and history studies in Strossmayer's work. Professor Pero Aračić, PhD, Associate Member of the Croatian Academy, focused on Strossmayer as a promotor of women's rights and their social role, while Iva Pasini Tržec, PhD, talked about Strossmayer as a collector of works of art painted by old masters.

The exhibition *Bishop Josip Juraj Strossmayer as Collector of Old Master Paintings*, put on in the Strossmayer Gallery of Old Masters of the Croatian Academy, was opened on 9 November 2015. Several paintings that Strossmayer acquired and additional material about their provenance were exhibited. Gatherings dedicated to Strossmayer were also held in the Academy Institutes in Osijek, Varaždin, Zadar, Split, Rijeka and Bjelovar. In addition, the Croatian Academy was co-organizer of celebrations of the Strossmayer jubilee in Sofia and in Paris.

MIROSLAV ŠUTEJ / MOBILNE SERIGRAFIJE

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 28. listopada 2015. predstavljena je monografija *Miroslav Šutej / Mobilne serigrafije* autora Slavice Marković i Zvonka Makovića. Kako je istaknuo predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, izdavanjem te monografije Akademija se odužuje Miroslavu Šuteju za njegovu donaciju iz 1996., kad je svoja djela donirao Kabinetu grafike. "Rijetko je koji umjetnik bio u tolikoj mjeri međunarodno poznat i popularan kao Miroslav Šutej, čija su djela razasuta po muzejima diljem svijeta", kazao je akademik Kusić. Spomenuo je i da je Šutej 1990. bio autor grba Republike Hrvatske, a kasnije i novčanica kune, te je istaknuo i njegove zasluge kao profesora na Likovnoj akademiji u Zagrebu i na Akademiji likovnih umjetnosti u Širokom Brijegu, u čijem je osnivanju sudjelovao. O knjizi je govorio recenzent, akademik Tonko Maroević, koji je istaknuo da ona daje uvid u jedan od najvažnijih opusa hrvatske likovne umjetnosti druge polovice XX. stoljeća, dok je Zvonko Maković podsjetio na početke Šutejeva stvaralaštva, kad se proslavio svojom slikom *Bombardiranje očnog živca*. "Šuteja ne treba otkrivati, on se sam otkrio još dok se kao talentirani student vlastitim govorom izdvojio iz gomile i izbio se za to da njegov govor cijene i vole. Ne znam nijednog umjetnika kojeg se tako široko cijeno kao

Šuteja. Bio je beskrajno duhovit i maštovit i to je prepoznatljivo u njegovu djelu”, rekao je Maković. Mobilne serigrafije osebujna su komponenta Šutejeva stvaralaštva i autentičan doprinos suvremenoj hrvatskoj i svjetskoj grafičkoj umjetnosti. U monografiji se prezentiraju sva djela iz Šutejeve donacije Kabinetu grafike HAZU, primjerci iz Fundacije u Motovunu, Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu i nekoliko privatnih zbirki. (M. L.)

MIROSLAV ŠUTEJ / MOBILE SERIGRAPHS

On 28 October, the Academy Library hosted a presentation of the monograph *Miroslav Šutej / Mobile Serigraphs* authored by Slavica Marković and Zvonko Maković. President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Zvonko Kusić said that the Academy was very grateful to Šutej for the 1996 donation of his works to the Department of Prints and Drawings. He said that “few Croatian artists have won so much international acclaim and popularity as Miroslav Šutej, whose works can be found in museums worldwide”. Kusić also mentioned that in 1990, Šutej designed the coat-of-arms of the Republic of Croatia, and later banknotes for the Croatian Kuna. He emphasized Šutej’s distinguished academic work at Zagreb’s Art Academy, and the Art Academy in Široki Brijeg in whose founding he had been involved. The monograph’s reviewer Tonko Maroević, Full Member of the Croatian Academy, said that the book can provide an insight into one of the most significant oeuvres in the Croatian fine art of the second half of the 20th century. Zvonko Maković mentioned Šutej’s early work, when the artist gained recognition for the painting *Bombardment of the Optic Nerve*, and continued: “Šutej does not need to be discovered, he discovered himself when, still a student, he stood out in the crowd and found the way to make his work respected and loved. I do not know any other artist who has gained such widespread recognition. He was endlessly witty and imaginative and that is discernible in his work”. Mobile serigraphs represent a distinct component in Šutej’s work and an authentic contribution to modern Croatian and international graphic arts. The monograph contains all the works from Šutej’s donation to the Academy’s Department of Prints and Drawings, works from the Foundation in Motovun, the Department of the National and University Library, the Museum of Contemporary Art in Zagreb and several private collections.

ZBORNIK O ANTUNU BARCU

Zbornik o Antunu Barcu predstavljen je 30. listopada 2015. u Knjižnici HAZU, a kako je akademik Antun Barac umro u Zagrebu 1. studenoga 1955., objavljivanjem *Zbornika o Antunu Barcu* ujedno se na primjeren način obilježila i 60. obljetnica smrti uglednoga hrvatskog znanstvenika. Govoreći uvodno, predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić podsjetio je na Barčeve zasluge za razvoj znanosti o književnosti odavši priznanje glavnom uredniku *Zbornika* prof. dr. sc. Tihomilu Maštroviću i svim sudionicima projekta *Hrvatski književni povjesničari*. *Zbornik* su predstavili akademik Ante Stamać i prof. dr. sc. Ružica Pšihistal, dok je prof. dr. sc. T. Maštrović naglasio da su u taj projekt uključene sve najviše hrvatske institucije koje sustavno provode istraživanja hrvatske književne baštine. Nadalje, “spoj iskustva i mladosti suradnika *Zbornika* otvara daljnje perspektive hrvatske književne znanosti”, kazao je prof. dr. sc. T. Maštrović.

Zbornik o Antunu Barcu četrnaesti je zbornik u nizu *Hrvatski književni povjesničari* što ga uspješno, već niz godina (od 1997.), objavljuju Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu zajedno s drugim hrvatskim sveučilištima (Pula, Zadar) te filozofskim fakultetima (Zagreb, Osijek) i Hrvatskim filološkim društvom. Organizacijske pretpostavke održavanja skupova i pripreme zbornika o pojedinim hrvatskim književnim povjesničarima ostvarene su u okviru istoimenog projekta što se provodi u Odsjeku za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU. Svi dosad objavljeni zbornici u nizu *Hrvatski književni povjesničari* objavljeni su nakon prethodno održanih znanstvenih skupova posvećenih pojedinom povjesničaru te sadrže znanstvene i stručne radove, prethodno priopćene na skupu.

U *Zborniku o Antunu Barcu* svojim prilogima sudjeluje tridesetak uglednih znanstvenika iz se-

dam hrvatskih znanstvenih središta (Zagreb, Osijek, Split, Zadar, Rijeka, Varaždin) te iz inozemstva (Italija, Njemačka). Osebnost Barčeve znanstvene djelatnosti bila je uistinu poticajna istraživačima u osvjetljavanju njegova cjelovitog opusa, čime je *Zbornik* ujedno postao nezaobilaznom pretpostavkom u svakom daljnjem određivanju Barčeva mjesta u hrvatskoj filologiji, a napose u književnoj historiografiji. Objavljivanje *Zbornika o Antunu Barcu* novčano je pomogla i Zaklada HAZU. (A. S. K.)

ESSAYS IN HONOUR OF ANTUN BARAC

The publication *Essays in Honour of Antun Barac* was presented to the public on 30 October 2015 at the Academy Library. Since Antun Barac, Full Member of the Croatian Academy, died in Zagreb on 1st November 1955, the publication of *Essays in Honour of Antun Barac* moreover appropriately marked the 60th anniversary of the death of this esteemed Croatian scholar. In his introductory talk, Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, recalled Barac's merits in the development of literary scholarship, paying tribute to Prof. Tihomil Maštrović, PhD, Editor-in-Chief of the *Essays*, and to all participants in the project entitled *Hrvatski književni povjesničari (Croatian Literary Historians)*. Ante Stamać, Full Member of the Croatian Academy, and Prof. Ružica Pšihistal, PhD, were speakers at the presentation. Professor Maštrović pointed out that all the highest Croatian institutions that systematically conduct research into the Croatian literary heritage were included into this project. He further said: "The combination between experience and youth of the associates in the *Essays* opens up further perspectives for Croatian literary scholarship".

Essays in Honour of Antun Barac is the fourteenth issue in the series entitled *Hrvatski književni povjesničari*, which has been successfully published since 1997 by the Centre for Croatian Studies of the University in Zagreb in collaboration with other Croatian universities (Pula, Zadar), faculties of humanities and social sciences (Zagreb, Osijek), and the Croatian Philological Society. The organisational prerequisites for holding meetings and preparing essays in honour of individual Croatian literary historians have been set within a special project prepared by the Division of the History of Croatian Literature – a part of the Institute of the History of Croatian Literature, Theatre and Music within the Croatian Academy of Sciences and Arts. Every issue of the series *Hrvatski književni povjesničari* has been published following scientific scholarly meeting dedicated to an individual historian, and includes

scientific and professional papers communicated at the particular meeting.

Around thirty distinguished scholars from seven Croatian centres of learning (Zagreb, Osijek, Split, Zadar, Rijeka, Varaždin) and abroad (Italy, Germany) have contributed to *Essays in Honour of Antun Barac*. Barac's particular academic approach is indeed stimulating to scholars in shedding light on his entire oeuvre; the *Essays* has become essential reading in the further definition of Barac's place in Croatian philology, in particular in literary historiography. The Foundation of the Croatian Academy was among the institutions that supported the publication of the *Essays in Honour of Antun Barac*.

POLOŽAJ ROMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Ureda saborskog zastupnika Veljka Kajtazija i Udruge za promicanje obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj *Kali Sara*, 4. studenoga 2015. u palači HAZU održan je znanstveni skup *Položaj Roma u Republici Hrvatskoj: jezik, kultura i književnost*. Cilj skupa bio je potaknuti interes akademске zajednice i medija za romsku problematiku te kroz predavanja i diskusije postaviti temelje za daljnji istraživački rad na spomenute teme. Skup se bavio svim aktualnim problemima romske nacionalne manjine u Hrvatskoj u širem kontekstu, ali i specifičnostima njihova jezika i pisma. Skup je otvorio glavni tajnik HAZU akademik Pavao Rudan, koji je istaknuo da je to prvi znanstveni skup ikada održan u Akademiji posvećen Romima. "Ovo je akademija hrvatskog naroda i svih građana Hrvatske, ovo je akademija i romskog naroda", kazao je akademik Rudan, koji je održao i predavanje naslovljeno *Mi, ljudi* u kojem je istaknuo niz zajedničkih elemenata koji povezuju sve pripadnike ljudske vrste. "Bogatstvo ljudskog roda je u njegovoj različitosti. Nema čistih populacijskih grupa, svi smo pripadnici jednog ljudskog roda, a romski jezik, kao i hrvatski, pripada indoeuropskoj skupini jezika", rekao je akademik Rudan. Na skupu je bila i prva potpredsjednica Vlade i ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić, koja je organiziranje znanstvenog skupa u HAZU nazvala fantastičnim iskorakom. "Vaš utemeljitelj Josip Juraj Strossmayer bio bi ponosan na vas i na ovu instituciju. Umjesto o socijalnim problemima, danas govorimo o romskom identitetu, kulturi, obrazovanju i integraciji", kazala je Vesna Pusić. Zastupnik romske manjine Veljko Kajtazi poručio je da je obrazovanje Roma izlaz iz bijede u kojoj se ta zajednica nalazi. "Budi

se građanska i nacionalna svijest pripadnika romske manjine. Romi su na ovim prostorima 700 godina i stoga danas imaju pravo postati punopravni građani i sudjelovati u javnom životu”, rekao je Kajtazi. Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske Aleksandar Tolnauer podsjetio je da se Romi na području Hrvatske prvi put spominju 1362. u Dubrovniku, što ih pozicionira kao autohtonu nacionalnu manjinu. Na skupu je govorio i predsjednik Međunarodne unije Roma Stanisław Stankiewicz, koji je kazao da se u Europi danas više nego ikad govori o romskoj povijesti, jeziku i kulturi te je poručio da je obrazovanje nuždan preduvjet koji će Rome voditi prema boljitku. (M. L.)

THE STATUS OF THE ROMA IN THE REPUBLIC OF CROATIA

The conference *Status of the Roma in the Republic of Croatia: Language, culture and literature*, organized by the Croatian Academy of Sciences and Arts, the Office of MP Veljko Kajtazi and the Kali Sara Association for the Promotion of Education of the Roma in the Republic of Croatia, was held in the Academy palace on 4 November 2015. Its goal was to encourage the academic community and the media to take an interest in issues concerning the Romani population and to use the lectures and discussions as a starting point for further research. All the current issues regarding the Romani minority in Croatia were discussed at the meeting, from those that refer to a broader context to the specific qualities of their language and alphabet. In his welcome address, Pavao Rudan, Secretary-General of the Croatian Academy, emphasized that it was the very first conference dedicated to the Roma that had ever taken place in the Academy. “This is the Academy of the Croatian people and of all the citizens of Croatia, this is the Academy of the Romani people too”, said Rudan, who also gave a lecture,

entitled *We humans*, during which he listed a series of common elements that unite all members of the human race. “The richness of mankind lies in its diversity. There are no pure population groups, all of us belong to one and the same human race, and the Romani language, just as the Croatian language, belongs to the Indo-European group of languages”, full Academy member Rudan added. Vesna Pusić, Deputy Prime Minister and Minister of Foreign and European Affairs, was also present at the meeting, which she described as a fantastic step ahead. “Your founder Josip Juraj Strossmayer would be proud of you and of this institution. Instead of social issues, we are talking about the Romani identity, culture, education and integration”, Vesna Pusić pointed out. Veljko Kajtazi, Member of Parliament for the Romani minority, stated that education represented for the Roma people a way out of the misery their community is in. “Civil and national awareness of the Romani minority is awakening. The Roma have been present here for 700 years and therefore today they have every right to become citizens in the full sense of the word and to participate in public life”, Kajtazi said. The President of the Council for National Minorities in the Republic of Croatia Aleksandar Tolnauer reminded that the first mention of the Roma in Croatia goes back to 1362 in Dubrovnik, which makes them an indigenous national minority. The President of the International Romani Union Stanisław Stankiewicz also took the floor at the meeting, stating that Europe today is devoting more interest to Romani history, language and culture than ever before. He concluded that education is a crucial prerequisite that will lead the Roma people toward a better future.

NAGRADA DRAGUTIN TADIJANOVIĆ ZAKLADE HAZU

Hrvatskom pjesniku, književnom i likovnom kritičaru i publicistu Ernestu Fišeru 4. studenoga 2015. uručena je Nagrada *Dragutin Tadijanović* koju dodjeljuje Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Svečanost dodjele Nagrade održana je u Spomen-domu Dragutina Tadijanovića u Slavonskom Brodu u sklopu tradicionalne manifestacije *Sjećanje na Dragutina Tadijanovića* na 110. rođendan toga istaknutoga hrvatskog pjesnika. Nagradu je uručio predsjednik Upravnog odbora Zaklade HAZU akademik Velimir Neidhardt.

Ernest Fišer rođen je 2. svibnja 1943. u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je jugoslavenske književnosti i jezike te studij filozofije, a na poslijediplomskom doktorskom studiju Peda-

goškog fakulteta u Osijeku (danas Filozofski fakultet) potvrdio je magisterij znanosti. U Varaždinu djeluje od 1979., najprije kao arhivski djelatnik u Povijesnom arhivu (1979. – 1982.), potom kao profesionalni urednik uglednoga književnog časopisa *Gesta* (1982. – 1987.) i direktor Narodnoga kazališta *August Cesarec* (1985. – 1987.). Dužnost ravnatelja Gradske knjižnice i čitaonice *Metel Ožegović* u Varaždinu obnašao je u razdoblju 1987. – 1991., a od tada pa do svog umirovljenja 2011. bio je direktor i glavni urednik najtiražnijega hrvatskoga pokrajinskog tjednika *Varaždinske vijesti*.

Kao glavni urednik Ernest Fišer uređivao je časopis *Kaj* (1990. – 1993.), a od 2009. glavni je urednik časopisa Matice hrvatske za književnost, umjetnost i kulturu *Kolo*. Do sada je objelodanio ukupno deset samostalnih pjesničkih zbirki. Fišer je i autor prve *Antologije hrvatskog dječjeg kajkavskog pjesništva* (Zagreb, 1976.). Kao pjesnik Ernest Fišer zastupljen je u više antologija suvremenoga hrvatskog pjesništva, pjesme su mu prevedene na više stranih jezika, a neke su i uglazbljene kao šansone ili kao koncertne solo popijevke. Za svoj pjesnički rad više je puta nagrađivan, a samo kajkavskom pjesničkom zbirkom *Macbeth na fajruntu* (2013.) osvojio je čak četiri ugledne književne nagrade. (M. L.)

ACADEMY FOUNDATION DRAGUTIN TADIJANOVIĆ PRIZE

On 4 November 2015, Croatian poet, literary and art critic and publicist Ernest Fišer received the Dragutin Tadijanović Prize, awarded by the Foundation of the Croatian Academy of Sciences and Arts. The award ceremony took place in Dra-

gutin Tadijanović's house in Slavonski Brod, now a commemorative site, as part of a traditional event *Sjećanje na Dragutina Tadijanovića*, on the occasion of the 110th anniversary of the poet's birthday. The prize was awarded by Velimir Neidhardt, Chair of the Management Board of the Foundation of the Croatian Academy and Vice-President of the Croatian Academy.

Ernest Fišer was born on 2 May 1943 in Zagreb. He graduated in South Slavic Literatures and Languages and Philosophy at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, and he earned his master's degree from the Faculty of Education in Osijek (today Faculty of Humanities and Social Sciences). From 1979 he worked in Varaždin, first as archive clerk in the Historical Archives (1979 – 1982), then as editor of the well-regarded literary magazine *Gesta* (1982 – 1987) and manager of the August Cesarec Public Theatre (1985 – 1987). From 1987 until 1991 he was head of Varaždin City Library and the Metel Ožegović Reading-Club, and from 1991 until he retired in 2011 he was the manager and editor-in-chief of the most popular Croatian regional weekly *Varaždinske vijesti*.

Ernest Fišer was editor-in-chief of *Kaj* magazine (1990 – 1993), and in 2009 he became editor-in-chief of *Kolo*, magazine dedicated to literature, art and culture and published by Matica hrvatska. So far he has published ten collections of poetry. Fišer is also the author of the first *Anthology of Croatian Children's Poems in the Kajkavian Dialect* (Zagreb, 1976). As a poet, Ernest Fišer appears in several anthologies of contemporary Croatian poetry. His poems have been translated into several languages, and some have been set to music as chansons or as solo songs for concerts. His poetry has been awarded many prizes – *Macbeth na fajruntu* (2013), his collection of poems written in Kajkavian, has alone won as many as four important literary awards.

3. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O REGENERATIVNOJ ORTOPEDIJI I TKIVNOM INŽENJERSTVU

Područje regenerativne ortopedije dio je novog vala znanstvene i biotehnoške revolucije, koja za krajnji cilj ima potpunu obnovu oštećenih tkiva mišićno-koštanog sustava. Riječ je o vrlo dinamičnom, interdisciplinarnom području u kojem ravnopravno sudjeluju i surađuju stručnjaci iz najrazličitijih područja, pa se tako u jednom timu obično nalaze liječnik, biolog, biokemičar i inženjer. U sklopu 52 događaja koja je tijekom 2015. organizirao Akademijin Razred za medicinske znanosti u Zagrebu, 4.

studenoga 2015. organizirana je i 3. *Međunarodna konferencija o regenerativnoj ortopediji i tkivnom inženjerstvu*. Predsjednici konferencije bili su Marko Pećina (Zagreb) i Ivan Martin (Basel), a glavni tajnik Alan Ivković (Zagreb).

Uz Razred za medicinske znanosti, u organizaciji skupa sudjelovalo je Sveučilište u Zagrebu te Hrvatsko ortopedsko društvo HLZ-a. Cilj organizatora bio je okupiti vodeće svjetske i domaće znanstvenike i liječnike, koji su nizom zanimljivih predavanja i rasprava predstavili najnovija dostignuća iz područja regenerativne medicine i tkivnog inženjerstva. Moto konferencije bio je *Novi pogledi na hrskavičnu regeneraciju*. Prezentirale su se i raspravile vrlo aktualne teme: modeli i tehnologije istraživanja regeneracije hrskavice, primjena matičnih stanica i tkivno inženjerstvo. Rezultate svojih istraživanja na tom skupu prikazali su vodeći znanstvenici toga područja iz Velike Britanije, Italije, Njemačke, Švicarske, Kanade i Hrvatske. Zamisao o održavanju multidisciplinarnog međunarodnog skupa o regenerativnoj ortopediji upravo u Hrvatskoj potvrdila se i ovom konferencijom kao izvrstan potez i dobar poticaj za buduće slične susrete. (S. F. F.)

3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON REGENERATIVE ORTHOPAEDICS AND TISSUE ENGINEERING

The area of regenerative orthopaedics is a part of a new wave of the scientific and biotechnological revolution that has the final objective of enabling a complete regeneration of damaged tissue of musculoskeletal system. This is a very dynamic and interdisciplinary area where experts from various areas cooperate on an equal footing, so one team usually consists of a doctor, biologist, biochemist and an engineer. Within the framework of 52 events organised in 2015 by the Academy's Department of

medical sciences, the 3rd International Conference on regenerative orthopaedics and tissue engineering was organised in Zagreb on 4th November 2015. Presidents of the Conference were Marko Pećina, Zagreb and Ivan Martin, Basel, and the Secretary General was Alan Ivković, Zagreb.

The University of Zagreb and the Croatian Orthopaedic Society of the Croatian Medical Association were co-organisers of this conference. The goal was to gather leading world and domestic scientists and doctors who presented the latest accomplishments in the areas of regenerative medicine and tissue engineering via interesting lectures and discussions. The conference motto was *New Insight in Cartilage Repair*. Current topics were presented and debated: models and technologies of cartilage regeneration research, use of stem cells and tissue engineering. Leading scientists in this area from the UK, Italy, Germany, Switzerland, Canada and Croatia presented the results of their research at this conference. The value of the idea to organise this kind of multidisciplinary international conference on regenerative orthopaedics in Croatia was confirmed, and the success of the meeting is an inducement for future similar gatherings.

PRAVNA ZAŠTITA TLA

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a u povodu Svjetskog dana tla i Međunarodne godine tla, 5. studenog 2015. u palači HAZU održan je okrugli stol na temu *Pravna zaštita tla*, jubilarni 30. okrugli stol iz Akademijina ciklusa *Modernizacija prava*, u sklopu kojeg su u posljednjih deset godina obrađene brojne teme s pravnog područja. O ulogama tla koje zahtijevaju pravnu zaštitu govorio je akademik Ferdo Bašić, koji je istaknuo da je tlo međunarodno opće dobro koje, uz gospodarsku, ima i brojne druge uloge kao što su proizvodnja hrane, ekološka, socijalna i prostorna uloga, uloga u oblikovanju krajobrazu, uloga izvora sirovina i energije te rekreacijsko-turistička uloga.

“Čak 95 posto hrane potječe iz tla, a više od 50 posto hrane čine pšenica, kukuruz i riža. Tlo treba zaštitu, a da bi to bilo moguće, najprije nam trebaju moderne zemljišne knjige koje Hrvatska nema. Zatim treba omogućiti intenzifikaciju poljoprivrede, riješiti problem odvodnje i navodnjavanja te zabraniti usitnjavanje parcela i stimulirati njihovo okrupnjavanje. Prenamjenu zemljišta treba postrožiti i novčano kažnjavati, poticati okolišno prihvatljiv uzgoj te sankcionirati izostanak sjetve”, kazao je akademik Bašić. Uz proizvodnu ulogu tla, istaknuo je i ekološku ulogu

tla kao akumulatora brojnih tvari i čuvara podzemne pitke vode koju čuva od onečišćenja. “Ispod površine tla jest neprocjenjivo više života nego na samom tlu. Pritisak na tlo je sve veći i stoga je potrebna zakonska regulativa kroz donošenje Zakona o gospodarenju tlom i zaštiti tla koji bi podrazumijevao trajni monitoring tla”, zaključio je akademik Bašić, a o sadašnjim propisima o pravnoj zaštiti tla te o međunarodnoj i europskoj perspektivi te zaštite govorili su stručnjaci s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – o posebnom stvarnopravnom uređenju za poljoprivredno zemljište govorila je prof. dr. sc. Tatjana Josipović, o novom Zakonu o komasaciji poljoprivrednog zemljišta doc. dr. sc. Frane Staničić, a o međunarodnoj i europskoj perspektivi pravne zaštite tla doc. dr. sc. Lana Ofak, koja je istaknula da u Europskoj uniji ne postoji jedna koherentna politika zaštite tla nego niz mjera po pojedinim područjima. (M. L.)

SOIL PROTECTION LEGISLATION

A round table conference dedicated to legal protection of soil, organized by the Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law of the Croatian Academy of Sciences and Arts, took place in the Academy palace on 5 November 2015, on the occasion of the World Soil Day and the International Year of Soils. It was the

30th round table of the Academy cycle *Modernisation of Law* that has dealt with many legal topics and issues over the last ten years. Ferdo Bašić, Full Member of the Croatian Academy, talked about soils that need legal protection and their role, emphasizing that soil represents an international public good and that it has many other roles apart from the economic, such as ecological, social, spatial and recreational roles. In addition, it plays an important role in food production, tourism, landscape creation and exports of energy and raw materials.

“As much as 95% of all food comes from the soil, while wheat, corn and rice account for more than 50% of food. Soil must be protected, and to make that happen we need first of all a modern land registry, which Croatia does not have. Next, we need to intensify agricultural production, create a proper irrigation system, solve the drainage problem, ban fragmentation of parcels and stimulate consolidation. Land conversion must follow strict rules, with hefty fines for infringements, environmentally friendly cultivation should be encouraged and those who do not sow anything on agricultural land should be penalised”, said full Academy member Bašić. He emphasized that soil is equally important both for food production and as an ecological accumulator of various substances and the guardian of underground reserves of potable water. “Soil is much richer in life under its surface than on it. Soil is exposed to more and more pressure and therefore needs a legal framework to protect it, such as the passing of Soil Management and Soil Protection Act which would include permanent soil monitoring”, Bašić concluded. Experts from the University of Zagreb Faculty of Law talked about the current regulations regarding soil conservation and about international and European perspectives of such protection – Professor Tatjana Josipović, PhD, talked about the special legal framework for agricultural land, Senior Lecturer Frane Staničić, PhD, talked about the new Agricultural Land Consolidation Act, and Senior Lecturer Lana Ofak, PhD, talked about the international and European perspective of soil protection legislation, adding that in the EU there is no coherent soil conservation policy, rather a series of measures applicable in various areas.

KOSTIM U MUZEJU – KOSTIMOGRAFKINJA VANDA PAVELIĆ WEINERT

U izložbenome prostoru palače Narodni dom u Zagrebu 5. – 26. studenoga 2015. održana je izložba *Kostim u muzeju – kostimografkinja Vanda Pavelić Weinert* kojom je obuhvaćen opus hrvatske kostimografkinje Vande Pavelić Weinert (Zagreb, 1911. – 1979.), autorice brojnih zapaženih dramskih i opernih kazališnih kostima. Na izložbi su prikazane dosad većinom neizlagane originalne kostimografske skice iz sredine XX. stoljeća, fotografije iz kazališnih predstava te kazališne cedulje i programske knjižice, kao i scenografske skice njezinih najčešćih suradnika (B. Rašica, K. Tompa, E. Murtić...), a izložba je dopunjena i sačuvanim autoričnim kazališnim kostimima iz fundusa Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu. Osim predstavljanja umjetničkoga opusa Vande Pavelić Weinert stručnoj i široj javnosti i njegova situiranja u okvir povijesti hrvatske kostimografije, kazališne likovnosti i kazališta u cjelini, izborom i načinom prezentacije građe izložba je ujedno postavila pitanje predstavljanja kostimografske građe izvan kazališta i kazališne predstave, u muzejima i izložbenim prostorima te skrenula pozornost na problematiku

pohrane kostimografske (i uopće likovne) kazališne građe u kazališnim i muzejskim zbirkama. Izložbu je osmislila teatrologinja Martina Petranović, a likovni postav Mario Beusan. (M. P.)

COSTUME AT THE MUSEUM – COSTUME DESIGNER VANDA PAVELIĆ WEINERT

Costume at the Museum – Costume Designer Vanda Pavelić Weinert was the title of the exhibition on show at the National Hall Mansion in Zagreb during 5 - 25 November 2015. It showed to the public the oeuvre of Vanda Pavelić Weinert (Zagreb, 1911 – 1979), a Croatian designer who achieved recognition for her great number of theatrical and opera costumes. Displayed were photographs of scenes from theatre plays, theatre posters and programmes, Weinert's original sketches of costumes made in the mid-20th century, most of which had not previously been exhibited, as well as sketches of stage sets created by her most frequent collaborators (B. Rašica, K. Tompa, E. Murtić...). As an interesting addition, the exhibition also contained Weinert's theatre costumes from the collection of the Croatian National Theatre in Zagreb. The exhibition contextualised Vanda Pavelić Weinert's oeuvre within the history of Croatian costume design, theatre-related visual arts and the theatre in general. Additionally, with its approach to the selection of material and manner of display, the exhibition brought to the fore the issue of how to present costumes outside the context of theatre plays, the theatre in general, in museums and at other exhibition venues. It also drew attention to the issue of the care of costume and other theatre-related visual arts material in theatre and museum collections. Marina Petranović, a theatre researcher, developed the exhibition concept while the exhibition design was the work of Mario Beusan.

60. OBLJETNICA ZAVODA ZA PALEONTOLOGIJU I GEOLOGIJU KVARTARA HAZU

Dana 6. studenog 2015. u palači HAZU Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti prigodnom je svečanošću proslavio 60. obljetnicu osnutka. Kako je istaknuo predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, radi se o važnoj obljetnici za hrvatsku i međunarodnu znanost s obzirom na ugled koji je Zavod stekao i u Hrvatskoj i izvan nje, postavši tako i jednom od najistaknutijih Akademijinih znanstveno-istraživačkih jedinica. Od osnutka do danas Zavod je bio i ostao

jedina ustanova u Hrvatskoj koja se sustavno bavi geološkim i paleontološkim istraživanjima kvartara, najmlađeg odsjeka geološke prošlosti Zemlje. Zavod je osnovan 1955. kao Geološko-paleontološka zbirka i laboratorij za krš, a današnji naziv dobio je 1974. Akademik Kusić spomenuo je intenzivnu suradnju Zavoda s inozemnim institucijama, poput Instituta *Max Planck* u Leipzigu, a djelatnike Zavoda pohvalio je zbog njihove multidisciplinarnosti te požrtvornog i samozatajnog rada.

Voditelj Zavoda akademik Ivan Gušić kazao je da se radi o jedinstvenoj instituciji u jugoistočnoj Europi, a detaljnije je o radu Zavoda govorila njegova upraviteljica dr. sc. Jadranka Mauch Lenardić. Posebno je istaknula zasluge akademika Marijana Salopeka i akademika Mirka Maleza, koji se istaknuo svojim istraživanjima špilja Vindije, Veternice i Romualdove pećine. "Iako je 60 godina zanemarivo malo za paleontologe koji računaju u desecima i stotinama tisuća godina, mi smo ponosni na ovih naših 60 godina", kazala je dr. sc. Mauch Lenardić. (M. L.)

60TH ANNIVERSARY OF THE INSTITUTE FOR QUATERNARY PALAEOLOGY AND GEOLOGY OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

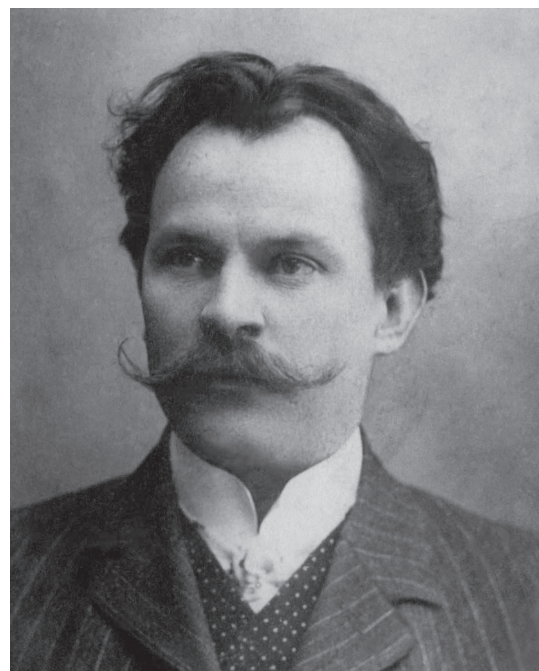
On the 6th of November 2015 at the Croatian Academy of Sciences and Arts palace, the Institute for Quaternary Palaeontology and Geology celebrated its 60th anniversary. As pointed out by Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy, this represents an important anniversary for Croatian and international science due to the reputation that the Institute has gained both in Croatia and internationally, becoming one of the most distinguished scientific research units of the Academy. Since its founding the Institute has been the only institution in Croatia that has systematically conducted geological and paleontological research of the Quaternary, the most recent part of Earth's geological history. The Institute was founded in 1955 under the name of Geological paleontological collection and karst laboratory, and was renamed in 1974. Zvonko Kusić mentioned its strong programme of cooperation with the Max Planck Institute in Leipzig, also lauding the Institute's employees for their multidisciplinary and hard work, as well as their modest approach.

Head of the Institute Ivan Gušić, Full Member of the Croatian Academy, stated that this Institute is unique in SE Europe, and its director Dr Jadranka Mauch Lenardić spoke more about its work. She especially highlighted the merits of Marijan Salopek,

Full Member of the Croatian Academy, and Mirko Malez, Full Member of the Croatian Academy who distinguished himself with his work on Vindija, Veternica and Romuald caves. She went to express her opinion that "although 60 years is a miniscule period for palaeontologists who count in tens and thousands of hundreds of years, we are nevertheless proud of our 60 years."

U SENJU ODRŽAN KRANJČEVIĆEV SPOMEN-DAN

Pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i u organizaciji Grada Senja i Gradske knjižnice Senj, 10. studenoga 2015. u Pučkom otvorenom učilištu Milutina Cihlara Nehajeva u Senju održan je Kranjčevićev spomen-dan, kojim je obilježena 150. obljetnica rođenja hrvatskoga pjesnika Silvija Strahimira Kranjčevića i 130. obljetnica izlaska njegove prve zbirke pjesama *Bugarkinje*. Tim povodom javnosti je predstavljen *Rječnik Bugarkinja*, treći rječnik posvećen djelu nekoga hrvatskog književnika, koji su izradili akademik Milan Moguš i prof. dr. sc. Marko Tadić, član suradnik HAZU. Obraćajući se nazočnima, predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić za Kranjčevića je kazao da je bio najdomoljubniji pjesnik u hrvatskoj povijesti s kojim počinje moderna hrvatska poezija. „Kranjčević je jedna od najvećih osoba u hrvatskoj kulturi i na neki je način zaokružio sliku o Senju kao gradu koji je mnogo učinio za hrvatski narod“, kazao je akademik Kusić, podsjetivši da su u Senju, osim Kranjčevića, rođeni i hrvatski književnici Pavao Ritter Vitezović, Vjenceslav Novak, Milutin Cihlar

hlar Nehajev i Milan Ogrizović. Istaknuo je važnost Senja i Senjske biskupije za razvoj hrvatskoga glagoljštva, a spomenuo je i zasluge akademika Moguš, rodom iz Senja, kao istaknutog jezikoslovca i nekadašnjeg predsjednika HAZU. O Kranjčeviću književnom djelu govorio je akademik Krešimir Nemec, koji je istaknuo da je Kranjčević bio čovjek proturječja i paradoksa, istodobno austrougarski činovnik i hrvatski pjesnik koji je imao uzbudljiv unutarnji, a ne vanjski život. “U Kranjčeviću žive dva pjesnika – pjesnik prorok, koji nastavlja tradiciju ilirskih budnica, i intimistički pjesnik, koji anticipira modernu. Kranjčević se pojavio u vrijeme kad je hrvatska lirika bila u krizi nakon Šenoine smrti i kad je dominirao August Harambašić svojim budnicama. Kranjčević prekida s deklamatorskom i nazdravičarskom poezijom i započinje novu dionicu u hrvatskom pjesništvu. Rodoljublje kod njega nije sentimentalno ni ksenofobno nego je opisano kao čovjekoljublje. Kranjčević je pjesnik velikih tema kao što su odnos čovjeka i Boga, položaj čovjeka u svemiru ili nacionalna nesloboda. Nakon Kranjčevića više ništa nije bilo isto u hrvatskoj poeziji”, poručio je akademik Nemec. Predstavljajući *Rječnik Bugarkinja*, akademik Moguš podsjetio je da su do sada samo dva hrvatska pjesnika dobila rječnike posvećene svojim književnim djelima – Dobriša Cesarić i Ivan Mažuranić. “Tri vršne točke Kranjčevićeve poezije su čovjek, Bog i domovina, a tri vršne vrijednosti su jednakost, pravda i poštenje”, kazao je akademik Moguš. (M. L.)

THE KRANJČEVIĆ COMMEMORATIVE DAY IN SENJ

The Kranjčević Commemorative Day, sponsored by the Croatian Academy of Sciences and Arts and organized by the City of Senj and Senj City Library, was held on 10 November 2015 at the Milutin Cihlar Nehajev Public Open University in Senj. It marked the 150th anniversary of the poet's birth and the 130th anniversary of the publication of *Bugarkinja*, his first collection of poems. On this occasion the glossary *Rječnik Bugarkinja* was presented, the third glossary dedicated to a Croatian author's literary work, created by Milan Moguš, Full Member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, and by Professor Marko Tadić, Associate Member. In his address, Zvonko Kusić, President of the Croatian Academy of Sciences and Arts, described Kranjčević as the most patriotic poet in Croatian history who marked the beginning of contemporary Croatian poetry. “Kranjčević is one of the leading figures in Croatian culture and in

a way he summed up the image of Senj as a city that has done a great deal for the people of Croatia”, said President Kusić, recalling that Croatian writers Pavao Ritter Vitezović, Vjenceslav Novak, Milutin Cihlar Nehajev and Milan Ogrizović were also born in Senj. He emphasized the importance of Senj and the Diocese of Senj for the development of Croatian Glagolitism. Also, he mentioned the merits of full Academy member Moguš, born in Senj, who is a distinguished linguist and a former president of the Croatian Academy of Sciences and Arts. Full Academy Member Krešimir Nemec talked about Kranjčević's literary work and added that Kranjčević was a man of contradictions and paradoxes, at the same time an Austro-Hungarian civil servant and a Croatian poet with an exciting internal, rather than external, life. „Two poets coexist in Kranjčević – the poet prophet who continued the tradition of patriotic songs typical of the Illyrian Movement, and the Intimist poet who anticipated Croatian Modernism. Kranjčević appeared at a time when Croatian lyric poetry was in crisis, after Šenoa's death, and when August Harambašić dominated with his patriotic songs. Kranjčević put an end to declamatory poetry and marked the beginning of a new era in Croatian poetry. His patriotism, neither sentimental nor xenophobic, was described as the love of mankind. Kranjčević is a poet who dealt with great themes such as the relationship between man and God, man's place in the universe or national non-freedom. After Kranjčević nothing was the same in Croatian poetry”, concluded Nemec. Presenting the glossary *Rječnik Bugarkinja*, Full Academy Member Moguš observed that so far only two Croatian poets have glossaries dedicated to their literary work – Dobriša Cesarić and Ivan Mažuranić. “The three leading motifs of Kranjčević's poetry are man, God and homeland, while the three core values are equality justice and honesty“, Professor Moguš added.

KRLEŽA I ZADAR

Uloga Miroslava Krleže i Jugoslavenske/Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u obnovi Zadra neposredno nakon Drugog svjetskog rata naziv je predavanja koje je 17. studenoga 2015. u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Zadru održala povjesničarka umjetnosti dr. sc. Antonija Mlikota. Ona je istaknula da je Krležinim zalaganjem nakon 1945. počela obnova zadarskih spomenika kulture stradalih u Drugome svjetskom ratu, izrada generalnog urbanističkog plana i bolji pristup sveukupnom razvitku grada. Krleža je 1951. u Zagrebu pokrenuo

veliku javnu akciju za svestranu afirmaciju Zadra osmislivši izložbu *Zlato i srebro Zadra*, koja je bila pokazana i u Parizu. Ta će izložba kasnije prerasti u stalni postav u sklopu ženskoga benediktinskog samostana svete Marije koji je kasnije postao osnovom *Stalne izložbe crkvene umjetnosti*, jednog od četiri kapitalna objekta hrvatske kulture. Krleža je zaslužan i za osnutak Akademijina Zavoda u Zadru godine 1954., kao i restauratorske radionice pri tom zavodu, te Filozofskog fakulteta u Zadru, osnovanog 1956. Veza Zadra i Krleže počinje još 1917., kad je *Narodni list* pisao o Krleži kao velikom talentu i budućem snažnom pjesniku. (M. L.)

KRLEŽA AND ZADAR

The Role of Miroslav Krleža and the Yugoslav/Croatian Academy of Sciences and Arts in Zadar's Renovation Immediately After WW II was the topic of a lecture given by the art historian Dr Antonija Mlikota at the Croatian Academy's Institute for Historical Sciences in Zadar on 17 November 2015. She stressed that it was owing to Krleža's efforts that the period after 1945 saw the renovation of

Zadar's cultural monuments destroyed in the war, the creation of a new Master Plan and an improved approach to the city's development in general.

In 1951, Krleža launched in Zagreb a large public campaign for the affirmation of Zadar and created the concept of the exhibition *The Gold and Silver of Zadar*, which was shown even in Paris. The exhibition later grew into the permanent exhibition mounted in the Benedictine Convent of St Mary, one of four most important buildings in the corpus of Croatian culture. The exhibition later developed into the basis for the Permanent Exhibition of Religious Art. Krleža also deserves the credit for establishing the Academy's Institute in Zadar in 1954 and the pertaining Restoration Studio. He can also be credited with the foundation of the Faculty of Philosophy in Zadar in 1956. Krleža's relationship with Zadar began as early as 1917 when *Narodni list* wrote about his great talent and potential to become a powerful poet in the future.

PAMĆENJE VUKOVARA

U povodu 24. godišnjice vukovarske tragedije, 19. studenoga 2015. akademkinja Dubravka Oraić-Tolić održala je u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti predavanje na temu *Pamćenje Vukovara – ratna trauma u hrvatskoj književnosti i umjetnosti na prijelazu XX. i XXI. stoljeća* posvećeno pamćenju vukovarske ratne traume u hrvatskoj književnosti i umjetnosti uopće. U svojem predavanju osvrnula se na sve umjetničke medije (domoljubne pjesme, ratne plakate, filmove i drame) s posebnim naglaskom na književne oblike bilježenja i pamćenja tragedije Vukovara kao najdublje traume Domovinskoga rata. Prema riječima akademkinje Oraić-Tolić, razlikuju se tri tipa pamćenja ratne traume u književnosti: pamćenje neposrednih svjedoka ratnih zbivanja (Siniša Glavašević, Saša Fedorovsky i Željko Kliment, Alenka Mirković), pamćenje posrednih svjedoka (Antun Šoljan, Nedjeljko Fabrio, Pavao Pavličić, Maša Kolanović, Ivana Simić Bodrožić) te svjedočanstva o svjedočanstvima. Svima njima zajedničko je obilježje strah od crno-bijele tehnike, ideologizacije traume i velikih ideja poput slobode, nacije i države. "Djela posvećena Vukovaru nastala u vrijeme opsade i okupacije grada pripadaju optimističnomu ratnom pismu i trauma je u njima prevladana vjerom u mir i slobodu. To se vidi i u pjesmama nastalima u vrijeme opsade Vukovara i u pričama Siniše Glavaševića koje je pisao paralelno s ratnim izvještajima. Djela koja su nastala u progonstvu ili u vrijeme mirne reintegracije i osobito nakon nje pripadaju tamnomu ratnom pismu – trauma je neprevladana, čak i produbljena, i ponovno se vraća", kazala je akademkinja Oraić-Tolić. Kao važnu osobi-

nu djela nastalih nakon okupacije Vukovara navela je etičku krivnju i stid koji su osjećali preživjeli Vukovarci smatrajući da su poginuli oni koji su među njima bili najbolji. Govoreći o filmovima koji se bave vukovarskom tragedijom, kazala je da je trauma u dokumentarnim filmovima lako iskaziva, a u igranim filmovima teško jer je zbilja, prikazana u videosnimkama i iskazima svjedoka, bila jača od fikcije. (M. L.)

REMEMBERING VUKOVAR

Remembering Vukovar – the Trauma of War in Croatian Literature and Art at the Turn of the 21st Century was a lecture given by Dubravka Oraić Tolić, Full Member of the Croatian Academy, with which she marked the 24th anniversary of the tragedy that befell Vukovar on 19 November 2015. The lecture was held at the Academy Library and it was dedicated to remembering Vukovar's war trauma in Croatian art and literature in general. Oraić Tolić spoke about artistic media (national songs, war posters, films) but she focused on literary forms of recording and remembering the tragedy of Vukovar as the deepest trauma of the Homeland War. According to Oraić Tolić, there are three modes in which the trauma of the war is recorded in literature: memories of the immediate witnesses (Siniša Glavašević, Saša Fedorovsky, Željko Kliment and Alenka Mirković), memories of indirect witnesses (**Antun Šoljan**, **Nedjeljko Fabrio**, **Pavao Pavličić**, **Maša Kolanović**, **Ivana Simić Bodrožić**) and testimonies about testimonies. They all share a common fear of the black-and-white depiction of events, trauma-based ideologies, and big ideas such as freedom, nation and state.

“The works dedicated to Vukovar written during the city's occupation belong to optimistic war literature in which belief in peace and freedom helps trauma to be overcome. This is discernible in poems written during the siege of Vukovar and in the stories Siniša Glavašević wrote together with war reports. The works created in exile or during, and especially after, the peaceful reintegration, belong to dark war-related literature in which trauma has not been overcome, but, rather, become even deeper and tends to recur, claimed Oraić Tolić. She stressed that the important feature of the works written after the occupation is the ethical guilt and shame of Vukovar survivors who felt the best among them had died. Speaking about films on the topic of the Vukovar tragedy, she said that the trauma could easily be expressed in documentaries, whereas the opposite was the case in feature films because the reality, presented in video recordings and witnesses' testimonies, was more powerful than fiction.

ZNANSTVENI SKUP O SREĆKU BOŠNJAKOVIĆU

Premda sam nije bio član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Srećko Bošnjaković (1865. – 1907.), znanstvenik koji se bavio istraživanjem i primjenom kemije na području vinarstva, ljekarništva, forenzike i šumarstva, na svojem se kratkom životnom putu, koji je trajao samo 42 godine, istaknuo istodobno i kao znanstvenik i kao poduzetnik. (Inače, Srećko Bošnjaković bio je otac međunarodno djelatnog termodinamičara Frana Bošnjakovića, dopisnog člana HAZU.) Sa svojim razredima – Razredom za matematičke, fizičke i kemijske znanosti i Razredom za prirodne znanosti – Hrvatska je akademija prepoznala model djelovanja S. Bošnjakovića krajem XIX. stoljeća kao uspješan model gospodarstva Hrvatske u prošlosti, ali i danas, te je 24. studenoga 2015. organizirala znanstveni skup u povodu 150. obljetnice njegova rođenja. Uz pozdravnu riječ potpredsjednika HAZU akademika Velimira Neidhardta, koji je istaknuo obilježja Zagreba devedesetih godina XIX. stoljeća, održano je sedam izlaganja: o životnom putu i preranoj smrti S. Bošnjakovića (dr. Branko Bošnjaković); o Bošnjakovićevu studiju, usavršavanju i doktorskoj disertaciji (akademik Vitomir

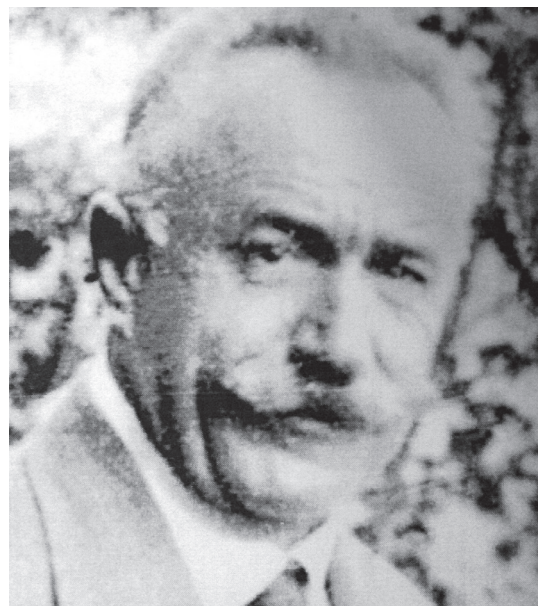

Šunjić); o utemeljenju Javnoga kemijsko-analitičkog zavoda u Hrvatskoj u vlasništvu S. Bošnjakovića (prof. dr. sc. Snježana Paušek-Baždar i Vanja Flegar, prof.); o Bošnjakovićevu radu na analizama hrvatskih vina, voda i ljekovitih voda (prof. dr. sc. Jasminka Karoglan Kontić); o Bošnjakovićevu radu kao sveučilišnog profesora na Šumarskoj akademiji u Zagrebu (akademik Igor Anić); o S. Bošnjakoviću u kontekstu početaka forenzične medicine u Hrvatskoj (prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić i dr. Martin Kuhar) te na koncu o Bošnjakovićevim sportskim aktivnostima i djelatnosti u *Hrvatskom sokolu* (mr. sc. Đurđica Bojanić). S. P.-B.

SYMPOSIUM ON SREČKO BOŠNJAKOVIĆ

Although not a member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, Srećko Bošnjaković (1865 – 1907) was a scientist who researched into and applied chemistry in wine making, pharmacy, forensics and forestry. During his short life, which lasted for only 42 years, he managed to distinguish himself as both a scientist and an entrepreneur. (Among other things, Srećko Bošnjaković was the father of Fran Bošnjaković, world famous scientist in the area of thermodynamics and a corresponding member of the Croatian Academy of Sciences and Arts). The Academy, with its Department of Mathematical, Physical and Chemical Sciences and Department of Natural Sciences, recognized the model of activity of S. Bošnjaković in the late 19th century as a successful economic model for Croatia in the past as well as for today, and organised on 24th November 2015 a symposium for his 150th anniversary.

In his welcome speech, Velimir Neidhardt, Vice-President of the Academy, talked about Zagreb and its defining characteristics during the last decade of the 19th century. Seven lectures were given at the symposium: about the life and premature death of S. Bošnjaković (Dr. Branko Bošnjaković); on his studies, specialization and doctoral thesis (Vitimir Šunjić, Full Member of the Academy); on the founding of the Public Chemical Analytical Institute in Croatia owned by S. Bošnjaković (Prof. Snježana Paušek-Baždar and Prof. Vanja Flegar); on his work on analysing Croatian wines, waters and medicinal waters (Prof. Jasminka Karoglan Kontić); on his work as a university professor at the Agricultural Academy in Zagreb (Igor Anić, Full Member of the Academy); on S. Bošnjaković himself in the context of the beginnings of forensic medicine in Croatia (Prof. Stella Fatović-Ferenčić and Dr. Martin Kuhar) and on his sporting activities and work at Hrvatski sokol (Đurđica Bojanić, MSc.).

ZNANSTVENI SKUP O PROF. DR. SC. LJUDEVITU JURAKU

U organizaciji Razreda za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Radne skupine za aritmije i elektrostimulaciju srca Hrvatskoga kardiološkog društva te Hrvatskog društva za patologiju i sudsku medicinu, 8. prosinca 2015. u HAZU je održan znanstveni skup posvećen istaknutom liječniku Ljudevitu Juraku i njegovoj ulozi u istraživanju bolesti provodnog sustava srca u povodu stote obljetnice objavljivanja njegovih prvih znanstvenih članaka. Skup je otvorio predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić, koji je istaknuo da je Jurak poznatiji zbog svoje tragične sudbine, kad je u lipnju 1945. osuđen kao neprijatelj naroda i strijeljan zbog svoje uloge u otkrivanju sovjetskih zločina u Vinici u Ukrajini. Zbog toga je u drugi plan padala Jurakova veličina kao utemeljitelja hrvatske patologije i najpoznatijega hrvatskog forenzičara toga doba, o čemu se do 1990. šutjelo, pa je ostao nepoznat i njegov doprinos kardiologiji. Jurak je naime u svoja tri članka objavljena 1914. i 1915. prvi u medicinskoj literaturi opisao patološke promjene i kliničke nalaze tzv. Levove bolesti 50 godina prije Mauricea Leva, po kojem je bolest dobila ime. Kako je pojasnio predsjednik Hrvatskoga kardiološkog društva akademik Davor Miličić, Jurak je u svoje vrijeme bio jedan od najboljih poznavatelja građe i patologije provodnog sustava ljudskog srca. Juraka je nazvao velikanom hrvatske medicine i primjerom medicinske etike.

Ljudevit Jurak završio je studij medicine u Innsbrucku. Kad je 1913. u Zagrebu osnovana Prosektura javnih zdravstvenih zavoda, preuzeo je njezino vođenje i na toj je dužnosti ostao do kraja života. Od 1921. je bio profesor opće patologije i patološke

ke anatomije na novoosnovanom Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. U razdoblju 1922. – 1932. bio je i profesor sudske medicine na Medicinskom fakultetu. Nakon što su Nijemci u svibnju 1943. na okupiranom području zapadne Ukrajine u Vinici otkrili masovne grobnice, kako bi se napravila njihova nepristrana analiza, sastavljeno je međunarodno povjerenstvo od 11 stručnjaka, među kojima je bio i Jurak. Oni su ustanovili da se radi o oko 2.000 ubijenih ukrajinskih radnika i seljaka koje je 1938. pogubila sovjetska tajna policija NKVD po Staljinovu nalogu u sklopu etničkog čišćenja Ukrajine. O nalazima tih istraživanja Jurak je obavijestio hrvatsku javnost. Nakon Drugoga svjetskog rata, po nalogu NKVD-a, uhićen je i optužen da je “svjesno i zlonamjerno vršio propagandu protiv prijateljske Sovjetske Rusije”. Juraku je bilo ponuđeno da povuče svoj potpis s izvješća međunarodnog povjerenstva i da kaže da ga je dao pod prisilom, što je odbio, te je osuđen na smrt i strijeljan. Tek 1990. sovjetske su vlasti priznale da je zločine u Vinici počinio NKVD, a iste godine u Zagrebu se održavao Međunarodni simpozij komparativne patologije *Ljudevit Jurak*. Senat Sveučilišta u Zagrebu godine 1991. rehabilitirao je Ljudevita Juraka, a njegovim imenom nazvani su Zavod za patologiju KBC-a *Sestre milosrdnice* u Zagrebu te nagrada za komparativnu patologiju. (M. L.)

SCIENTIFIC CONFERENCE ON PROF. LJUDEVIT JURAK

On 8 December 2015, the Croatian Academy hosted a conference dedicated to the esteemed doctor Ljudevit Jurak and his research into cardiac conduction system diseases. The conference was jointly organised by the Academy's Division for Medical Sciences, the Arrhythmia and Electrostimulation Working Group of the Croatian Cardiology Association and the Croatian Society of Pathology and Forensic Medicine and it marked the centenary of the publication of Jurak's first research papers. President of the Croatian Academy Zvonko Kusić opened the conference and said that Jurak was better known for being sentenced to death as an enemy of the state and shot in April 1945 for his role in discovering Soviet crimes in Vinnytsia, Ukraine. Jurak's tragic destiny overshadowed his greatness as the founder of Croatian pathology and as the most recognised Croatian forensic scientist of the period. His achievements were ignored until 1990, because of which his contribution to cardiology also remained unknown. Three of Jurak's papers published in 1914 and 1915 were the first in medical

literature to provide a description of the pathological changes and clinical test results of Lev's disease, which was actually 50 years before its discovery by Maurice Lev after whom the disease was named. As Davor Miličić, President of the Croatian Cardiology Association and Full Academy Member, explained, Jurak was in his time one of the best experts in the pathology of the human conduction system. He called Jurak the greatest man of Croatian medicine and an exemplar of medical ethics.

Ljudevit Jurak graduated in medicine in Innsbruck, Austria. In 1913, when the Pathology Department of the Public Health Institute was established in Zagreb, Jurak took over the managing position in which he remained for the rest of his life. In 1921, he started working as professor of general pathology and pathological anatomy at the Faculty of Veterinary Medicine in Zagreb and from 1922 to 1932, he taught forensic medicine at the Medical Faculty. After the Germans had discovered mass graves in May 1943 on the occupied territory of West Ukraine, in Vinnytsia, they set up an international committee consisting of 11 experts, including Jurak, charged with conducting an impartial examination of the finds. The experts determined that the graves contained around 2000 bodies of Ukraine peasants and labourers who had been executed in 1938 by the Soviet Secret Police, NKVD, on Stalin's orders, which was part of an ethnic cleansing campaign in Ukraine. Jurak informed the Croatian public about the results of the examination.

After the Second World War, Jurak was arrested and accused of “conscious and malicious propaganda against friendly Soviet Russia”. He was given the chance of removing his signature from the international committee's report and saying that he had been forced to sign it. After he had refused, he was sentenced to death and executed by shooting. In 1990, the Soviet authorities admitted that the NKVD had committed the crimes in Vinnytsa, and the same year saw the organisation of the Ljudevit Jurak International Symposium on Comparative Pathology in Zagreb. In 1991, the Senate of the University in Zagreb rehabilitated Ljudevit Jurak and his name was given to the Department of Pathology of the Sestre Milosrdnice Clinical Hospital Centre in Zagreb and to the award for comparative pathology.

ZNANSTVENI SKUP O MARIJANU MATKOVIĆU

Znanstveni skup o akademiku Marijanu Matkoviću (1915. – 1985. – 2015.) održan je 25. studenoga 2015. u organizaciji Hrvatske akademije znanosti

i umjetnosti te njezina Razreda za književnost, Odsjeka za povijest hrvatske književnosti i Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta. Istodobno su u Akademijinoj Knjižnici organizirane dvije prigodne izložbe: o Marijanu Matkoviću, autora dr. sc. Branka Hećimovića, te o časopisu *Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe* (1975. – 2015.), koju su postavili dr. sc. Ana Batinić i Željko Trbušić. Skup je otvorio akademik Zvonko Kusić, koji je, uz Matkovićeva dostignuća na svim poljima javnoga djelovanja, istaknuo i njegove zasluge za Akademijino uspješno djelovanje koje je ostvario kao dugogodišnji urednik *Foruma*, inicijator pokretanja časopisa *Kronika*, kao tajnik Razreda za književnost te posebice kao voditelj Instituta za književnost i teatrologiju, današnjega Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe u Opatičkoj 18, a naglasio je i ljudsku veličinu Marijana Matkovića o kojoj su u uvodnim riječima go-

vorili i akademici Pavao Pavličić i Dubravko Jelčić. Izlaganja sa skupa autora Zvonka Kusića, Pavla Pavličića, Dubravka Jelčića, Snježane Banović, Tomislava Sabljaka, Darka Gašparovića, Branka Ivande, Hrvojke Mihanović-Salopek, Suzane Marjanić, Ane Batinić i Sanje Nikčević objavljena su u časopisu *Kronika* za 2015. godinu, a broj sadrži i bibliografiju posljednjih devet godišta *Kronike* autorice dr. sc. Ane Batinić te posebno zanimljiv prilog – koncept pisma Marijana Matkovića Jean-Paulu Sartreu napisanoga nakon Sartreova boravka u Zagrebu i njegova posjeta Akademiji 1960. godine. (J. D.)

CONFERENCE ON MARIJAN MATKOVIĆ

A conference devoted to Full Academy Member Marijan Matković (1915 – 1985 – 2015) was held on 25 November 2015. The organizers were the Croatian Academy of Sciences and Arts, its Literature Department, the Division for the History of Croatian Literature and the Division for the History of Croatian Theatre. Simultaneously, the Academy Library hosted two exhibitions: one related to Marijan Matković, created by Branko Hećimović, PhD, and the other about the magazine *Kronika Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe* (*Chronicle of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music*) (1975 – 2015), put on by Ana Batinić, PhD, and Željko Trbušić. A welcome speech was given by Academy President Zvonko Kusić. He spoke of Matković's achievements in all fields of public work, focusing on his contribution to the successful work of the Academy, as a long-standing editor of *Forum*, the initiator of *Kronika* magazine, as the secretary of Literature Division and especially as the head of the Institute for Literature and Theatre Studies, i.e. today's Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music in Opatička 18. Moreover, he emphasized Marijan Matković's human greatness, also touched on by Full Academy Members Pavao Pavličić and Dubravko Jelčić in their opening speeches. Remarks by Zvonko Kusić, Pavao Pavličić, Dubravko Jelčić, Snježana Banović, Tomislav Sabljak, Darko Gašparović, Branko Ivanda, Hrvojka Mihanović-Salopek, Suzana Marjanić, Ana Batinić and Sanja Nikčević were published in the 2015 edition of *Kronika* magazine. This issue also contains bibliographies of the last nine editions of *Kronika*, compiled by Ana Batinić, PhD, and a particularly interesting piece – the first draft of Marijan Matković's letter to Jean-Paul Sartre, written after Sartre's stay in Zagreb and his visit to the Academy in 1960.

10. OBLJETNICA HRVATSKOG DRUŠTVA ZA ŠTITNJAČU

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 11. prosinca 2015. proslavljena je 10. obljetnica Hrvatskog društva za štitnjaču Hrvatskoga liječničkog zbora. O dosadašnjim aktivnostima Društva govorio je njegov predsjednik akademik Zvonko Kusić, ujedno i predsjednik HAZU, koji je podsjetio na bogato iskustvo koje Hrvatska ima u rješavanju bolesti štitnjače kao jednog od najraširenijih javnozdravstvenih problema koji zahvaća znatan dio populacije, osobito žene. "Hrvatska je prošla put od stanja teške endemske gušavosti s kretenizmom pedesetih godina XX. stoljeća do potpune eliminacije gušavosti i svih poremećaja uzrokovanih nedostatkom joda, od kojih je najvažnije zaostajanje u psihomotoričkom razvoju, što ima neprocjenjivu važnost za svaku populaciju. Time se Hrvatska uvrstila među države koje su najuspješnije riješile taj važni javnozdravstveni problem", kazao je akademik Kusić pojasnivši da je, s obzirom na učestalost bolesti štitnjače, visoku stručnu i znanstvenu razinu prevencije, dijagnostike i liječenja te interdisciplinarnost problematike, postojala potreba da se osnuje društvo koje bi se bavilo stručnim i znanstvenim radom iz područja tireoidologije. Stoga je 30. studenoga 2005. utemeljeno Hrvatsko društvo za štitnjaču koje čine specijalisti nuklearne medicine, otorinolaringologije, interne medicine (endokrinologije, kardiologije), onkologije, patologije i oftalmologije, zatim specijalisti iz područja javnoga zdravstva, obiteljske medicine, ginekologije, pedijatrije, psihijatrije, radiologije, dermatovenerologije, opće kirurgije, kliničkih istraživanja i bazičnih znanosti te diplomirani inženjeri fizike, kemije, medicinske biokemije, molekularne biologije i elektrotehnike. Društvo promiče nove spoznaje, ali i usuglašava već postojeća načela, što pridonosi unapređenju prevencije, dijagnostike i liječenja bo-

lesti štitnjače u cijeloj zemlji. Dodatne su aktivnosti Hrvatskog društva za štitnjaču i tiskanje radova u svojim glasilima ili glasilima Hrvatskog liječničkog zbora, stručna predavanja po podružnicama Zbora, javni nastupi u svrhu unapređenja zdravstvene kulture stanovništva, periodično izdavanje *Glasnika Hrvatskog društva za štitnjaču* te dodjela nagrada, zahvala i odličja, od kojih je najpoznatije Priznanje *Josip Matovinović*, nazvano po hrvatskom endokrinologu svjetskog ugleda na čiji je poticaj godine 1953. uvedena jodna profilaksa, što je dovelo do uklanjanja teških oblika gušavosti i kretenizma.

Akademik Zvonko Kusić najavio je da u predstojećem razdoblju Hrvatsko društvo za štitnjaču planira intenzivno raditi na utvrđivanju incidencije i prevalencije bolesti štitnjače u Hrvatskoj, a u tijeku je i izrada Nacionalnog registra bolesti štitnjače. "Još uvijek postoje brojna neistražena područja funkcije štitnjače, etiologije i patofiziologije bolesti štitnjače, pa je tako uloga Društva i poticanje znanstvenoi-straživačkog rada kroz organizaciju stručnih sastanaka, simpozija i kongresa. Društvo će imati važnu ulogu u novim uvjetima financiranja u zdravstvu, racionalizaciji postupaka, izradi algoritama, preporuka i smjernica u dijagnostici i liječenju bolesti štitnjače", zaključio je akademik Kusić. Tijekom svečanosti akademik Kusić dodijelio je i prigodna priznanja zaslužnim članovima Društva za dugogodišnji rad na području tireoidologije. (M. L.)

CROATIAN THYROID ASSOCIATION CELEBRATES 10TH ANNIVERSARY

The 10th anniversary of the Croatian Thyroid Association of the Croatian Medical Association was celebrated on 11 December 2015 in the Croatian Academy of Sciences and Arts palace. Zvonko Kusić, President of the Association and also President of the Croatian Academy, talked about the activities in which the Association has been engaged and reminded the audience of the rich experience that Croatia has in the treatment of thyroid diseases. Thyroid disorders are among the most widely spread public health issues and they affect a considerable part of the population, especially women. "Croatia has come a long way from severe endemic goitre and cretinism during the 1950s to a complete eradication of the condition of goitre and all other disorders caused by the lack of iodine, the most serious of which was delayed psychomotor development. This invaluable victory placed Croatia among the countries that had the most success in resolving such an important public health issue", said Kusić, emphasizing that, considering the frequency of thy-

roid diseases, the high professional and scientific level of prevention, diagnostics and treatment, as well as the interdisciplinary quality of the issue, the foundation of an association focused on professional and scientific work in thyroidology was felt to be a necessity. Therefore, the **Croatian Thyroid Association** was founded on 30 November 2005 and it consists of specialists in nuclear medicine, otorhinolaryngology, internal medicine (endocrinology, cardiology), oncology, pathology, ophthalmology, experts from public health sector, general practitioners, gynaecologists, paediatricians, psychiatrists, radiologists, dermatologists, STD specialists, general surgeons, experts in clinical trials, basic science, physics, chemistry, medical biochemistry, molecular biology and electrical engineering. The Association promotes the dissemination of new knowledge and coordinates the already existing principles, thus raising the prevention, diagnostics and treatment of thyroid disorders to a higher level. Additional activities of the **Croatian Thyroid Association** include the publication of articles and research results in its own journal or in the Croatian Medical Association magazine, professional conferences in Croatian Medical Association subsidiaries, public speeches to improve health awareness, periodical publication of the magazine *Glasnik Hrvatskog društva za štitnjaču* and various awards, recognitions and orders that are conferred to the most deserving individuals, the most famous one among which is the Josip Matovinović Award, named after the Croatian endocrinologist with global reputation who advocated the introduction of iodine prophylaxis in 1953, which led to the eradication of serious goitre conditions and cretinism.

President Zvonko Kusić announced that in the upcoming period the Croatian Thyroid Association plans to intensify the assessment of the incidence and prevalence of thyroid diseases in Croatia, adding that the creation of the National Register of Thyroid Disorders is under way as well. „There are still numerous unexplored areas considering thyroid functions, aetiology and pathophysiology of thyroid diseases, and thus one of the roles of our Association is to encourage scientific research by organizing professional meetings, symposiums and congresses. The Association will play an important role in the context of new financing terms in the health sector, procedure rationalization, algorithm creation, and it can offer valuable counsel and guidelines for the diagnosis and treatment of thyroid dysfunctions“, Professor Kusić concluded. During the celebration he awarded the deserving members of the Association with due recognition for their long-standing work.

PREMINUĆA

U 2015. napustili su nas akademici: Dušan Bilandžić (20. srpnja 1924. – 4. ožujka 2015.), Slaven Barišić (26. siječnja 1942. – 4. travnja 2015.), Nikola Kallay (2. rujna 1942. – 20. travnja 2015.), Milan Herak (5. ožujka 1917. – 26. travnja 2015.), Vladimir Ibler (25. lipnja 1913. – 30. travnja 2015.) i Hrvoje Babić (17. rujna 1929. – 7. lipnja 2015.) te dopisni članovi prof. dr. sc. Hans Friedrich Zacher (22. lipnja 1928. – 18. veljače 2015.) i prof. dr. sc. Hermann Seeger (17. ožujka 1922. – 9. prosinca 2015.).

Život i djelo svakoga od njih trajno su utkani u Akademijinu povjesnicu.

DECEASED MEMBERS

In 2015, the following Academy members died: Dušan Bilandžić (20 July 1924 – 4 March 2015); Slaven Barišić (26 January 1942 – 4 April 2015); Nikola Kallay (2nd September 1942 – 20 April 2015); Milan Herak (5 March 1917 – 26 April 2015); Vladimir Ibler (25 June 1913 – 30 April 2015); and Hrvoje Babić (17 September 1929 – 7 June 2015), Fellows of the Croatian Academy. Other members of the Academy who passed away were Professor Hans Friedrich Zacher (22nd June 1928 – 18 February 2015) and Professor Hermann Seeger, PhD (17 March 1922 – 9 December 2015), Corresponding Academy Members.

Their life and work will be remembered.

SURADNICI U DRUGOM BROJU GLASNIKA HAZU / CONTRIBUTORS IN THIS ISSUE

Silvija Brkić Midžić, prof., Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU, Gundulićeva 24, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Josipa Dragičević**, znanstvena novakinja, Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Stella Fatović-Ferenčić**, znanstvena savjetnica, Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Gundulićeva 24, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Alemko Gluhak**, stručni savjetnik, Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Ivan Golub**, dopisni član HAZU, prof. em., Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vlaška ulica 38, 10000 Zagreb

Akademik **Ivan Gušić**, prof. em., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvátovac 102a, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Vjera Katalinić**, članica suradnica HAZU, znanstvena savjetnica, Odsjek za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Mr. sc. **Dubravka Kisić**, Hrvatski muzej arhitekture HAZU, Ivana Gorana Kovačića 37, 10000 Zagreb

Akademik **Zvonko Kusić**, red. prof., predsjednik HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Marijan Lipovac, prof., Ured za odnose s javnošću i medije HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Bojan Marotti**, znanstveni suradnik, Odsjek za filozofiju znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Gundulićeva 4, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Tihomil Maštrović**, znanstveni savjetnik, Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Nedjeljko Mihanović**, član suradnik HAZU, znanstveni savjetnik, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Snježana Paušek-Badžar**, znanstvena savjetnica, Antropološki centar HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Martina Petranović**, znanstvena suradnica, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Andrea Sapunar Knežević**, viša znanstvena suradnica, Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Akademik **Vitimir Šunjić**, red. prof. u miru, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Bijenčka cesta 32, 10000 Zagreb

Akademik **Mladen Žinić**, red. prof. u miru, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Bijenčka cesta 32, 10000 Zagreb

AUTORI FOTOGRAFIJA: **Damir Fabijanić** (Naslovnica i 3 stranice korica. Str.: 2, 4, 5, 9, 15 gore, 15 dolje, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 26 desno, 29, 31 gore, 32, 34, 35, 40 dolje, 42, 44 lijevo sredina, desno gore i desno dolje, 46, 52-53, 54, 58, 60 desno, 61, 62, 63, 65, 67, 70, 71, 72, 84, 88, 89, 101, 106); **Goran Kos** (44 lijevo gore, 74, 80, 83, 86, 90, 92, 97, 99, 107, 108); **Marijan Lipovac** (73, 79)

POPIS LIKOVNIH PRILOGA / FIGURES AND TABLES

Str. **2.** Akademik Zvonko Kusić, predsjednik HAZU
Str. **4.** Omotnica Hrvatske pošte s likovima hrvatskih nobelovaca Lavoslava Ružičke, Vladimira Preloga i Ive Andrića
Str. **5.** Povelja o dodjeli Nobelove nagrade za kemiju 1939. Lavoslav Ružički, čuva se u HAZU
Str. **6., 7. i 8.** Portreti nobelovaca članova HAZU
Str. **9.** Marke Hrvatske pošte s likovima hrvatskih nobelovaca Lavoslava Ružičke, Vladimira Preloga i Ive Andrića, s žigom prvog dana (5. prosinca 2001.)
Str. **10.** Fotografija Lavoslava Ružičke s njegovim potpisom i posvetom Hrvatskoj čitaonici u rodnom Vukovaru od 16. ožujka 1940.
Str. **12.** Švedski kralj Carl XVI. Gustaf uručuje Nobelovu nagradu za kemiju Vladimiru Prelogu 10. prosinca 1975.
Str. **13.** Nobelovac Ivo Andrić u svojoj radnoj sobi
Str. **15.** Unutrašnjost Memorijalne sobe nobelovaca Lavoslava Ružičke i Vladimira Preloga u HAZU; Nobelovac Lavoslav Ružička čestita Vladimiru Prelogu na dodjeli Nobelove nagrade za kemiju 1975.
Str. **16.** Apel za mir u Hrvatskoj s potpisima 109 nobelovaca, čuva se u HAZU
Str. **17.** Fotografija razorenog Vukovara
Str. **18.** Portret Dragutina Gorjanovića Krambergera, rad Mencija Klementa Crnčića
Str. **20.** Pismo Charlesa Darwina Spiridionu Brusini iz 1869., čuva se u Arhivu HAZU
Str. **21.** Portret Josipa Kalasancija Schlossera, rad nepoznatog autora
Str. **22.** Zgrada Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **24.** Unutrašnjost Pomorskog muzeja Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **25.** Knjižnica Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **26.** Otvorenje Pomorskog muzeja Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 1966., na fotografiji predsjednik Akademije akademik Grga Novak i upravitelj Zavoda Vjekoslav Maštrović; Knjižnica Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **27. i 28.** Fotografije iz nekadašnjeg Restauratorskog ateljea Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **29., 30. i 31.** Unutrašnjost Pomorskog muzeja Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru
Str. **32.** Unutrašnjost Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU
Str. **34.** Zgrada Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU
Str. **35.** Unutrašnjost Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU
Str. **36., 37., 38., 39., 40., i 41.** Dokumentacija i fotografije iz muzejske građe Hrvatskog muzeja arhitekture HAZU
Str. **42.** Ekspozat iz Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU
Str. **44.** Fotografija sa svečanosti dodjele zahvalnica prvim donatorima Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU 15. studenog 2015.; Ekspozat iz Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU
Str. **46.** *Sabrana djela Milana Begovića*
Str. **48.** Portret Milana Begovića
Str. **50.** Plakat izvedbe drame Milana Begovića *Pustolov pred vratima* u rimskom kazalištu Teatro degli Indipendenti 1928.
Str. **52. i 53.** *Sabrana djela Milana Begovića* (detalji)
Str. **54.** Rijeka Cetina
Str. **56. i 57.** Poljički statut, čuva se u Arhivu HAZU
Str. **58.** Poprsje Julija Klovića na Trgu Nikole Šubića Zrinskog u Zagrebu, rad Ivana Rendića

Str. **60.** Portret Julija Klovića, rad El Greca; Faksimilno izdanje Časoslova Farnese
Str. **61., 62., 63., 65.** Minijature Julija Klovića u *Časoslovu Farnese*
Str. **66.** Logo i sudionici znanstvene konferencije EMAN-a u Dubrovniku 17. – 19. ožujka 2015.
Str. **69.** Trg sv. Marka i zagrebački Gornji grad iz zraka
Str. **71.** Savudrijska vala
Str. **72.** Prizor iz Like
Str. **73.** Predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić s akademkinjom Verom Horvat Pintarić na predstavljanju njene knjige Umijeće opisanja 15. siječnja 2015.
Str. **74.** Predavanja o demokraciji u palači HAZU 29. siječnja 2015
Str. **75.** Plakat izložbe Foto Tonka. *Tajne ateliera društvene kroničarke*
Str. **76.** Naslovnica knjige *Stanko Hondl, život i djelo*
Str. **77.** Predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić govori na prvom Danu inženjera Republike Hrvatske 2. ožujka 2015.
Str. **78.** Akademkinja Vida Demarin
Str. **79.** Predsjednik HAZU akademik Zvonko Kusić u Osnovnoj školi Tituša Brezovačkog u Zagrebu 20. ožujka 2015.
Str. **80.** Rasprava o budućnosti EU u palači HAZU 8. travnja 2015.
Str. **81.** Portret akademkinje Vande Kochansky-Devidé
Str. **82.** Crtež Velikog osječkog mosta (XVII. st.)
Str. **83.** Okrugli stol o pravnoj zaštiti šuma u palači HAZU 16. travnja 2015.
Str. **84.** Unutrašnjost hvarskog kazališta
Str. **86.** Znanstveni skup povodom 300. obljetnice Sinjske alke u palači HAZU 12. svibnja 2015.
Str. **87.** Akademik Ivan Supek
Str. **88.** Gradski toranj u Rijeci
Str. **89.** Akademik Velimir Neidhardt
Str. **90.** Dodjela Oskara znanja u palači HAZU 1. srpnja 2015.
Str. **91.** 25. znanstveni sastanak *Bolesti dojke* u palači HAZU 23. rujna 2015.
Str. **92.** Bijela noć u palači HAZU 26. rujna 2015.
Str. **94.** Proslava 200. obljetnice rođenja biskupa Josipa Jurja Strossmayera u palači HAZU 27. listopada 2015.
Str. **95.** Grafika akademika Miroslava Šuteja
Str. **96.** Portret Antuna Barca
Str. **98.** Znanstveni skup Položaj Roma u Republici Hrvatskoj u palači HAZU 4. studenog 2015.
Str. **99.** Portret Ernesta Fišera
Str. **100.** Sudionici 3. međunarodne konferencije o regenerativnoj ortopediji i tkivnom inženjerstvu u Knjižnici HAZU 4. studenog 2015.
Str. **101.** Fotografija tla
Str. **102.** Plakat izložbe *Kostim u muzeju – kostimografinja Vanda Pavelić Weinert*
Str. **103.** Portret Silvija Strahimira Kranjčevića
Str. **105.** Portret Miroslava Krležu
Str. **106.** Detalj iz razorenog Vukovara; Portret Srećka Bošnjakovića
Str. **107.** Portret Ljudevita Juraka
Str. **109.** *Marijan Matković*, rad Zlatka Kauzarića Atača
Str. **110.** Proslava 10. obljetnice Hrvatskog društva za štitnjaču u palači HAZU 11. prosinca 2015.

Na koricama: Minijatura Julija Klovića u *Časoslovu Farnese*; Fontana u Arboretumu HAZU u Trstenom kraj Dubrovnika
Na poledini korica: Minijatura Julija Klovića u *Časoslovu Farnese*; detalj iz unutrašnjosti palače HAZU

ISSN 1849-4838

9 771849 483002